

HET PEDAGOGISCH PROJECT VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE

PASSIE EN TALENT LIEFDEVOL VERBINDEN
MET KWALITEIT EN ZORG VOOR IEDEREEN

Onderwijs

Broeders van Liefde

Goed
voor handen,
hoofd, hart
en ziel.

HET PEDAGOGISCH PROJECT VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE

PASSIE EN TALENT LIEFDEVOL VERBINDEN
MET KWALITEIT EN ZORG VOOR IEDEREEN.

Broeders van Liefde

Het pedagogisch project van de Broeders van Liefde

Gent, 2015

© 2015, vzw Provinciaal der Broeders van Liefde

zetwerk: Filip Erkens, Migov Taisia.

Concept: Dienst Communicatie Broeders van Liefde,

Pedagogische Begeleidingsdienst Broeders van Liefde, Yves Demaertelaere en Isabelle D'haeyer

v.u. Koen Oosterlinck, Stropstraat 119, 9000 Gent

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en /of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, voor gebruik buiten de reguliere werking van het onderwijs van de Broeders van Liefde, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

In deze tekst vind je het resultaat van heel wat denken en overleggen binnen onze organisatie en scholen van de Broeders van Liefde. Het geeft aan wat we als school willen bereiken en vanuit welke inspiratie en visie wij naar de werking van onderwijs en opvoeding van leerlingen kijken. Het vertrekt vanuit een aantal fundamentele principes en waarden en kadert in een lange traditie van de Broeders van Liefde.

Wij staan vol bewondering voor alles wat zich met en door onze leerlingen gebeurt in onze scholen. Meteen willen wij een grote dankbaarheid uitspreken voor de dagelijkse inzet van zoveel medewerkers, maar niet in het minst onze dankbaarheid uiten naar alle leerlingen en ouders die kozen voor het kwaliteitsvolle onderwijs bij de Broeders van Liefde.

Dit is de integrale versie van het opvoedingsproject. Hiermee willen we voornamelijk aan alle leidinggevendenden een algemeen kader en de nodige achtergrond bieden om met veel inspiratie en deskundigheid verder richting te geven aan het handelen binnen de scholen van de Broeders van Liefde.

Elk jaar opnieuw dagen wij onze scholen en de medewerkers uit om vanuit een grondige evaluatie en bezinning op hun werking van het voorbije schooljaar, nieuwe prioriteiten en kernopdrachten te formuleren dat ons steeds een stapje dichterbij het ideaalbeeld. Deze opdrachten en doelstellingen dienen door concrete acties en handelingen in het schooljaar gestalte te krijgen. Duidelijk overleg en voortdurende dialoog zorgen voor een grote betrokkenheid en gedragenheid. Niet alleen onze medewerkers, leerlingen en ouders, maar ook jullie nodigen we uit om met ons mee de dialoog aan te gaan en tegelijk aan dit opvoedingsproject de invulling te geven aan wie ons het meeste dierbaar zijn, nl. onze kinderen, de toekomstige generatie.

De raad van bestuur van de vzw Provinciaalbaar der Broeders van Liefde
en de regionale raad van de kloostergemeenschap Broeders van Liefde regio Sint-Vincentius

INHOUD

I ONZE INSPIRATIE EN VISIE VOOR HET ONDERWIJS VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE

1 ONZE VISIE: CULTUUR VAN DE CARITAS

1.1	Onze geschiedenis, charisma en inspiratie: van waar komen we?	4
1.2	De school in dialoog met de algemene missie en de identiteitsverklaring	10
1.3	In dialoog met de pluraliteit en verantwoord samenleven	13

2 ONS AANBOD: DE LEERLING CENTRAAL IN OPVOEDEND ONDERWIJS

2.1	Begeleiden naar een goede levenskwaliteit	15
2.2	Werken aan de persoonlijkheidsvorming en het geluk	16
2.3	Samenhangend kwaliteitsvol onderwijs gericht op de hele persoon	16
2.4	Meewerken aan een meer liefdevolle samenleving gericht op integratie	17
2.5	Een aangepaste opvoeding vanuit christelijk perspectief	17

3 ONZE KERNOPDRACHT: LEERLINGEN BEGELEIDEN IN HUN ONTWIKKELING

3.1	De leerling staat centraal	
3.1.1	<i>Elk kind is uniek, waardevol en een geliefd kind van God</i>	19
3.1.2	<i>Weerhoudende liefde</i>	20
3.1.3	<i>Creatief vormgeven</i>	21
3.1.4	<i>Kansen geven</i>	21
3.2	Duurzaam groeien in verbondenheid door inzet voor de andere	
3.2.1	<i>De verbondenheid met zichzelf (micro dimensie)</i>	22
3.2.2	<i>Verbondenheid met de ander en de gemeenschap (meso-dimensie)</i>	25
3.2.3	<i>Zorg dragen voor elkaar in de wereld (macro-dimensie)</i>	25

4 ONZE MIDDELEN: WAARDEN, TALENTEN EN COMPETENTIES ONTWIKKELEN

4.1	Algemene waarden en talentontwikkeling	31
4.1.1	<i>Waarden en normen zijn werk-woorden</i>	32
4.1.2	<i>Deugden ontwikkelen</i>	33
4.1.3	<i>Opvoedingswaarden en voorbeeldgedrag</i>	35
4.1.4	<i>Door talent- en passieontwikkeling het zelfvertrouwen stimuleren</i>	37
4.2	Balans tussen onderwijs en zorg (op maat)	
4.2.1	<i>Preventief werken aan een goed, veilig en warm leerklimaat</i>	39
4.2.2	<i>Kwaliteitsvol onderwijs en zorg gaan samen</i>	39
4.2.3	<i>Elke leerling uitdagen met gelijke kansen</i>	40

4.3	Wenselijke inclusie door domeinbrede en niveau-overstijgende samenwerking	
4.3.1	<i>Verschillen tussen leerlingen zijn een opportuniteit</i>	41
4.3.2	<i>Vertrekken vanuit eigenheid (inclusie)</i>	42
4.3.3	<i>Naar een wenselijke vorm van inclusie</i>	43
4.4.	Competenties zijn drijfveren die zin geven	
4.4.1	<i>Waardevol inzetten ten dienste van anderen</i>	44
4.4.2	<i>Wie luistert, vergeet; wie kijkt, onthoudt; wie doet, leert (Een citaat van Confucius)</i>	44
4.4.3	<i>Competenties versus talenten</i>	45
4.4.4	<i>Welke competenties geven zin aan de toekomst?</i>	47

II ONZE AANPAK: OPEN ONTMOETING

1	AANSCHERPEN VAN INTRINSIEKE MOTIVATIE ALS NOODZAKELIJK VOORWAARDE	
1.1	Vrijheid en zelfverantwoordelijkheid	52
1.2	Inzichtelijke werken en reflecteren door interactie en ondersteuning	53
1.3	Leerlingen als partner in evaluatie	53
1.4	Positieve pedagogische relatie tussen de leerling en leerkracht	54
1.5	Verbindingen tussen alle dimensies van de complete mens	54
2	EXTERNE MOTIVATIE VERHOGEN DOOR PROFESSIONEEL ONDERWIJS	
2.1	Positieve aandacht	55
2.2	Multidisciplinaire benadering	55
2.3	Verwonderen door uitdagende lessen te bouwen rond leerinhouden	56
2.4	Contextualiseren en werkelijkheidsnabij onderwijs	56
2.5	Bruggen bouwen tussen school en buitenwereld	56
2.6	Leren en werken in team	57
2.7	Differentiëren en effectiviteit van leren verhogen	57
2.8	Flexibiliteit in de schoolorganisatie	57
2.9	Structuur en warme duidelijkheid bieden	57
3	STREVEN NAAR PROCESGERICHT ORGANISEREN	59
4	BREUKLIJNEN WEGWERKEN	61

III ONZE BOUWSTENEN

1.1	Kompas van de liefde: leerling graag zien als voorwaarde	64
1.2	Beleidsvoerend vermogen voor een goed georganiseerde gemeenschap	64
1.3	Wegenkaart van de deskundigheid	65
1.4	Gemengde zelfsturende teams als bouwstenen	68
1.5	Bezielde professionele en collegiale samenwerking	69
1.6	Rol van de ouders/voogd en ouderparticipatie	70
1.7	Rol van de jongeren en oud-leerlingen	71
1.8	Rol van het schoolbestuur en pedagogische begeleiding	72
1.9	Aangepaste infrastructuur en eigentijdse werkomgeving	73
1.10	Duidelijk toegankelijke en betaalbare systemen	73
1.11	Minimale, kritische procedures, systemen en aangepast juridisch kader	73
1.12	Maatschappelijke waardering en autonomie om eigen werk te regelen	74
1.13	Participatief management en empowerment	74
1.14	(Externe) openheid en maatschappelijke perceptie over rangorde	75
1.15	Cultuur van verbondenheid en betrokkenheid	76

HOE HET GROEIDE DOORHEEN DE JAREN	78
--	----

VANUIT INSPIRATIE ONDERWIJS EN ZORG VOOR ELK KIND, VOOR IEDEREEN.

Deel 1: Onze inspiratie, charisma en visie voor het onderwijs van de Broeders van Liefde

ONZE INSPIRATIE: HET CHARISMA VAN P.J. TRIEST EN H. VINCENTIUS

ONZE VISIE: CULTUUR VAN DE CARITAS VOOR PROFESSIONEEL HANDELEN

ONS AANBOD: DE LEERLING CENTRAAL IN OPVOEDEND ONDERWIJS

DIALOOGSCHOOL

ONZE KERNOPDRACHT: LEERLINGEN BEGELEIDEN IN HUN ONTWIKKELING EN KANSEN GEVEN

Unieke leerlingen samenbrengen is onze basis voor opvoeden en leren

ONZE MIDDELEN: WAARDEN, TALENTEN EN COMPETENTIES ONTWIKKELEN MET ZORG OP MAAT

ONS DOEL: EEN LIEFDEVOLLE SAMENLEVING

OPVOEDEN: LEERLING ONTDEKT WIE HIJ IS IN RELATIE TOT DE ANDER

LEREN: LEERLING ONTDEKT WAT HIJ KAN IN RELATIE TOT DE ANDER

Deel 2: Onze aanpak: open ontmoeting

AANSCHERPEN VAN INTRINSIEKE MOTIVATIE ALS NOODZAKELIJKE VOORWAARDE
EXTERNE MOTIVATIE VERHOGEN DOOR PROFESSIONEEL ONDERWIJS
STREVEN NAAR PROCESGERICHT ORGANISEREN
BREUKLIJNEN WEGWERKEN

Deel 3: Onze bouwstenen

KOMPAS VAN DE LIEFDE: LEERLING GRAAG ZIEN ALS VOORWAARDE
BELEIDSVOEREND VERMOGEN VOOR EEN GOED GEORGANISEERDE WERK- EN LEEFGEMEENSCHAP
WEGENKAART VAN DE DESKUNDIGHEID
GEMENGDE ZELFSTURENDE TEAMS ALS BOUWSTENEN
BEZIELDE PROFESSIONELE EN COLLEGIALE SAMENWERKING
PARTICIPATIEF MANAGEMENT EN EMPOWERMENT
CULTUUR VAN VERBONDENHEID EN BETROKKENHEID

LEERKRACHT FOCUST OP HET UNIEKE

LEERKRACHT IS COACH

LEERKRACHT ZIET DE LEERLINGEN GRAAG

ONZE INSPIRATIE EN VISIE VOOR HET ONDERWIJS VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE

Onze scholen maken deel uit van onze samenleving, een dynamische samenleving die snel evolueert. Met ons opvoedend onderwijsproject bieden wij een inspirerend antwoord op die snelle veranderingen en de vele verwonderingsvragen die onze leerlingen zich stellen. Wat wil je later worden? Dan weten leerlingen niet zo vlug wat te antwoorden. Maar wat wil je later zijn? Als ik groot ben, wil ik gelukkig zijn.

1 Onze visie: cultuur van de caritas voor professioneel handelen

1.1 ONZE GESCHIEDENIS, CHARISMA EN INSPIRATIE: VAN WAAR KOMEN WE?

Van bij hun stichting in 1807 namen de Broeders van Liefde de taak op zich om scholing en zorg te verlenen. Vanuit diezelfde bevoegenheid organiseren wij vandaag in tal van scholen op een moderne manier onderwijs.

De Broeders van Liefde zijn nochtans niet ontstaan als organisatie van scholen, zorg- en welzijnsvoorzieningen. Ze zijn gegroeid uit de motiverende en mobiliserende kracht van kanunnik Petrus Jozef Triest (1760-1836) die zijn inspiratie vond bij Vincentius a Paulo, de patroonheilige van de congregatie van de Broeders van Liefde. De wortels van ons onderwijs reiken verder en dieper dan alleen kwaliteitsvol onderwijs te bieden. We grijpen dan ook graag terug naar het verhaal van Petrus Jozef Triest omdat we onderwijs willen verschaffen met stevige fundamenten. Triest was een man die zich bijzonder liet bewegen door God en door mensen. Zijn gelovige inspiratie bracht hem tot een diep geloof in de unieke waarde van elke mens. Een waarde die zo uniek is, dat geen mens mag verloren gaan. Hij werd dan ook sterk geraakt door situaties waar mensen in hun waardigheid werden getroffen en had een bijzondere aandacht voor de arme mensen in de maatschappij. Hoe vaak ontbrak het hen aan de vreugde van nieuwe hoop? Hij wou hen helpen hun bestaan te verbeteren door in hen te geloven en – met veel liefde – hoop te geven op een betere toekomst. Deze liefdevolle grondhouding is de basis voor een onvoorwaardelijk respect voor elke mens.

Triest liet het niet bij vroom medeleven. Gedreven, durvend en ondernemend, gevoelig voor de tekenen van de tijd en met organisatietalent slaagde hij er in om het leven van kwetsbare en geschonden mensen daadwerkelijk te verbeteren. Het ging hem er om om geïnspireerd door een diepe en doorleefde spiritualiteit en met deskundigheid mensen te doen opstaan en te bevrijden uit wat menselijke waardigheid aantast. En een goede manier om dit te doen, was en is goede zorg en goed onderwijs bieden.

We hoeven ons niet te laten inspireren door het onderwijs uit de tijd van Triest, maar zijn inspiratie en spiritualiteit zijn wel de motor geweest van twee eeuwen innovatief onderwijs voor elke tijd. Wat was dan het geheim van Triest waardoor hij zoveel mensen kon bewegen om zich helemaal toe te wijden aan mensen en dat generaties lang? Wat was dat charisma dat die beweging deed uitgroeien tot de organisatie van vandaag met vele scholen en zorgvoorzieningen? Dit heeft te maken met de wondere kracht van geloof, hoop en liefde. Krachten die tot vandaag het embleem van de broeders van liefde sieren.

Triest maakte niet zozeer indruk op mensen door zijn innovatieve geest en organisatorische

Vandaag is iedereen “arm” en “beperkt”. Niet zozeer op vlak van materiële welstand, maar ook immaterieel. Arm aan tijd, geluk, rust, stilte, liefde... Hierin ligt een taak voor onderwijs!

slagkracht. Hij slaagde er vooral in om mensen via een gezindheid van innerlijkheid en liefde de krachten van geloof, hoop en liefde te leren ontdekken. Niet met grote woorden, maar met zijn voorbeeld. Ondanks zijn grote verwezenlijkingen werden mensen vooral getroffen door zijn authentieke goedheid en liefde. Triest was een bescheiden man, omdat hij er in kon geloven dat hij niet alleen uit eigen kracht de grootste uitdagingen moest aanpakken. Mensen bevrijden uit wat menonwaardig is, een nieuwe dageraad scheppen, mensen oprichten en doen verrijzen, kunnen ontmoedigende ambities zijn omdat we allemaal maar mensen zijn. Maar de kracht van geloof, hoop en liefde kan mensen doen uitstijgen boven zichzelf en dan kunnen wondere dingen gebeuren. Mensen komen tot bloei wanneer ze hun eigen talenten kunnen ontwikkelen om verantwoordelijkheid op te nemen voor zichzelf, de andere en de wereld. Het bijzondere van Triest was dat hij dan nog een stapje verder wist te zetten en anderen inspireerde om hetzelfde te doen. En dat is wat er gebeurde. Al gauw kreeg Triest vele volgelingen, mannen en vrouwen in de religieuze congregaties die hij stichtte. Die uiteindelijke “inspiratie” werd doorgegeven aan medebroeders die – gesticht in 1807 – geduid werden onder de naam “Hospitaalbroeders van de H. Vincentius”, vandaag gekend als “de Broeders van Liefde”. Alhoewel die naamgeving eerder verband hield met “het hospice” of gasthuis of ziekenhuis willen we die “hospitaliteit” verbinden aan gastvrijheid. Het geven van een echte, veilige en warme thuis.

Het waren geen buitengewone mannen en vrouwen, maar ze deden buitengewone dingen. Hij zocht en vond mensen waarmee hij zijn gelovige inspiratie kon delen. Hij ging hen voor in het geloof dat liefde krachten geeft die de natuur niet geven kan. Hij ging hen voor in de hoop en het vertrouwen dat de bestemming van de mens ligt in een gelukkig bestaan, ondanks armoede, beperking en zelfs het donkerste lijden. Ze werden pioniers in de deskundige en vooral toegewijde zorg voor psychisch zieken, kinderen en jongeren met een beperking.

Zij hadden een grote voorliefde voor kwetsbare mensen in de samenleving omdat ze geloofden in de waarde van elke mens. Toen Br. Jan Bertyn, de portier van de Bijloke te Gent, geïnspireerd door Triest, de spelende straatkinderen bij zich riep om er zich over te ontfermen en vorming te geven, werd “onderwijs bij de Broeders van Liefde” geboren. Met veel toewijding en inzet, hebben zij die kinderen bijgestaan in hun ontwikkeling. Ze wilden meer doen dan kinderen leren rekenen, lezen en schrijven. Ze gaven vorming. Triest ontwikkelde eerder een “totaalzorg” door ook in zijn totaliteit naar de mens te kijken. Hij kon mensen doen geloven dat, als je van mensen leert te houden, je altijd een stapje verder kan zetten dan je eerst had gedacht. En Triest zag dat het goed was en deed er alles aan opdat dit ook met maximale kwaliteit in de best mogelijke omstandigheden kon gebeuren.

Bovendien waakte hij er over dat “goed doen” voor deze kinderen meer betekent dan alleen maar onderwijzen. Je kan op zo’n manier met mensen omgaan, dat ze kunnen geloven dat het leven de moeite waard is om als een geschenk te ontvangen. Een onvoorwaardelijk respect voor elkeen is de basis van onze inzet. Dit is ruimer dan zomaar respect opbrengen: geloof in en waardering voor elke leerling. Je kan zo met mensen omgaan, dat ze met de kracht van de hoop hun bestaan en dat van anderen kunnen verbeteren. Je kan zo met mensen omgaan, dat ze gaan dromen van een liefde die groter en sterker is dan wat mensen vermogen. Wanneer je zo met kinderen en jongeren kan omgaan, kunnen ze op hun beurt ook iets voor anderen betekenen. Op hun beurt

Tegelijk uniek, onvolkomen en oneindig beloftevol. Daardoor gaan we bij de Broeders van Liefde net iets verder, net een kans meer...

kunnen ze de cultuur van de Caritas in hun omgeving waar maken.

Triest gebruikte hiervoor de beelden die het evangelie hem aanreikte. Te midden van zijn drukke activiteiten bleef hij een man van innerlijkheid en gebed. Zijn evangelische inspiratie en het voorbeeld van zijn leven en werk hielp mensen vermoeden wat het kan betekenen dat “God Liefde is”, de leuze van de Broeders van Liefde. Dit betekent “in liefde bewogen” te leven en “verrijzenisvreugde te brengen”. Het kan mensen helpen vermoeden wat het betekent niet alleen uit eigen kracht te proberen mensen graag te zien, maar mensen te beminnen “met de Liefde van God zelf”. Dit is nog steeds betekenisvol voor onze spiritualiteit en is sterk terug te vinden in de zorg voor onze medemensen die in hun menselijke ontplooiing begeleiding nodig hebben. Tot zijn laatste dag is Triest blijven geloven in die Liefde en kon hij op het einde van zijn leven als een gelukkig man zeggen: “Geef en U zal gegeven worden”. Deze sterfwoorden van onze stichter (uitgesproken in zijn sterfkamer in de Molenaarstraat in Gent) lopen als een rode draad doorheen dit opvoedingsproject. Gedurende tweehonderd jaar is deze liefde de drijvende kracht achter het steeds ontdekken van mogelijkheden zorg te dragen voor mensen.

Het realiseren van deze missie kan grosso modo gevat worden in vier stellingen:

- ≡ een voorbeeld zijn voor de anderen;
- ≡ de anderen vormen in diezelfde geest en volgens diezelfde missie;
- ≡ zich dienstbaar opstellen;
- ≡ open staan voor de ander.

Vanuit die inspiratie van de caritas en spirituele waarden organiseren wij vandaag in tal van scholen op een moderne manier onderwijs en geven wij dit gestalte aan de hand van een aantal kerndoelstellingen gekoppeld aan onze missie. Het omzetten van die attitudes, grondhoudingen en daden zoals het evangelie voorschrijft, duiden we met de term spiritualiteit. De H. Vincentius formuleerde enkele deugden die ons vandaag nog steeds inspireren om met diezelfde houding te handelen (zie verder). Triest waakte er over dat zijn broeders vanuit een houding van innerlijkheid en liefde zich op een professionele manier inzetten voor anderen. Die caritatieve houding werd in de loop der tijd vertaald in een specifieke professionaliteit bij de Broeders van Liefde. Met een liefdevolle grondhouding naar de anderen toestappen en – met alle beperkingen – dienstbaar de nodige hulp verlenen op de meest gepaste en professionele wijze.

1. Bevorderen van een liefdevolle grondhouding.
2. Bouwen aan een authentieke leef- en werkgemeenschap.
3. Kwaliteitsvolle zorg- en dienstverlening nastreven.
4. Ontwikkelen van een mensgericht organisatiestructuur.
5. Zorgen voor een passende materiële omkadering.
6. Profileren van de bestaande doelgroepen met aandacht voor armen en zwakken.
7. Nieuwe noden detecteren.
8. Openheid en samenwerking bevorderen zowel nationaal als internationaal.
9. Centraal stellen van diegenen voor wie we zorgen met aandacht voor participatie.

In onderstaande tabel werden enkele inspirerende krachten opgesomd die vandaag nog steeds als basis dienen in de organisatie van ons onderwijs. Deze korte vergelijking wordt doorheen het uitgebreide opvoedingsproject beschreven.

TOEN	VANDAAG
<i>Gelovige inspiratie, geïnspireerd door God</i>	Scholen van de Broeders van Liefde zijn katholieke scholen. De bijbelse traditie is het vertrekpunt van waaruit wordt gehandeld op school. Onze scholen zijn dan ook dialoogscholen waarbij we vanuit onze eigen inspiratie het gesprek aangaan vanuit een gelijkwaardigheid met andersdenkenden.
<i>Motiverend en mobiliserend</i>	We zetten anderen aan hetzelfde te doen, voorbeeldfunctie van leerkrachten en leidinggevenden.
<i>Geloof in de unieke waarde van elke mens</i>	Elke leerling is waardevol. Daarom zijn wij er op uit om de talenten van elk kind, leerling, te ontdekken, te ontwikkelen en in te zetten voor de anderen.
<i>Situaties van de armen</i>	We hebben aandacht voor leerlingen die op een of andere manier “arm” zijn. Elke leerling heeft behoefte op vlak van ontwikkeling. Sterke leerlingen moeten worden geprikkeld en uitgedaagd, leerlingen die het moeilijk hebben worden extra ondersteund door een goed uitgebouwde begeleiding. Leerlingen met problemen krijgen kansen. Leerlingen met bijzondere beperkingen worden speciaal begeleid.
<i>Hoop geven</i>	Het doel van ons onderwijs is het streven naar een meer humane samenleving en leerlingen een betere toekomst te geven, hen voor te bereiden op hoger onderwijs, de arbeidsmarkt, de maatschappij, het later leven, gelukkig zijn. In de school van de Broeders van Liefde is “kansen geven” een handelsmerk.
<i>Liefdevolle grondhouding, onvoorwaardelijk respect, dienstbaar opstellen</i>	Vanuit deze houding gaan we een pedagogische relatie met leerlingen aan om vanuit een gelijkwaardige relatie vertrouwen op te bouwen, te geloven in leerlingen en hen als mens te respecteren. We geven daarbij veel aandacht aan “de mens” achter de leerling en hechten naast het studieaanbod veel belang aan opvoeding en het opvoedingsproject.
<i>Gedreven</i>	Onze leerkrachten staan gepassioneerd voor de klas en garanderen een professionele didactische aanpak, vakexpertise en begeleiding.

TOEN	VANDAAG
<i>Ondernemend, initiatiefnemend</i>	Scholen van de Broeders van Liefde zijn oefenplaatsen voor leerlingen, maar evenzeer lerende organisaties waarbij – samen met leerlingen en ouders – trajecten worden opgezet. We durven initiatief nemen en handelen in het belang van de leerling.
<i>Gevoelig</i>	Empatisch handelen is een voorwaarde voor het begeleiden in de socio-emotionele ontwikkeling van leerlingen. We zijn gevoelig voor de klein-menselijke kantjes en houden er rekening mee in het dagelijkse schoolleven.
<i>Organisatietalent</i>	Onze scholen worden degelijk geleid door inspirerende directies en leerkrachten. Een sterk uitgebouwde coördinatie-staf en schoolbestuur staan samen met een pedagogische begeleidingsdienst van de Broeders van Liefde garant voor degelijk onderwijskundig management.
<i>Deskundigheid</i>	Zowel leerkrachten als directies worden geacht professioneel en deskundig te zijn in het pedagogisch-didactisch handelen en de expertise. Ze worden gemotiveerd om bij te blijven en in te spelen op nieuwe noden die zich aandienen.
<i>Goed onderwijs en zorg, vorming geven</i>	Het onderwijs van de Broeders van Liefde staat hoog aangeschreven en levert een kwalitatief hoogstaande dienst inzake begeleiding en vorming van leerlingen. Tevreden leerlingen komen steeds terug. Onze scholen kunnen dan ook terugblikken op heel wat oud-leerlingen die de weg naar school als een veilige en warme thuis hebben ervaren.

TOEN

VANDAAG

Innovatief onderwijs en pioniers

Naast degelijkheid en kwaliteit durven we ons pedagogisch-didactisch handelen aan te passen om onze leerlingen nog beter te kunnen van dienst zijn: alternatieve werkvormen, introductie van ICT (Informatie en Technologie),...

Gezindheid, beweging

Ons pedagogisch project is het bindmiddel tussen alle scholen en geeft aan wat we belangrijk vinden en hoe we dit wensen te realiseren. Dit komt tot stand met een breed draagvlak en zet ons voortdurend aan alert te zijn voor ontwikkelingen in de maatschappij.

Bescheiden

Toch ligt het in onze aard om vanuit een zekere nederigheid gewoon dagelijks “ons werk” te doen, en dit goed te doen. Vanuit een bescheiden houding richten wij ons tot al wie ons nodig heeft en trachten we aansluiting te vinden bij de leefwereld van de jongere om dat kracht bij te zetten en hen te motiveren zelf verantwoordelijkheid te nemen in hun studie, opvoeding en de samenleving.

Authentieke goedheid

Centraal staat het geloof in de eigen kracht van mensen, de eigen sterktes van leerlingen en hun talentontwikkeling.

Mensen doen uitstijgen boven zichzelf, kracht geven

We motiveren vanuit eigen sterktes, waarderend optreden, coachen, begeleiden, complimenten geven, benoemen wat goed is, positieve feedbackcultuur creëren

Verantwoordelijkheid nemen voor zichzelf, de ander en de wereld

Opvoeden betekent dat we verbinding creëren tussen alle dimensies van de mens, maar evenzeer verbondenheid met de ander en de maatschappij in zijn geheel.

Gastvrijheid, open staan

Iedereen is welkom op school, ongeacht geslacht, kleur, afkomst,... Alle leerlingen zijn welkom. We gaan ervan uit dat diversiteit een meerwaarde is en dat verschillen tussen mensen verrijkend kunnen zijn. De andere leren waarderen, ongeacht zijn beperkingen, vinden we belangrijk voor het streven naar een meer humane samenleving.

Goede totaalzorg

Wij hebben bijzondere aandacht voor de totale ontwikkeling van de mens in al zijn aspecten (lichaam, hoofd, hart, ziel), de uitbouw van socio-emotionele begeleiding van leerlingen, vertrouwenspersonen

Goed doen

We hebben aandacht voor kwaliteit in dienstverlening, onderwijs en zorg. Wat we doen, doen we goed. We streven naar een hoge kwaliteit inzake onderwijs in al zijn aspecten van kennis, vaardigheden, attitudes en competenties.

1.2 DE SCHOOL VAN DE BROEDERS VAN LIEFDE IN DIALOOG MET DE ALGEMENE MISSIE EN DE IDENTITEITSVERKLARING

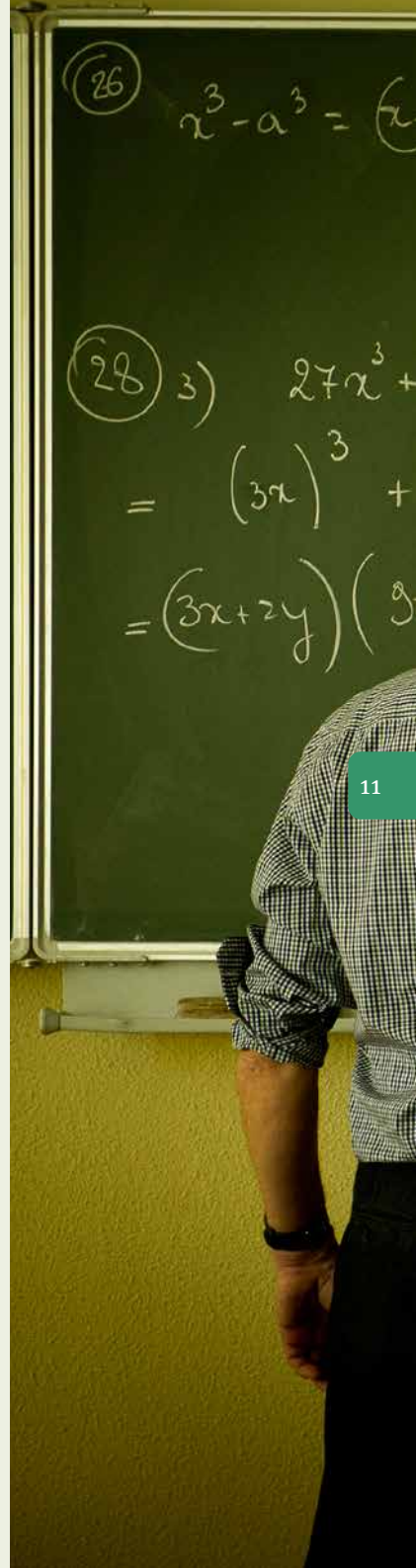
Alhoewel het niet evident is om over “katholiek-zijn” te spreken/schrijven, stellen wij toch uitdrukkelijk dat onze scholen van de Broeders van Liefde katholieke scholen zijn die hun inspiratie vinden in de figuur van Jezus Christus en het evangelie. We laten mensen kennismaken met elementen uit het christendom en met de persoon van Jezus Christus als het ideaal van de liefde: God die Liefde is. Dit is ook de kern van onze schepping en van het feit dat we er als mens mogen zijn. Een katholieke school is een school waar duiding wordt gegeven, waar personeel en leerlingen worden uitgenodigd om het ongrijpbare te ervaren, te beleven en zin te beleven i.p.v. te zoeken. Het is een tocht waarbij we het leven van Christus als leidraad nemen voor het bouwen aan een nieuwe wereld. God krijgt zo een gezicht door Christus. God heeft zichzelf geopenbaard in Jezus Christus. Het leren kennen van Christus zorgt voor een geloof in die persoonlijke God die Liefde is. We zijn als mens voorbestemd om in die Liefde te delen. Er wordt vertrokken vanuit die christelijke levensVISIE op de mens en leerlingen worden opgevoed naar dit mensbeeld in de geest van de Broeders van Liefde. In de bijhorende kader beschrijven we dit ideale mensbeeld. Elke school formuleerde daarvoor een eigen identiteitsverklaring om dit concreet gestalte te geven. Het is een beschrijving van de implementatie van de christelijke waarden en de uitdrukking hoe deze op school worden gerealiseerd. Onze scholen zijn er immers voor de leerlingen. Deze christelijke visie is oriënterend voor de organisatie van het schoolleven, het schoolbeleid evenals voor de aangereikte leerinhouden via diverse vakken, activiteiten en projecten. We nodigen daarbij personeelsleden, leerlingen, ouders,... uit om in een permanente dialoog te gaan met de ander, niet alleen een dialoog in termen van ‘organisatie’, maar eveneens de levensbeschouwelijke dialoog over de fundamentele grondhoudingen in het leven en ons geloof. Niet zozeer een dialoog over meningen, maar via spirituele betekenisgeving naar fundamentele grondhoudingen. Vanuit een loyale en respectvolle houding proberen wij dit te vertalen naar de andere toe. De school, het schoolbestuur en de pedagogische begeleiding zullen daarbij leerkrachten en leerlingen ondersteunen en begeleiden in het ontwikkelen van een eigen spiritueel denken. Vanuit onze identiteit en missie Broeders van Liefde creëren wij een visie op onderwijs en ontwikkelen wij een opvoedingsproject waarin de leerling centraal staat. Dit gaat terug tot de initiele kerngedachte van onze stichter die een speciale voorliefde ontwikkelde voor de “gekwetste mens”. Een liefdevolle grondhouding en de zorg voor elke leerling zijn de drijfveren van ons handelen. Dit impliceert een uniciteit (elke leerling is uniek) en verbondenheid en is onlosmakelijk verbonden met het christelijk mens- en wereldbeeld. Onze scholen staan open voor leerlingen uit alle sociale lagen van de maatschappij en zeker ook voor zij die een specifieke nood hebben en op school een (h)echte thuis zoeken. Mensen met bedreigde ontwikkelingsmogelijkheden of beperkte functioneringskansen en personen die maatschappelijk uit de boot dreigen te vallen of op zoek zijn naar zin in hun leven, verdienen onze bijzondere aandacht. “Kwetsbare personen” zijn niet letterlijk “armen”, maar evenzeer mensen die “arm” zijn inzake tijd, rust, genegenheid, liefde,... soms zelfs ondanks alle nodige materiële omstandigheden. Hiertoe worden we opgeroepen door onze patroonheilige, de H. Vincentius a Paulo, die tot de provocerende uitspraak kwam: “de armen zijn onze meesters”. Die ‘onvolkomenheid zit in elke mens en is

Het mensbeeld in de geest van de Broeders van Liefde als basis voor kwaliteitsvol onderwijs

Het mensbeeld is het voorstellen wat het betekent om “mens” te zijn en bij de Broeders van Liefde gebeurt dit vanuit een christelijk perspectief. Dit christelijk mensbeeld geeft kleur aan de invulling van dit pedagogisch project. God heeft de mens geschapen met al zijn sterktes, zwaktes en beperktheden. Welke ook de menselijke beperkingen zijn, elk individu is waardevol. Elke leerling is voor ons waardevol ongeacht de status, talent, afkomst of context. Bijgevolg is het nooit de bedoeling om exclusief te werken en dus te evolueren naar een eliteonderwijs, maar blijven wij ons richten naar alle sociale lagen uit de samenleving en putten we een meerwaarde uit de diversiteit van onze maatschappij. Vier verschillende levensdimensies, drie levenssterreinen en drie levensrelaties zorgen voor harmonie in ons mensbeeld. Ook P.J. Triest ging in zijn tijd uit van die holistische benadering van de mens in al zijn levensdimensies en de intrinsieke kwaliteiten (talenten) die bij iedereen aanwezig waren, zowel het hoofd (intellectuele ontwikkeling, leren), het hart (socio-emotionele ontwikkeling, passie, emotionele verbondenheid), de handen of het lichaam (fysieke ontwikkeling, leer-, leef- en werkomgeving) als de ziel (spirituele ontwikkeling en zingeving). Gezond groeien – niet zozeer in termen van fysieke gezondheid of ziek-zijn – betekent dat alle levensdimensies nodig zijn, steeds samen voorkomen en een onlosmakelijk geheel vormen om jongeren harmonieus te ontwikkelen. Ondanks beperkingen van elke mens, bezit elke mens de gave om zijn eigen leven creatief vorm te geven. Daarom is het unieke, individuele leven

steeds een kunstwerk in de ontwikkeling naar een eigen identiteit. Het is de balans vinden tussen ‘jezelf zijn’ (individu) en ‘gemeenschap vormen’ (verbondenheid).

Beiden ontwikkelen tegelijkertijd. Niet alleen verloopt het ontwikkelen in verschillende levensfasen, het speelt zich ook af op verschillende levenssterreinen. Een vaste plek, waar alles zijn plaats heeft, zorgt voor rust. Deze plek is/wordt onze thuis, waar we wonen, maar is evengoed ‘de school’. Alles staat daar in de juiste relatie en biedt een veilige omgeving, geborgenheid, warmte. Naast een vaste plek hebben mensen ook een zinvolle tijdsinvulling nodig om goed te kunnen functioneren. Het ontdekken, ontwikkelen en inzetten van eigen talenten geeft zin aan het leven. Het creëert een toegevoegde waarde en je ervaart dat je er als mens toe doet omdat je een zinvolle bijdrage levert. Dit kan gebeuren door ‘actief arbeid’ te leveren, professioneel of vrijwillig in te zetten voor de samenleving. In elk geval actief bezig te zijn met zinvolle dingen (bv. studie, werk,...). Die ‘actieve arbeid’ wordt best afgewisseld met vrije tijd voor jezelf. Het is tijd die je zinvol invult voor jezelf, zonder dwang of drang. De mogelijkheid om non-actief te zijn en de verantwoordelijkheid om de tijd te nemen om rust in te bouwen. Een vast ritme en vaste patronen zorgen voor structuur, een gezonde ontwikkeling en afwisseling. Gezond groeien betekent dus ook dat die verschillende levenssterreinen in evenwicht zijn. Wanneer ze uit balans zijn, de zin verdwenen is, of de actieve tijd samenvalt met de vrije tijd (of vice versa) raakt de mens uit balans en leidt dit tot stress, frustraties, burn-out... en

allerlei negatieve gevoelens die de identiteit van de mens (kunnen) aantasten.

Voor een optimaal welbevinden gebeurt die ontwikkeling niet geheel individueel, maar ook in groep. De “mens” staat er niet alleen voor, maar staat in verhouding tot zichzelf, de anderen en de wereld. Om het mensbeeld compleet te maken formuleren we nog die verschillende levensrelaties. De relatie met zichzelf slaat op de persoonlijke zoektocht en het welbevinden op die vier verschillende dimensies en leidt tot een “gezond” bestaan op de verschillende vlakken. Omdat men nooit op zichzelf kan functioneren staat de mens in relatie tot anderen (medemensen) en leeft hij dus in een groter geheel of groep. Elk met zijn uniciteit, eigenheid, sterktes, zwaktes en beperktheden dragen we zorg voor elkaar en betekenen we iets voor elkaar. Die totaalzorg en onvoorwaardelijke inzet duiden we bij de Broeders van Liefde met de caritas. Omdat we ook in de wereld staan, gaan we de relatie aan met de totale omgeving en dragen we zorg voor de totale schepping (natuur, milieu en mens,...). We kunnen er een vierde relatie aan toevoegen, namelijk wanneer de mens op zoek gaat naar de zin van het bestaan, de relatie met het transcendente, met God. En God is Liefde.

Wanneer we nu schrijven over kwaliteitsvol onderwijs bij de Broeders van Liefde, dan vallen we hoe dan ook terug op elementen uit dit ideaal mensbeeld. In de scholen van de Broeders van Liefde is iedereen welkom en bouwen wij voor hen een warme en veilige thuis op school. We begeleiden de toevertrouwde jongeren in het groeien op de vier levensdimensies en bieden structuur aan door zinvolle (leer- en werk-)activiteiten af te wisselen met vrije tijd. Dit gebeurt met bijzonder veel aandacht voor elke leerling, voor iedereen. Voor zij die extra individuele begeleiding nodig hebben én zij die extra stimulansen en prikkels nodig hebben om verder boven zichzelf uit te stijgen, maar ook door samen te leren en leven in groep. Hierin hechten we belang aan de zorg die we aan elkaar besteden, de zorg voor materialen, natuur en milieu. In onze scholen ontwikkelen we daarvoor tal van gerichte activiteiten en zetten we aan tot (belangenloze) engagementen zodat leerlingen optimaal voorbereid zijn voor het latere leven, verdere studie of de arbeidsmarkt, zodat ze die caritasgedachte kunnen ervaren, eigen maken en die caritas kunnen doorgeven aan anderen. Op die manier dragen we bij tot het creëren van een (meer) liefdevolle samenleving. ■

eigen aan ons mens-zijn. In die zin is elke mens ergens geschonden en beperkt en delen we dit gemeenschappelijke gevoel, hoe getalenteerd ook iemand is. We delen dus allemaal de nood aan bevrijding uit ons beperkt-mens-zijn. We kunnen niet alles weten of kennen, hoewel we dit proberen. Vanuit de missie en ons project willen we betekenis geven door het aangaan van een engagement. Het werken aan een christelijke geïnspireerde leef- en leergemeenschap is dan ook een belangrijke doelstelling waarbij leerlingen een caritatieve levenshouding wordt bijgebracht in lessen en projecten. Wij verplichten onszelf deze leerlingen steeds opnieuw kansen te geven en hun welbevinden na te streven in een geest van waardering, eerbied en liefde. Het is diezelfde Vincentius die ons op het hart drukt dat alleen met zachtmoedigheid en geduld een mens kan veranderen. Heel concreet formuleren wij dat – naast het studie(-aanbod) – ook het opvoedingsproject een keuzefactor is voor een school. Niet zozeer de studierichting zelf zou bepalend mogen zijn tot welke school de leerling zich moet wenden in de regio. Ouders en leerlingen moeten ook nog kunnen kiezen voor een zeker “opvoedingsklimaat” dat wordt gehanteerd. In de beleidsvoering dreigt dit dikwijls op de achtergrond verzeild te geraken, toch biedt dergelijke klemtoon een even waardige aanvulling in het mens-woorden. Onderwijs bij de Broeders van Liefde kan niet verengd worden tot de voorbereiding op het economisch bruikbare, maar richt zich op de totale ontwikkeling.

1.3 IN DIALOOG MET DE PLURALITEIT EN VERANTWOORD SAMENLEVEN

Het schoolbestuur maakt samen met ouders, leerkrachten, leerlingen werk van dit eigen opvoedingsproject. Eigenlijk is dit werk nooit af en verdient voortdurende reflectie en bijsturing. Als christelijk geïnspireerde school staan we open voor iedereen, ook de andersdenkenden of andersgelovigen. We profileren ons daarom als een dialoogschool. We sluiten ons niet op in een katholieke geloofstraditie, maar creëren een bewuste openheid naar de verschillende andere levensvisies en levenshoudingen. Er is ruimte voor dialoog en ontmoeting met alle anderen, toch vertrekken we vanuit onze eigen inspiratie om met respect naar andere overtuigingen te kijken en samen te bouwen aan de identiteit. We laten ons hierbij leiden door onze inspirerende figuren. Onze christelijke wortels nodigen ons uit om vanuit een meerzinnige betekenisgeving van ervaringen inspiratie te vinden bij elkaar en daardoor elkaar echt te leren waarderen. Dat deze pluraliteit een zekere spanning oproept met de eigen identiteit is evident. In die zin is een dialoogschool een manier hoe je met die diversiteit (in brede zin) omgaat. Het legt een basis om inclusief te denken en niemand uit te sluiten.

Elke school biedt onderwijs aan, maar in de scholen van de Broeders van Liefde blijkt de visie en werking in de keuzes van het pedagogisch-didactische handelen evenals enkele organisatorische en beleidskeuzes met betrekking tot studieaanbod, leerlingenbegeleiding, zorgverlening, leer- en leefklimaat, zingeving, permanent aanwezig. Binnen het vak godsdienst wordt gewerkt aan de levensbeschouwelijke vorming. Een school van de Broeders van Liefde is herkenbaar aan het “realiseren van de cultuur van de caritas”. Het is een bewust kiezen voor en streven naar het realiseren van de opdracht van onze stichter. Onze stichter heeft ons voorgeleefd en zelf getoond om de zorg op te nemen voor die andere. Met open armen de leerlingen verwelkomen, een veilige

thuis geven en met een liefdevolle grondhouding naar de leerlingen toestappen om hen verder te helpen ontwikkelen voor een betere toekomst.

Leerkrachten die lesgeven bij de Broeders van Liefde onderschrijven de algemene missie en het opvoedingsproject en gaan loyaal op pad om dit een hedendaagse invulling te geven.

Contacten met andersgelovigen, levensbeschouwingen of andere geloofsgemeenschappen worden als zinvol ervaren en werken verrijkend. Samenwerkingsverbanden met andere organisaties creëren bijkomende opportuniteiten en vormingskansen om de ervaringen van leerlingen te verruimen.

Welvaart levert niet noodzakelijk welzijn. Bij de Broeders van Liefde leren we je keuzes maken. Fouten maken mag!

2 Ons aanbod: de leerling centraal in opvoedend onderwijs

Een degelijk en kwaliteitsvol onderwijsaanbod biedt een inspirerend antwoord op de snelle evoluties in onze maatschappij en de vele verwonderingsvragen die leerlingen zich stellen. Reeds van bij aanvang was duidelijk dat we leerlingen zouden vormen volgens diezelfde manier van werken zoals Triest dit in zijn tijd deed. Uitgaande van het feit dat de leerlingen meer en meer zelf eigenaar worden van hun ontwikkelingsproces, moeten wij voldoende ambitieus zijn in het vastleggen van onze doelen: zowel harmonieus, als samenhangend en geïntegreerd.

2.1 BEGELEIDEN NAAR EEN GOEDE LEVENSKWALITEIT

Net zoals P.J. Triest een beter leven voor ogen had voor zijn toenmalige armen, willen wij met een aangepast, modern pedagogisch plan in het opvoedingsproject de leerlingen uitnodigen om onder begeleiding te groeien en te ontwikkelen tot harmonieuze jong-volwassenen die kunnen omgaan met kennis, vaardigheden en attitudes in de brede zin van het woord zodat zij zich voorbereiden voor verdere studies of de arbeidsmarkt en het verdere leven. Niet zozeer vanuit een gezagssituatie maar eerder vanuit een gelijkwaardige relatie pogen wij de leerlingen te stimuleren en te motiveren om het eigenaarschap van het leren in handen te nemen. We trachten de kwaliteit van het leven te verbeteren door te zorgen voor een degelijke vorming van onze leerlingen. Enkel ‘onze’ waarden aanreiken, is daarbij onvoldoende. Als partners zoeken naar de zin en hun eigenwaarden schept ontwikkelingsmogelijkheden voor elkeen. Het is in deze context dat we de woorden van onze stichter tot hun recht laten komen: “De liefde geeft krachten die de natuur niet geven kan.”

“Wat wil je later worden?” Dan weten leerlingen niet zo vlug wat te antwoorden. “Maar wat wil je later zijn?”, “Als ik groot ben, wil ik gelukkig zijn!” Sommigen formuleren nog extra “hopen” om gelukkig te worden. Op school leren we hoe we gelukkig kunnen zijn. We leren alles, maar vergeten te leren gelukkig zijn. Aandacht voor datgene wat iemand inspireert, tijd voor bezinningen, dienstbaarheid aan anderen, helpen om een beter leven te leiden. Scholen van de Broeders van Liefde helpen leerlingen die balans te vinden en een evenwicht te bereiken tussen de prestaties en betekenisgeving. Het is een remix van nieuw leren.

Moeten we in alles de top bereiken? De drang om in overal de beste in de zijn... Gewoon wordt soms iets te gewoon. Soms wordt die top onhaalbaar en krijg je ongelukkige leerlingen of crisissituaties. Streven naar de top of naar perfectie maakt niet noodzakelijk gelukkig. Soms moeten we genoeg nemen met wat we hebben. In een tijd dat er veel overvloed is, worden we gedwongen keuzes te maken. Het zou dan gek zijn om niet voor de beste keuze te gaan. Leerlingen moeten dus voorbereid worden is het maken van keuzes in hun leven. Maar ook in tijden van crisis worden we

uitgedaagd om voor het beste te kiezen en beseffen we dat we hard ons best moeten doen. In alles de beste zijn, zowel op vlak van relaties, vrije tijd, studie, job,... maakt niet gelukkig. Het economische streven naar ongebreidelde groei, levert misschien meer welvaart, maar niet meer welzijn. Misschien is af en toe de middelmaat goed genoeg? Het competitieverhaal zit in de genen van onze maatschappij en maakt het dus niet gemakkelijk om die “ethos” te veranderen. Leren uit fouten is bij uitstek een vaardigheid die op school geleerd wordt. Falen mag en daarna opnieuw beginnen.

2.2 WERKEN AAN DE PERSOONLIJKHEIDSVORMING EN HET GELUK

Om onze leerlingen voor te bereiden om te groeien tot verantwoorde en ruimdenkende (jong-)volwassenen investeren we tijd in het ontwikkelen van een kritische grondhouding ten aanzien van zichzelf, de maatschappij en de globale wereld. Ook onze stichter kenmerkte zich door een volgehouden overtuiging en inzet en bleef kritisch toekijken.

De persoonlijkheid wordt gevormd door het goed- of afkeuren van gedragingen. De leerling probeert zelf uit te zoeken wat goed is en wat niet en richt zich dikwijls op de mensen die hij/zij bewondert en respecteert. Dit laat hem toe zijn plaats in de samenleving te vinden én een positieve bijdrage te leveren aan de welvaart en het welzijn van de komende generaties. Dit helpt ook om verwondering te veroorzaken en de werkelijkheid te ontdekken. Alle ingrediënten om gelukkig te worden.

2.3 SAMENHANGEND KWALITEITSVOL ONDERWIJS GERICHT OP DE HELE PERSOON

Ons pedagogisch project vertaalt de doelstellingen naar de leerlingen (en ouders) en beschrijft concreet de manier hoe ons onderwijs met een eigentijdse look gericht is op de leer-vraag en leervorderingen van de leerling zodat hij/zij in staat is om op een zelfstandige wijze levenslang te leren (nieuwe noden detecteren en kansen tot (levenslang) leren). Door het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en attitudes wordt “het weten van de leerling” uitgebreid en leert hij om met die kennis oplossingen te bedenken voor de hedendaagse, complexe problemen. In dit project gaat ook aandacht naar nieuwe onderwijsdidactiek en krachtige leeromgevingen om dagelijks kwaliteitsonderwijs gestalte te geven (zorgen voor een passende materiële omkadering). Alternatieve les- en werkvormen zijn noodzakelijk om de leerplanrealisaties te verwezenlijken en de leefwereld van de leerlingen te betrekken bij het onderwijsgebeuren. Hierbij wordt uitgegaan van een grote en loyale teamgeest waar de relatie tussen leerling en leerkracht zorgt voor de nodige “verbinding” om leerlingen te begeleiden in hun totale ontwikkeling met een onvermoeibare en toegewijde inzet gebaseerd op geduld en waardigheid. Vincentius sprak hierover enkele inspirerende woorden om te waarschuwen voor het gevaar van een oppervlakkige beleving. Vele handelingen en initiatieven zijn goed en zelfs wenselijk, maar ze zijn verdacht wanneer ze niet vanuit een liefdevolle grondhouding gebaseerd zijn. *Laten we God beminnen door onze handenarbeid, in het zweet des aanschijns, want zovele handelingen om de liefde voor God, uit medelijden, uit welwillendheid en andere gelijkaardige gevoelens uit het binnenste van*

een teder hart... hoewel ze goed zijn en wenselijk, toch blijven ze verdacht wanneer men niet tot de daadwerkelijke liefde komt.”

Om uit te groeien tot die harmonieuze jong-volwassene hebben leerlingen bagage nodig op vlak van kennis, vaardigheden, attitudes,... Omdat we vertrekken vanuit het talent en de beperkingen van elke leerling vertrekken we in ons handelen vanuit een behoefte. De leerkracht is dan een soort gids die samen met de leerling op pad gaat. Leermiddelen, leerdoelen, leergebieden, projecten,... zijn dan de rugzak om die lange reis te kunnen aanvatten. Het aanbieden van al die “leergebieden” op school is een weergave van de complexe realiteit en maakt het mogelijk die te vereenvoudigen en te structureren.

In de school wordt dit geïntegreerd aangeboden met de nodige zorg voor horizontale en verticale afstemming zodat de nodige samenhang bewaard wordt.

2.4 MEEWERKEN AAN EEN MEER LIEFDEVOLLE SAMENLEVING GERICHT OP INTEGRATIE

Door ons opvoedend onderwijs willen wij een bijdrage leveren aan een meer liefdevolle samenleving geënt op een christelijk mensbeeld (zie kadertekst, pag. 17). Het onderwijs dat onze leerlingen genieten, draagt bij tot hun verantwoordelijkheid, verbondenheid en welzijn. Ze kunnen zich ontwikkelen tot rijke persoonlijkheden. De school is een oefenplaats waar er geleerd wordt zich in de maatschappij te integreren en er deel van uit te maken. Daarom pleiten we voor het weghalen van tussenschotten tussen onderwijsvormen en gaan we voor de weg van integratie. Leren omgaan met diversiteit is een logisch gevolg. De leerlingen worden uitgenodigd het anders-zijn van elkeen te zien en vooral te focussen op de unieke sterktes van iedere mens. Daarbij is (zelf-)ontplooiing van de mens een belangrijk uitgangspunt. Onderwijs en opvoeding zijn in die zin onlosmakelijk met elkaar verbonden. Alle handelen in onderwijs is bijgevolg moreel handelen.

Het gebruiken van al het geleerde en kunnen inzetten van die kennis in uiteenlopende situaties zorgen voor integratie. Uiteraard zijn de verwachtingen afgestemd op het ontwikkelingsniveau van de leerlingen en de na te streven beheersingsniveaus.

2.5 EEN AANGEPASTE OPVOEDING VANUIT CHRISTELIJK PERSPECTIEF

Naast het louter aanneemlijk en analytisch denken wordt evenzeer aandacht gegeven aan “het geloof”. Niet zozeer vanuit een traditionele visie waarbij godsdienst en religie de handelingen voorschrijven, maar eerder vanuit een soort spiritueel denken meerzinnig betekenis geven aan de dingen des levens. Met hart en ziel openstaan voor gewaarwordingen, ervaringen, verhalen, emoties,... en wijsheid opdoen om het geloof vorm te geven vanuit het subjectieve aanvoelen. Door leerlingen te confronteren met uitnodigende contexten leren ze met passie meningen een plaats te geven en de zin te ervaren. Opvoeden vanuit een christelijk perspectief is op weg gaan met de jongeren zoekend naar de invulling van waarden. Aan de hand van de grote gebeurtenissen in Jezus’ leven kunnen de grote verhalen betekenis krijgen, gekoppeld aan kerkelijke feestelijkheden doorheen het jaar. Het ontwikkelen van die spirituele gevoeligheid en het ont-

Liefde geeft krachten die de natuur niet geven kan.

dekken en doorgeven van de christelijk geïnspireerde waarden, komen uitdrukkelijk aan bod in de godsdienstlessen op school. Daar worden leerlingen uitgedaagd te reflecteren over de eigen ontwikkeling en na te denken over het leven. Die levensbeschouwelijke invulling schraagt de leefbare samenleving. In de godsdienstlessen vertrekken we vanuit die religieuze en levensbeschouwelijke vorming van de leerling, eerder dan een loutere expressie van het katholicisme. We willen hen wel in alle openheid leren spiritueel om te gaan met de ervaring van de werkelijkheid. Het doel is levensbeschouwelijke en religieuze geletterdheid bijbrengen om hen bewust en constructief te leren omgaan met levensbeschouwing en religie. De katholieke en bijbels-christelijke traditie heeft en behoudt wel een geprivilegeerde positie in het vak katholieke godsdienst. Dit is merkbaar in de levensbeschouwelijke dialoog van leerlingen met religieuze tradities en in het gebruik van toepassingen uit de eigen traditie in het leerproces. Binnen de organisatie Broeders van Liefde bestaat een aparte visietekst i.v.m. het godsdienstonderricht in onze scholen. De sfeer op school én thuis én in de omgeving is belangrijk en bepaalt of iemand zich ergens thuis voelt of niet. De voorbeeldfunctie die leerkrachten, personeel en ouders hebben in het voorleven van waarden en normen geeft kleur aan de invulling van die geborgenheid en veilige sfeer. Het blijft een uitdaging voor iedereen die met opvoeding bezig is om waarden en normen te blijven meegeven. Opvoeders krijgen de kans om in dialoog uit te leggen waarom ze dit belangrijk vinden en waarom zij bijvoorbeeld niet meedoen aan de roddelcultuur of het kwetsen van anderen. Het is een zaak om te zoeken naar ‘de waarheid’ en de leerlingen daarvan bewust te maken. Kinderen opvoeden is (zelf) leren omgaan met dualiteit, tussen geven en nemen. Enerzijds kinderen “graag zien” en anderzijds terechtwijzen. Niet zozeer vanuit een oneindige vrijheid doch wel met een zekere warme duidelijkheid en affectieve kordaatheid grenzen aangeven. Het is een opdracht die nooit voltooid is, maar waar we wel naar streven op het zo goed mogelijk te doen. Het is Vincentius die ons wist te zeggen: “Als de caritas de ziel binnendringt, dan neemt ze er helemaal bezit van.”

Vanuit onze missie kiezen we vanuit het belang van de leerling voor een wenselijke en draagbare vorm van inclusie waarbij we elke leerling uitdagen zich te ontwikkelen. Het is dus een genuanceerd verhaal waarbij niet het één of het ander wordt gekozen, maar een harmonie waarbij elke leerling groeit en schittert.

3 Onze kernopdracht: leerlingen begeleiden in hun ontwikkeling

3.1 DE LEERLING STAAT CENTRAAL

3.1.1 Elk kind is uniek, waardevol en een geliefd kind van God

De oorspronkelijke naam van de Broeders van Liefde – Hospitaalbroeders – geeft echt weer dat iedereen welkom is. Gastvrijheid staat letterlijk in de naam geschreven.

Het uitgangspunt van elk leerproces is het respect voor het unieke en waardige karakter van elke mens. Elk kind, elke leerling, is uniek en een geliefd kind van God en bezit een unieke persoonlijkheid met specifieke gaven en talenten. De mens is geschapen naar het beeld van God. Alle mensen zijn dus kinderen van God. Vincentius daagt ons uit om van affectieve liefde over te gaan naar effectieve liefde. Daarom durft hij confronterend zeggen: “Als je tienmaal per dag naar de armen gaat, ontmoet je er tienmaal God.” Jezus ontmoeten in die andere medemens betekent liefhebben, respecteren en waarderen omdat je eigenlijk Christus zelf ziet. Vanuit ons christelijk mensbeeld (zie kadertekst, pag. 17) wordt gestreefd naar een fundamentele waardering en geloof in de waarde van elke mens. Die waardering leidt tot respect voor de eigenheid en eigenwaarde van elke mens. Respect opbrengen wordt hier geïnterpreteerd in termen van “verbinden” en niet zozeer afstand nemen. Elke leerling is voor ons waardevol ongeacht status, talent, afkomst of context. Iedere mens ontvangt een soort aangeboren genetische code met aanleg voor diverse zaken die de persoonlijkheid vormen, naast de ontwikkeling, ervaringen, keuzes die men maakt. Deze persoonlijkheid ontwikkelt zich in de moederschoot en tijdens de eerste jaren van het leven. Met deze persoonlijkheid maak je keuzes van waaruit je gedrag ontstaat. Of dit gedrag ethisch positief of negatief uitpakt hangt in sterke mate af van de deugden en ondeugden die je hebt ontwikkeld. Vanuit deze gedachte willen wij elke leerling helpen zich verder te ontwikkelen naar eigen niveau en in eigen tempo. Leerlingen zijn jonge mensen die in hun ontplooiing begeleiding en ondersteuning nodig hebben, ongeacht hun oorsprong, geslacht, overtuiging of draagkracht. We vertrekken daarbij van het individu met zijn “geschiedenis”, zijn sterke en zwakke kanten om, vanuit zijn eigen leerstijl, een eigen (leer-)programma te kunnen ontwikkelen en hem een optimale opleiding, opvoeding en begeleiding te kunnen geven. Een aantal mensen dreigen uit de boot te vallen indien ze met beperkte functioneringsmogelijkheden, bedreigde ontwikkelingsmogelijkheden of moeilijke sociale of contextuele situaties geconfronteerd worden. Ook voor hen moeten we blijven zorg dragen, hen perspectieven bieden en openstaan voor (eventuele) nieuwe noden.

”

Je mag zijn wie je bent en zoals je bent. Met jouw kwaliteiten en gebreken. Om te worden die je in aanleg bent. Maar zoals je je nog niet durft vertonen. En je mag dat doen op jouw wijze.

En in jouw tijd.
Dr. Anna Terruwe

3.1.2 Weerhoudende liefde

Kinderen die onterechte kritiek hebben moeten doorstaan, die in hun bestaan zijn ontkend, waarnaar niet werd omgekeken, of die te maken hebben gehad met misbruik of emotionele afwijzing door ouders of verzorgers, ondervinden ernstige belemmeringen in hun emotionele ontwikkeling. Volgens dr. Anna Terruwe is veel (negatief) gedrag te verklaren vanuit een tekort aan onvoorwaardelijke liefde. Deze kinderen kunnen later vaak geen normale gevoelsrelatie met anderen aan. Mensen hebben bevestiging nodig en blijven daar op latere leeftijd nog naar zoeken. Een gebrek aan bevestiging wordt gecompenseerd door het nastreven van status, macht en genot. Je gaat jezelf bevestigen en/of 'groot' maken.

Het maakt mensen ongelukkig dat je nooit bereikt wat je echt nodig hebt. Relatief onschuldige voorbeelden van zelfbevestiging zijn imagebuilding, statusverwerving, carrièredwang, jaloersheid, betutteling, overbezorgdheid, achterdocht en gierigheid. Maar er zijn ook ernstige pogingen tot zelfbevestiging die direct ten koste gaan van anderen: kleineren, leedvermaak, roddel, intimidatie, vandalisme, ongewenste intimiteiten,... tot de ontkenning van de ander.

Samen met dr. Anna Terruwe staan de Broeders van Liefde achter het concept van de 'weerhoudende liefde'. Dit is de liefde die zich niet aan een ander laat opdringen op een manier die de ander niet kan ontvangen of waarderen. Door het goede in elkaar te zien en elkaar te bevestigen, ontstaat vertrouwen en het vermogen om liefde te geven. Op school bieden we een veilige plek om die eigenwaarde te mogen vinden, geaccepteerd te worden en er thuis te mogen zijn. Complementair was voor Vincentius de nederigheid de hoeksteen van zijn spiritualiteit. Hij riep de leidinggevendenden op om zo te handelen dat men niet ziet dat het leidinggevendenden zijn, maar mensen die de nederigheid liefhebben.

Het is een noodzakelijke stap in de groei naar volwassenheid zoals we die met ons opvoedingsproject beogen.

Die weerhoudende liefde staat centraal in de naam van de Broeders van Liefde. Met een onvoorwaardelijke toewijding blijven bevestigen en waarderen.

De liefde in al haar bestaansvormen of het beeld van de waterlelie

Zij groeit in het donker en vergaart haar kracht in de stilte, zoals de liefde. Zij vertoont zich in het licht als een voltooide knop, die zich niet openwoelt al is zij in het licht, zoals het verlangen van de liefde. Zij opent zich in volle pracht in de warmte van de zon, zoals de vreugde van de liefde. En als de omstandigheden zo zijn, dat het verlangen van de liefde zelfs niet zou moeten uitbloeien, is het de waterlelie, die zich voor de winter weer terugtrekt onder het watervlak, zoals de liefde die zich weerhoudt.

3.1.3 Creatief vormgeven

Ook Triest ging in zijn tijd uit van een holistische benadering van de mens (zie kadertekst pag 17) en de intrinsieke kwaliteiten die bij iedereen aanwezig zijn. Welke ook de menselijke beperkingen zijn, elk individu is waardevol.

Elke mens bezit de gave om zijn eigen leven creatief vorm te geven. Daarom is het unieke, individuele leven steeds een kunstwerk. Je begint als leerling. Je leert en kijkt hoe anderen het doen. Je oefent, traint en leert de elementaire kennis, vaardigheden en attitudes. Alles hangt natuurlijk af van de oefening, de toewijding, passie en begeleiding waarmee die zaken worden (aan)geleerd. Het betekent dat ze groeien in de begaafdheid (talenten) die ze gekregen hebben en groeien naar een natuurlijke en authentieke houding die de basis legt voor voldoende competenties om levenslang te blijven leren om op die manier het leven kwaliteitsvol en zinvol in te richten en maatschappelijk te kunnen participeren. Dit is geenszins uitsluitend bedoeld om steeds talenten meer uit te breiden, doch ook te verdiepen en te verbreden.

In die zin is een leerling elke persoon die – onder begeleiding van deskundige leerkrachten, begeleiders en opvoeders – in een context (individueel, groep) mee vorm geeft aan zijn leven in de brede zin van het woord. In een schoolse context wordt hij/zij uitgedaagd om met een attractieve leeromgeving en infrastructuur zijn/haar talenten te ontplooien en een breed spectrum aan interesses (op vlak van informatie, mensen, talenten, sport, muziek, kunst,...) te ontwikkelen.

Omdat opvoeding en vorming samen gaan, hechten wij niet alleen belang aan de cognitieve ontwikkeling, maar evenzeer aan de vorming van de totale persoon en zijn socio-emotioneel welbevinden. Ruime aandacht voor een goed welbevinden kan een positieve stimulans betekenen voor een goede intrinsieke motivatie. Eerbied komt uit het verstand, hartelijkheid komt uit het hart.

3.1.4 Kansen geven

Dit opvoedingsproject beslaat de aanpak in de scholen van de Broeders van Liefde, ongeacht of het over basis, secundair, gewoon of buitengewoon onderwijs gaat. Dat P.J. Triest vanuit zijn missie zich vooral concentreerde op de armen die wegens allerlei redenen toen geen onderwijs konden genieten, is geleidelijk geëvolueerd naar ons onderwijssysteem vandaag. Binnen onze onderwijsstructuur blijven de Broeders van Liefde met een eigen missie modern en actueel zorg dragen voor zij die het moeilijk hebben. Iedereen is hierbij welkom. In geen geval worden leerlingen uitgesloten. Kansen geven is bij de Broeders van Liefde een handelsmerk. Bijgevolg is het nooit de bedoeling om exclusief te werken en dus te evolueren naar een eliteonderwijs, maar blijven wij ons richten naar alle sociale lagen uit de samenleving en putten we een meerwaarde uit de diversiteit van onze maatschappij.

Zoals P.J. Triest zich heeft gericht tot de armen, blijft het een uitdaging om ons vandaag nog steeds in te zetten voor de nieuwe armoede. Ondanks de grote verschillen, ondanks de beperkingen, de zwaktes,... moeten we ons blijvend gastvrij openstellen om naar toenadering te zoeken.

Onderwijs vandaag is een hele uitdaging. Internet, nieuwsberichten, relaties, communicatie, ... het evolueert dermate snel waardoor leerlingen met zeer veel uitdagingen en invloeden in contact komen. Evoluties kaderen we vooral positief, maar het gebeurt dat in volle ontwikkeling leerlingen beperkt zijn om daarmee om te gaan, onvoldoende motivatie kunnen opbrengen, ... Probleemgedrag op school en in de maatschappij leidt dikwijls tot uitsluiting en vlugge veroordelingen. Ook voor leerlingen die zich moeilijk kunnen aanpassen, voor wie de wereld eigenlijk te snel draait, blijven we aandacht hebben. Zonder te vervallen in een cultuur van regeltjes en verbodsbepalingen, worden scholen uitgedaagd een leerlingenbegeleiding uit te werken gestoeld op de principes van de cultuur van de caritas. Aan jongeren die herhaaldelijk over de grens zijn gegaan, jongeren die in andere scholen zijn buitengezet, jongeren met probleemgedrag die extra uitleg behoeven, jongeren uit time-outprojecten, jongeren uit nieuw samengestelde gezinnen die zich emotioneel moeilijk aanpassen, jongeren met een beperking, ... verdienen in de scholen van de Broeders van Liefde net telkens die kans meer.

Maar niet alleen bij moeilijkheden biedt het opvoedingsproject een richtsnoer. Kansen geven komt ook voor bij het begeleiden en oriënteren van leerlingen, bij deliberatieve overwegingen, ...

3.2. DUURZAAM GROEIEN IN VERBONDENHEID DOOR INZET VOOR DE ANDERE

Verbondenheid heeft verschillende facetten die wel te onderscheiden zijn, maar niet te scheiden. Het heeft betrekking op de levensrelaties zoals geformuleerd in het ideale mensbeeld volgens de geest van de Broeders van Liefde (zie kadertekst, pag. 17). Leerlingen die zich ontwikkelen leren grenzen en mogelijkheden kennen en groeien in verbondenheid met zichzelf, de andere en de gemeenschap, de wereld (natuur, dingen, God,...). Het is onze betrachtning om via educatie en begeleiding de caritas mee te geven met de jongeren die onze scholen verlaten en/of afstuderen.

3.2.1 De verbondenheid met zichzelf (micro dimensie)

In onze benadering staat de talentontwikkeling van elke leerling (leren en opvoeden) centraal en wordt als uitgangspunt genomen om de schoolorganisatie uit te bouwen. Leerlingen zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig. Ze moeten wel gelijkwaardig behandeld worden bij de begeleiding van hun ontwikkeling. Het is daarbij geen zaak om in onderwijs te streven naar de “gemiddelde” waarde, maar wel om elke leerling uit te dagen zijn talenten maximaal in te zetten en voor te bereiden op het hoger onderwijs of de arbeidsmarkt en de maatschappij. We bieden daarbij een optimale opleiding, opvoeding en begeleiding aan ongeacht oorsprong, geslacht, afkomst of financiële draagkracht door het creëren van een leerlingvriendelijk schoolklimaat waar elkeen zich thuis kan voelen. We streven naar een zekere verbondenheid met zichzelf waardoor de leerling zichzelf kan respecteren en eigen keuzes kan (leren) maken.

Uitgaand van die totale ontwikkeling betekent dit dat we de leerling begeleiden en helpen ontwikkelen vanuit zijn totale persoon en zijn relaties (zie kadertekst, pag. 17), hoe hij in het leven en de wereld (blauwe vlak) staat, daarin competenties (rode vlak) ontwikkelt en relaties aangaat met anderen.

Leerlingen ontwikkelen betekent ook zich inzetten voor een ander. Op die manier bouwt men mee aan een menslievende en duurzame samenleving.

Een kubusvormige voorstelling geeft aan dat elke (les-)activiteit op de school een samenspel is van deze drie vlakken. Elke activiteit op school gebeurt vanuit de pedagogie van de caritas (bol rond de kubus): met liefde en deskundigheid. De school geeft kleur aan die caritasgedachte door de manier waarop zij hiermee omgaat.

Volgens het ‘paradigma van de complete mens’ van Covey treffen we verschillende dimensies voor het beschrijven van de totale ontplooiing van de mens/leerling. Het begeleiden bij de ontwikkeling van de ‘complete mens’ of het opvoeden manifesteert zich op vier corresponderende wijzen die evenwaardig zijn. Het zijn de vier verschillende levensdimensies zoals beschreven in het mensbeeld volgens de geest van de Broeders van Liefde (zie kadertekst, pag. 17).

Het hoofd (mentale of intellectuele dimensie) staat voor leren, zich ontwikkelen. Elk mens wil groeien en heeft wensen, dromen, doelen en plannen. Het hart (sociaal-emotionele dimensie) staat voor passie en uit zich in optimisme, enthousiasme en emotionele verbondenheid. Mensen hebben een relatie met anderen, leidinggevenden, vrienden en collega’s. Zij willen daarin gerespecteerd en serieus genomen worden.

Het lichaam vertegenwoordigt de fysieke dimensie. Mensen willen beloond worden voor hun bijdrage en over een veilige en comfortabele leef-, leer- en werkomgeving kunnen beschikken. De toestand waarin men verkeert kan men omschrijven als de conditie.

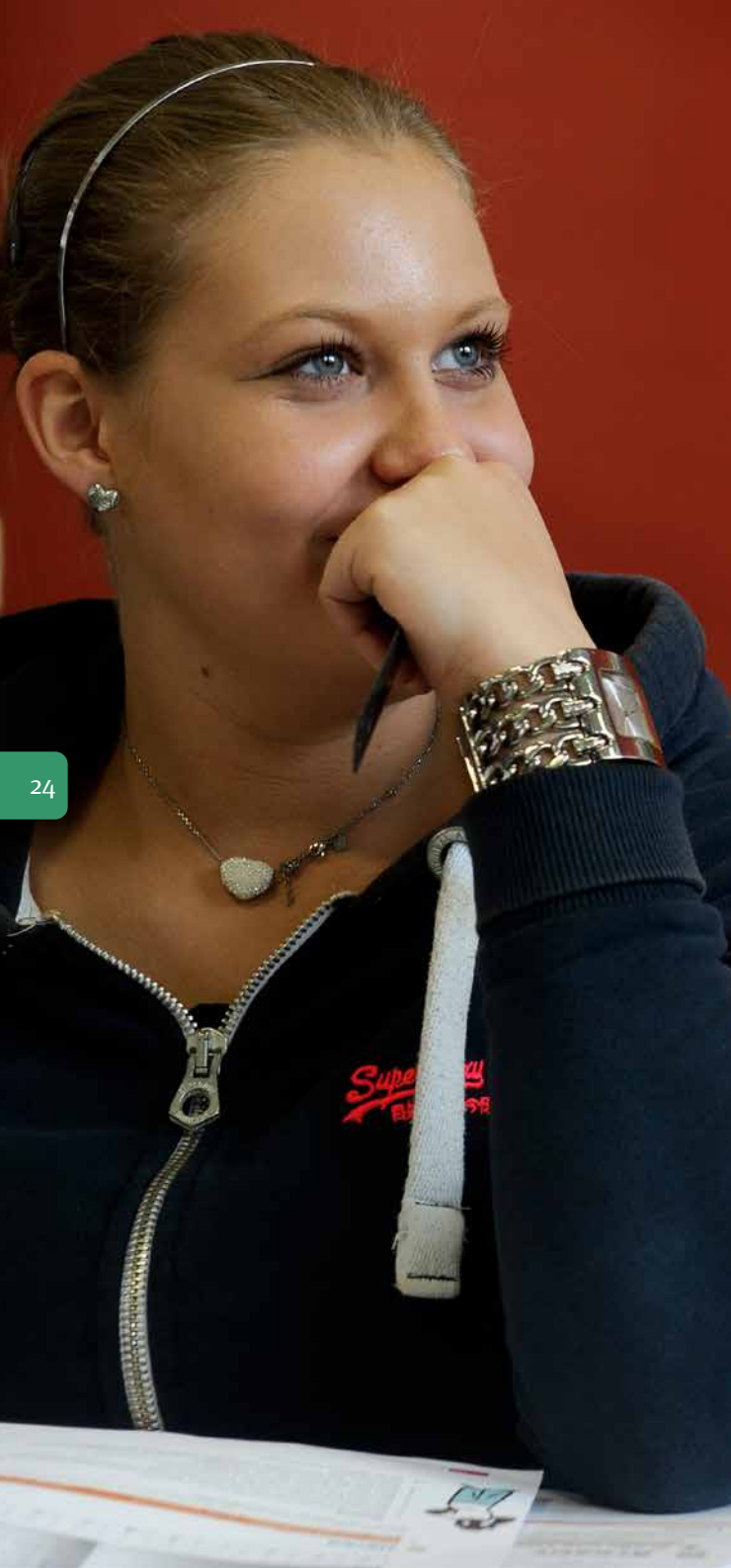
De ziel tenslotte is de motor achter zingeving (spirituele dimensie) en ertoe doen. Mensen willen een zinvolle bijdrage leveren, een bijdrage waar zijzelf achter kunnen staan en waar de maatschappij als geheel wat aan heeft. Pas wanneer leerlingen de zin ervaren (en inzien) en met succes verdere stappen zetten, kunnen ze de nieuwe opgedane kennis, vaardigheden en attitudes ook inzetten om nieuwe uitdagingen aan te gaan. Dit zorgt op zijn beurt opnieuw voor een verdere stap in de sociale, emotionele, fysieke of spirituele ontwikkeling.

Dit brengt ons bij de uitgangsvraag van elke mens/leerling: **“Wie ben ik? Wie wil en kan ik zijn? Waar sta ik? Welke plek zou ik willen innemen?”**

‘Weten wie je bent, betekent dat je je in de “wereld” kunt oriënteren, een “wereld” waarin zich vragen voordoen over goed en kwaad, over wat van betekenis voor je is, en wat niet. De zoektocht naar zingeving en de ontwikkeling van de eigen identiteit gaan samen met de gemeenschap waarin je als mens leeft, met al zijn relaties en contextgegevens. Die ontwikkeling wordt gevoed en afgebakend door de verbintenissen en relaties waarbinnen je van situatie tot situatie kunt bepalen wat waardevol is of niet. Ook al bewegen wij ons in de wijde wereld, we nemen altijd een bepaalde plek in de (multiculturele) gemeenschap in. Daarvoor hebben we een goede wegenkaart (van de deskundigheid) nodig om richting te geven, maar ook om onze plaats te kunnen bepalen. Pas wanneer we onze plaats op de kaart kunnen bepalen, kunnen we die ook een betekenis geven, omdat we die in verband en verhouding kunnen brengen tot andere plekken op de kaart. Zowel de kaart zelf als het weten waar je je bevindt zijn noodzakelijk om je te kunnen oriënteren in de maatschappij. Dit heeft dus te maken met de meest primaire en fundamentele behoefte van de mens, de behoefte naar verbondenheid met de andere. Voor mensen

- WERELD
- COMPETENTIES
- RELATIES

Met gepaste feedback begeleiden we hen tot kansrijke jongeren die met het nodige zelfvertrouwen in het leven staan. Later kunnen ze die geborgenheid en liefde ook weer doorgeven.

In hun schoolloopbaan krijgen ze de kans om deel te nemen aan (bijvoorbeeld) een sociaal zorgproject op school. Daarvoor zal de leerling een aantal uren van zijn vrije tijd investeren door met iemand met een beperking op stap te gaan: bezoeken aan een psychiatrische patiënt, een ouderling, huiswerkbegeleiding...

De congregatie Broeders van Liefde draagt haar spiritualiteit uit via haar instellingen en apostolaatswerken. Er zijn ook gerichte inspanningen. Leerlingen uit onze scholen ontmoeten gedurende een schooljaar een persoon in een zorgvoorziening en reflecteren op die zorgervaring. Zij zetten zich in het bijzonder in voor de

andere mens door het opnemen van een sociaal engagement (huiswerkbegeleiding, zorgervaring, gratis inzet, begeleiding bij een gepensioneerde,...). Allerlei bezinningsactiviteiten doorheen de schoolloopbaan dagen leerlingen verder uit om ook op spiritueel vlak te ontwikkelen.

Bloemenstad is een vereniging van jonge vrijwilligers die activiteiten en vakantiecampen organiseert voor kinderen, jongeren en volwassenen met een lichte tot ernstige verstandelijke beperking met bijkomende gedrags- en emotionele problemen. Vanuit onze missie richten we ons ook specifiek naar jongeren en volwassenen die voor vakantie of kampen nergens anders terecht kunnen. Daarnaast staat Bloemenstad in voor de vorming van haar vrijwilligers. Bloemenstad is een vereniging die verbonden is met de organisatie Broeders Van Liefde. ■

Meer info zie www.bloemenstad.be

met een andere culturele achtergrond is dit niet steeds evident. We doen ons best om hen alle kansen te geven om hun plaats te vinden, maar in hun betekenisbeleving voelen ze zich juist daardoor niet altijd geaccepteerd. Daar speelt dikwijls de gemeenschap zelf een grote rol. Hier mogen we de aanmoediging van Vincentius niet vergeten wanneer hij zegt dat zachtmoedigheid leidt tot waarheid en verzet of twist leidt tot weerstand.

3.2.2 Verbondenheid met de ander en de gemeenschap (meso-dimensie)

Zelfontplooiing kan niet zonder de andere. Mensen kunnen niet op zichzelf functioneren maar staan steeds in relatie tot de anderen. Een zekere wederzijdse beïnvloeding of wederkerigheid is eigen aan deze onderlinge verbanden. Elke mens leeft als onderdeel van een groep. Ieder individu maakt deel uit van het geheel. Elk afzonderlijk moeten zij met anderen overleggen en samenwerken. Daarin respecteert de school ieders eigenheid, en worden jonge mensen aangeemoedigd en bevestigd. Belangrijk is het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden (actief luisteren, discussiegesprek, overeenkomsten sluiten) en het leren toepassen en uitbouwen van allerlei relatievormen. Zij leren een onderscheid te maken tussen formele en informele communicatie. Een schouderklop, glimlach, helpende hand,... kunnen wonderen doen in relatie tot de andere.

De school is een soort oefenruimte waar leerlingen stap voor stap competenties aanleren die ze in verschillende situaties in de praktijk brengen. Een continu proces van begeleiden zorgt ervoor dat elkeen zijn plaatsje verwerft en zelfvertrouwen ontwikkelt om de stap te zetten naar “de wereld” zonder al te grote hindernissen. Zo leren de leerlingen op te komen voor zichzelf en rekening te houden met de ander door het betonen van een solidariteit dichtbij of ver af. We vinden het ook erg belangrijk dat leerlingen zich daarbij belangeloos leren inzetten, zich engageren voor de anderen en dan vooral voor de zwakke medemens. In interactie met die andere (ouders, leerlingen, vrienden, familie,..) leren ze zijn wie ze zijn. Ze worden meer mens in gemeenschap door te leren functioneren in groep en zich binnen die groep te kunnen aanpassen en hun plek te aanvaarden. Leerlingen die onze scholen verlaten krijgen via allerlei initiatieven het caritasgevoel mee. In ons onderwijs vestigen wij via gerichte acties de aandacht voor deze solidariteit en gratuite inzet.

3.2.3 Zorg dragen voor elkaar in de wereld (macro-dimensie)

In de klas, op school, in jeugdbewegingen, in het gezin, in de sportclub ontmoeten leerlingen elkaar en ontstaat ook een gemeenschapsgevoel. Leerlingen leren op die manier oog te hebben voor het grotere geheel en andere culturen. Via uitwisselingsprojecten, solidariteitsacties, hulpverleningsacties en media, leren leerlingen zich open te stellen voor de anderen. Niet alleen de leerling moet er beter van worden, maar finaal ook de gehele maatschappij. Door ons onderwijs en opvoeding investeren wij in elke jongere om hem/haar voor te bereiden op verdere studies of arbeidsmarkt, maar eveneens op het latere leven. Het is onze ultieme wens dat elke jongere zich verder levenslang mag ontplooiën op alle vlakken en zich verantwoordelijk

gedraagt in de maatschappij. Met een stevige vorming willen we de kwaliteit van hun leven verbeteren door zorg te dragen voor een kwalitatief hoogstaand onderwijs en opvoeding. Werken aan hun algemene en persoonlijke ontwikkeling leidt tot een meer humane samenleving waarbij de jongeren kunnen uitgroeien tot constructief, kritisch ingestelde volwassenen met veel burgerzin. We trachten ze eigentijds op te voeden zodat ze met veel zelfvertrouwen kunnen opkomen voor zichzelf en voor de anderen. Sterk leerlinggericht onderwijzen en opvoeden impliceert immers het aanleren van kennis, vaardigheden, attitudes, normen en waarden om vanuit een eigen innerlijkheid uit te groeien tot relatierijke persoonlijkheden voor hun omgeving en de medemensen. We streven naar een gezonde samenleving met een goede mix van gelijkenissen en verschillen, zonder exclusie. In die zin is het een taak om zorg te dragen voor elkaar. Werken aan een geslaagde samenleving is een gezond evenwicht vinden tussen gelijkheid en verschil. Dit impliceert dat we verschillen moeten (leren) aanvaarden en daar respect voor opbrengen om juist die evenwichten te kunnen bereiken.

Tevens is het ook onze maatschappelijke opdracht om via onderwijs en opvoeding de toekomst voor te bereiden, nl. het opleiden en opvoeden van deze huidige generatie jongeren, die in de toekomst deel zullen uitmaken van de actieve bevolking. We verwachten dat zij democratisch en vreedzaam zullen samenleven en inzetten op de continue ontwikkeling om zorg te dragen voor andere behoeftigen en de toekomst van hun eigen kinderen. Het is daarbij belangrijk dat leerlingen voldoende bagage meekrijgen opdat hun inzichten verfijnd zouden worden en kunnen uitgroeien tot kritische wereldburgers die met een open blik naar de wereld kijken. Leerlingen zijn nieuwsgierig en willen de wereld ontdekken. Verwondering en bewondering wisselen elkaar af door contacten met de anderen en de natuur. Oog hebben voor een duurzame relatie door respect te tonen en te hebben, kan voor alle mensen een aangename plek op aarde creëren.

Hierbij denken we bijvoorbeeld aan:

- ≡ Inzicht in het mens- en maatschappijbeeld en vanuit het eigen mens-zijn respect opbrengen voor eigen lichaam, gezondheid en geest.
- ≡ Leerlingen weerbaar maken tegenover onveilige en ongezonde gedragingen en gewoontes zoals roken, alcoholgebruik, druggebruik, roekeloos gedrag... Aansporen om gezond te leven en weerbaar te maken tegen risicogedrag zijn twee belangrijke doelstellingen om te groeien naar een gezonde (mentale) weerbaarheid.
- ≡ Het afkeuren van zinloos geweld en sociale, economische of seksuele uitbuiting.
- ≡ Respect voor het milieu en de natuur: bewust ecologisch handelen is gebaseerd op waardeontwikkeling waarbij een kritische houding wordt bijgebracht tegenover het eigen gedrag en dat van de medemens met het oog op het behoud of de realisatie van een duurzaam milieu. We hebben de taak om hen attitudes en vaardigheden bij te brengen, gericht op een duurzame ontwikkeling. (rationeel energieverbruik, verantwoordelijk omgaan met afval, milieuvriendelijk verkeer...).
- ≡ Via verkeerseducatie leerlingen bewustmaken van mobiliteit en opvoeden tot kritische en milieubewuste deelnemers aan het verkeer.
- ≡ Genuanceerd leren denken over de multiculturele maatschappij en over het nabije of verdere verleden. De wereldproblematiek beperkt zich niet tot de derde wereld.

- ≡ Andere ‘culturele smaakmakers’ aanreiken dan de commerciële beelden op TV of internet. Toneel, film, concert, museum, literatuur, muziek, podiumkunst, beeldende kunst, fotografie, design, mode, videokunst, architectuur... zijn talrijke impulsen voor een gevarieerde deelname aan een cultureel leven.
- ≡ Inzicht in techniek en technologie leert jongeren de gevolgen van hun eigen gedrag in te schatten en brengt hen tot bewuster omgaan met de eigen leefwereld vanuit een context van duurzame ontwikkeling.
- ≡ Elk initiatief toejuichen dat leerlingen aanzet tot de ontwikkeling van hun eigen creativiteit.
- ≡ Respect en zorg voor het eigen materiaal en de leefomgeving: meubilair, de klas, de speelplaats, de tuin,...
- ≡ Inzicht in de politieke en juridische structuren maakt leerlingen tot politiek geëngageerde, kritische wereldburgers.
- ≡ Leerlingen een kritische houding aanleren ten opzichte van sommige boodschappen die door de media verspreid worden.

Alle inzichten samen brengen de leerling ook terug tot zichzelf en leren hem zijn plaats te kennen binnen de maatschappij. Samen met het exploreren van zijn competenties komt een keuzeproces op gang dat moet leiden tot een gefundeerde studie- en beroepskeuze.

Vaak worden leerlingen in die “verbondenheid” ook uitgedaagd met de waarom-vraag of de waartoe-vraag. Waarom is dit zus of zo? Wat doe ik er mee? Mysieke vragen of zingevingsvragen zijn niet steeds eenvoudig om over te dialogeren. Leerkrachten kunnen hier inspirerend werken. We tonen aan dat we zelf zoekend zijn. In deze houding leggen we een fundamentele relatie tot het geloof en God. Een moeilijk thema om aan leerlingen uit te leggen, maar verhalen, bezinningen, vieringen... kunnen begeistere. Dit is bij uitstek het terrein van ons godsdienstonderwijs. Niet vanuit een bekeringsfilosofie maar leerlingen begeleiden en leren hun zingevingsantwoord te ontdekken, vanuit tradities en andere culturen ook inspiratie aanreiken zonder antwoorden te geven in hun plaats. Vanuit onze spirituele traditie aanknopingspunten vinden om het geloof in de toekomst richting te geven.

”

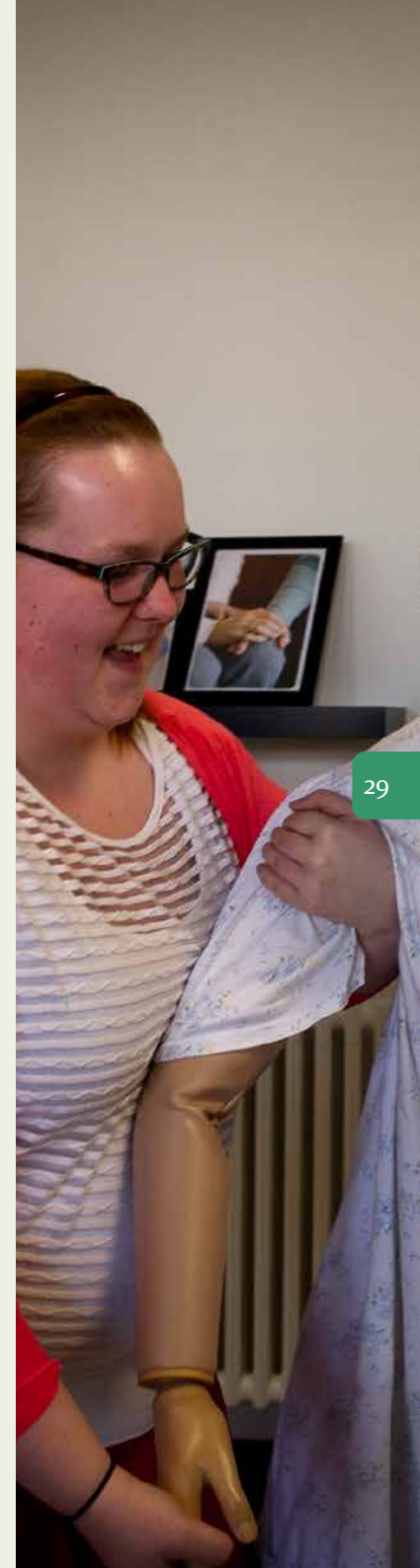
Als de liefde de zon is,
dan is de ijver de straal.
(Vincentius)

Eén van de doelstellingen die Fracarita Belgium (meer info www.fracarita-belgium.org) zicht stelt, is mensen in België te sensibiliseren rond thema's waarin ze in het zuiden actief is. Wat betekent het om te leven met een handicap in het zuiden? Welk leven leidt een geesteszieke en zijn familie zonder een goede behandeling? Welke perspectieven hebben kinderen en jongeren zonder degelijke opleiding? Tegelijk zet Fracarita Belgium ook gerichte activiteiten voor educatie op die aantonen welke antwoorden de NGO met haar partners in het zuiden op deze problematiek

probeert te geven. Jaarlijks organiseert Fracarita Belgium een Zuidactie waarmee scholen en voorzieningen samen werken voor fundraising en bewustwording rond één instelling in het zuiden. Leerlingen uit het vijfde jaar kunnen aansluiten bij een inleefreis die hen in contact brengt met jongeren in Tanzanië. Voor volwassenen is er de Zuidreis: meer bepaald naar Rwanda en de Kivu (Oostelijk Congo). De deelnemers zijn (toekomstige) lokale promotoren van Fracarita Belgium in scholen, instellingen, rusthuizen en ziekenhuizen van de Broeders van Liefde. ■

GETUIGENIS VAN EEN JONGEN UIT NICARAGUA BIJ DE ZUIDACTIE VAN 2010

MY LIFE

Since I was a child
I suffer life's adversities
I missed the love, which
Can heal the wound
I lived in a world of rejection
In a environment of worry,
My effort was a fail,
And my dreams were disappointment.
But today I live without fear
I live in a place where I feel safe
Here they give me love
This made soft my hard heart.
Today I am a teenager
Full of dreams and values
I am like others
Like someone who receives honor
I feel in debt with this place
All who I am, here I have learnt
My heart learn to love and to
Stand aside for my happiness
I only say what I feel
I hope to continue forward
Here I feel free "like the air"
Like someone who love the music
Thank very much for all,
For your time, that you give me,
Now I know that I am not alone
I know that you didn't forget me.

David Antonio Gonzalez

4 Onze middelen: waarden, talenten en competenties ontwikkelen

---

Doelstelling: talenten van elke leerling maximaal ontwikkelen en de totale persoonlijkheid vorm geven om later te functioneren in de maatschappij (levenslang leren)

4.1 ALGEMENE WAARDEN EN TALENTONTWIKKELING

In de scholen van de Broeders van Liefde staan onderwijs en opvoeding op dezelfde lijn. Niet alleen onderwijs, maar evenzeer de opvoeding wordt vanuit de cultuur van de caritas gerealiseerd. Dit betekent dat in onze scholen een waardengerichte opvoeding centraal staat, met speciale aandacht voor de waarden vanuit de organisatie. Het is vanuit deze achtergrond dat er gewerkt wordt aan het uitschrijven van een opvoedingsproject. Hiermee geven we aan hoe wat we in praktijk willen omzetten en hoe we dit wensen te doen.

Zowel in het beleid als in het dagelijks handelen is de toetssteen het leren en welbevinden van de leerling (cf. supra visie op de leerling en centraal stellen van de leerling). We streven er naar om de (verborgen) talenten van leerlingen zichtbaar te maken volgens zijn mogelijkheden. Hierbij denken we vooral aan de ontwikkeling van het creatieve denken, positieve attitudes en kwaliteitszorg. Het gaat hierbij niet alleen over de lineaire ontwikkeling, maar evenzeer over een vorm van stretchen van talenten, het verbreden. Uitdaging geven aan elke leerling betekent o.a. dat een goede onderwijspraktijk leerlingen uitdaagt tot zelfkennis, zelfsturing en verantwoordelijkheid. Er bestaat met andere woorden een gezond evenwicht tussen het ontwikkelen van de talenten en de capaciteiten van elke leerling. Een goede onderwijspraktijk prikkelt leerlingen om van meet af aan zichzelf als kritisch en verantwoordelijk én als eigenaar van hun ontwikkeling te zien. Leerlingen zijn niet gelijk, maar ze verdienen gelijke (onderwijs-)kansen ongeacht domicilie, geslacht, taal, socio-economische of culturele achtergrond.

Leerlingen die gemakkelijker kunnen stilzitten, analyseren, structureren, memoriseren en/of reproduceren vinden vlugger hun weg in ons onderwijssysteem. Andere leerlingen hebben die eigenschappen in veel mindere mate of niet en voelen zich vlugger minder waardevol. Onderwijsmensen gaan op zoek naar de talenten van elke leerling waarmee ze iets kunnen doen. Het is de verantwoordelijkheid van onderwijs om via allerlei werkvormen en activiteiten de leerlingen te laten proeven van een breed spectrum aan interessevelden. Leerlingen die hun eigen talenten ontdekken en (kunnen) gebruiken, krijgen energie, veerkracht en worden weerbaar waardoor hun zelfvertrouwen toeneemt. Hierdoor weten zij zich gerespecteerd en creëer je een voedingsbodempom waardoor zij zelf ook respectvoller in het leven zullen staan. Voldoende veerkracht en

weerbaarheid zijn noodzakelijk om te kunnen meedraaien in de snel evoluerende maatschappij. Gepassioneerd bezig zijn geeft vreugde en geluk.

4.1.1 Waarden en normen zijn werk-woorden

Alles wat mensen waarderen heeft waarde. Soms is die waardering vooral een kwestie van persoonlijke smaak. Andere waarden, zoals eerlijkheid en respect zijn universeel. Zo wordt het mogelijk om goed en prettig met elkaar om te gaan. Rechtvaardigheid, hulpvaardigheid, betrouwbaarheid, enz. zijn voorbeelden van morele waarden. Je hebt overal met morele waarden te maken: thuis, in vriendschappen, op school, in winkels, op het werk. Iedereen verwacht van de ander dat hij of zij zich in het dagelijks leven gedraagt volgens die waarden. Mensen beleven waarden doordat ze zich aan bepaalde gedragsregels en afspraken houden. Een ander woord voor die regels en afspraken is normen.

Doordat mensen zich aan normen houden kunnen ze op elkaar rekenen. Daarnaast heeft elke cultuur, elke bevolkingsgroep, elke vriendengroep en elk gezin zijn eigen waarden en normen. Vanwege die verschillen worden kinderen ook anders opgevoed. Een waardenopvoeding alleen is onvoldoende. Het is belangrijk de waarden een inhoud mee te geven die strookt met onze identiteit en opvatting.

Waarden geven invulling aan het begrip ‘naasteliefde’ en zijn idealen die we belangrijk vinden. Waarden en normen gaan hand in hand. Het is belangrijk dat we kinderen leren omgaan met waarden en normen. Voortdurend toetsen we ons eigen en andermans doen en laten aan waarden en normen. Welke waarden en normen dat zijn, hangt van veel factoren af, bijvoorbeeld: opvoeding, levensbeschouwing, levenservaring, levensomstandigheden en onderwijs. Vaak zijn we ons nauwelijks bewust, dat we waarden en normen hanteren. Laat staan dat we ons realiseren welke waarden en normen we hanteren. Om meer greep te krijgen op ons eigen gedrag en dat van anderen, is het belangrijk dat we ons realiseren welke waarden en normen erachter steken. Zowel met waarden en normen die thuis gelden, als die op school gelden en die in de omgeving gelden en eventuele verschillen daartussen. Door kinderen te helpen waarden en normen te verhelderen, helpen we hen bewust te worden van hun eigen denken en handelen, met als achterliggend doel een groeiende zelfstandigheid, toenemend zelfvertrouwen en een zelfbewuste levenshouding. Waarden en normen zijn dus belangrijk omdat ze richting geven aan ons bestaan: ze beïnvloeden ons doen en laten, ons zelfbeeld en zelfvertrouwen, onze relaties met anderen.

Het moreel besef is juist het aanvoelen wat je moet doen of moet laten volgens de waarden en normen. Het verschil tussen goed en kwaad is niet iets wat je meekrijgt bij de geboorte. Je leert “de goede manieren” tijdens je kinderjaren, je puberteit, thuis, op school... Ook al wordt er wel eens beweerd dat er een verval optreedt, deze waarden zijn universeel. Het zijn humane waarden die een christelijke invulling kregen vanuit de traditie en inspiratie. Daarmee worden ze niet tegengesteld, maar wel als primordiaal beschouwd. Het zijn eerder humane waarden die door het christendom een geradicaliseerd karakter krijgen en door ons geloof geradicaliseerd worden. Het feit dat we “radicaal” durven schrijven, heeft te maken met de keuze om telkens één stap verder te gaan. Soms liggen christelijke waarden in het verlengde van de humane waarden (bv.

eerlijkheid), soms verdiepen ze de humane waarden (bv. vergeving), soms leveren ze een spanning op of bestaat er zelfs geen tegenhanger. Wanneer gezegd wordt dat we onze medemens lief hebben, dan zeggen we meteen ook dat we onze vijand liefhebben. Christelijke waarden hebben dus tegelijk iets absoluuts. Eerbied voor het leven, liefde, vrede, verdraagzaamheid, vrijheid,... Het spreekt voor zich dat in die radicalisering een soort groeiproces zit. Het feit dat die humane waarden op die manier christelijke waarden worden, betekent niet dat het geen geheel zou vormen. Ze staan niet los van elkaar en hangen vooral ook samen met het mensbeeld (zie kader tekst, pag. 17) dat we voorstaan. De klemtoon die wij aan de invulling van die waarden geven, biedt in elk geval een vruchtbare meerwaarde en geeft opnieuw die kleur aan onze (liefdevolle) samenleving en ons project. Daarom durven wij ook die christelijke waarden formuleren in onze scholen, die in verschillende situaties en handelingen terugkeren en terug te vinden zijn. In het wapenschild van de Broeders van Liefde worden ze mooi samengebracht onder de vorm van de drie theologische deugden:

- ≡ Geloof in elke mens (dankbaarheid, verantwoordelijkheid, vreugde,...)
- ≡ Hoop geven aan elke mens (verwondering, solidariteit,...)
- ≡ Liefde geven aan elke mens (vertrouwen, respect, vergeving,...)

4.1.2 Deugden ontwikkelen

Hoe kan jij je eigen ontwikkeling verder vorm geven? Op welke manier kan je – naast nodige competenties – ook je eigen karakter verder vorm geven? Karaktervorming is het ontwikkelen van deugden die noodzakelijk zijn om onze genetische code en onze persoonlijkheid om te zetten in ethisch positief gedrag en zelfs bereid zijn om net iets, méér dieper te realiseren. Vincentius vatte dit samen in één woord: “davantage!”.

Deugden zijn geleefde waarden en zijn aangeboren of aangeleerd en kunnen in beide gevallen uitgroeien tot ethisch positieve karaktereigenschappen. Het is belangrijk dat een deugd zich ontwikkelt tot een uitgebalanceerde houding. Het kan eveneens een bewuste keuze zijn om een bepaalde deugd te gaan ontwikkelen door regelmatige volharding en oefening.

De basiswaarden van onze (Europese) beschaving zijn gesteund op drie theologale (Geloof, Hoop en Liefde) en vier kardinale deugden (volgens de Griekse filosoof Plato) (wijsheid gerechtigheid, moed en matigheid), waarvan ‘Liefde’ de moeder is van alle deugden. Vanuit de stichter van de congregatie van de Broeders van Liefde voegen we daar de deugden van de H. Vincentius a Paulo aan toe, die de basis vormen voor de missie en het handelen. Deze deugden vormen eigenlijk een pakket en komen maar tot zijn recht wanneer er ook ‘liefde’ en ‘aanvaarding’ in zit. Dit is dé voorwaarde voor het ontwikkelen van alle andere deugden. Accepteren dat je uniek bent en dat er nooit iemand anders geweest is zoals jij en nooit meer iemand anders komt zoals jij.

De H. Vincent leerde zijn volgelingen vijf aandachtspunten – ook wel Vincentiaanse deugden genoemd – om “barmhartig” te worden. Die deugden zijn ook in onze tijd nog heel actueel omdat ze ons handelen menselijker maken. Ze behoeden ons tegen morele scherpshijperij die mensen veroordeelt op basis van principes waardoor de mens het slachtoffer wordt. Daartegenover plaatsen we dienstbaarheid voor de ontplooiing van de mens.

Leerlingen bij de Broeders van Liefde krijgen kansen om zich te ontwikkelen. We geven net altijd een kans meer...

- ≡ **Eenvoud** had een bijzondere betekenis. Het ging hem vooral over de motivatie waarmee je de anderen dient en ter hulp snelt. Je naasten en medeleerlingen helpen doe je vanuit het perspectief je vriend te helpen groeien, verbeteren, ontwikkelen. Niet uit eigenbelang. In je dienstbaarheid moest je vrij zijn van je ego, van je eigenliefde, geen show of gelegenheid om te scoren. Wie je helpt, mag zich zeker niet vernederd voelen. In modern en inclusief onderwijs is dergelijke houding van belang om ervoor te zorgen dat leerlingen elkaar helpen. Medeleerlingen kunnen voor elkaar iets betekenen door hen uitleg te verschaffen, door in groep te leren van elkaar. Hierdoor ontstaan nieuwe vormen van coöperatief leren.
- ≡ **Bescheidenheid** of nederigheid leert je erkennen dat goedheid, bekwaamheid en dienstbaarheid slechts zeer ten dele van jezelf afhangen maar vooral een gave zijn. Iedereen die zich presenteert als een opgeleid, deskundig of belangrijk persoon, gaat af bij de andere. Die prikken zo door de opgeblazenheid heen. Vanuit een gelijkwaardige opstelling zich richten tot je collega's, medeleerlingen, levert een eerlijke verhouding en dialoog en kans om gewaardeerd te worden. Naast de zuivere vakkennis en didactiek die de professionaliteit laat beschrijven in functiebeschrijvingen en taaklijstjes is vooral de pedagogisch-didactische relatie tussen leerkracht en leerling van belang om "kleur" te geven aan onze onderwijsopdracht. We gaan daarbij niet uit van een machtsrelatie maar streven een gelijkwaardige mens-relatie na om in dialoog elkaar te begrijpen. Vincentius legt de eindverantwoordelijkheid binnen de relatie steeds bij de "hooggeplaatste, de leidinggevende". Die zal de openheid van de ander bepalen
- ≡ **Zachtmoedigheid** maakt geduldig en gewelddoos. Reageren met een 'kort lontje' en ruzie maken is er niet bij. De zachtmoedige begrijpt waarom anderen zo dikwijls inhalig en brutaal overkomen. Je moet niet kwaad op hen worden, maar samen met de anderen wegen zoeken om uit de problemen te komen. Die zachtmoedigheid ligt aan de basis van onze opdracht. Onze scholen onderscheiden zich door het geven van kansen aan leerlingen. Hierbij is het onze opdracht om ons niet te laten leiden door uiterlijke tekenen, geslacht, persoonskenmerken, afkomst, status,... maar dit net te overstijgen. Scholen van de Broeders van Liefde geven net steeds een kans meer aan de leerlingen.
- ≡ **Onthechting** is een houding die je leert je eigen behoeften en driften op het tweede plan te zetten, omdat de anderen je nodig hebben. Wil je in het onderwijs de talenten van leerlingen laten schitteren, dan moet je hen die waardering geven om ze vleugels te laten krijgen. Onder het motto "Geef en u zal gegeven worden" geven wij het beste van ons zelf om die leerlingen te laten schitteren.
- ≡ **De toewijding** of 'davantage' om mensen te helpen maakt een volgeling van Vincentius tot een echte vriend of vriendin van mensen, vooral van de mensen die bijna er-onder-door-gaan. Het is een empatisch aanvoelen dat zij moeten doormaken en het betekent spontaan bereid zijn om voor hen op te komen. Elke leerling op school is welkom en het is onze taak om de met ons toevertrouwde mensen stappen te zetten om hen te ontwikkelen.

Het is de kracht van deze vijf deugden dat, als je aandacht aan één ervan besteedt, de andere ook mee versterkt worden.

"De maat van de liefde, is de liefde zonder maat!" aldus Bernardus.

4.1.3 Opvoedingswaarden en voorbeeldgedrag

Dit opvoedingsproject is ingebed in de cultuur van de caritas en vertrekt vanuit de visie op de mens in al zijn dimensies (cf. kader mensbeeld, pag. 17). Al die dimensies trachten we tot ontwikkeling te laten komen door gerichte acties en handelingen in het ons onderwijs. Grotendeels komen deze dimensies doorheen het gehele leven terug: studeren, leven, werken, vrije tijd,... Deze waardengerichte opvoeding vindt best doorheen de hele schoolorganisatie zijn weerklank om met een zo breed mogelijk draagvlak aan de slag te kunnen gaan. Het spreekt voor zich dat naarmate meer leerkrachten hiermee aan de slag gaan, de kans groter is dat de gepaste attitudes en vaardigheden bij leerlingen worden bijgebracht.

Door ons onderwijs streven we algemene waarden en normen na voor de persoonsontwikkeling en voor de intermenselijke relaties. Leerkrachten zullen leerlingen opvoeden met respect voor de eigenheid, maar tegelijk gericht op het verantwoordelijk samenleven met anderen. Zowel in de studie-sfeer als op de arbeidsmarkt worden attitudes, normen en waarden gevraagd om het samenleven mogelijk te maken. Een plan met pedagogische aandachts- en belangstellingspunten loopt als een rode draad doorheen de werking van de school en deze zitten vevat in het competentiegericht leren. We onderscheiden:

- ≡ **'vriendschap'** met mogelijke werking rond vriendelijkheid, openheid, relatiebekwaamheid, samen-horigheid, teamgeest, verbondenheid, identiteit,...
- ≡ **'orde'** met mogelijke aanknopingspunten zoals efficiëntie, doelmatigheid, functionaliteit, kwaliteit, nauwkeurigheid, rechtvaardigheid,...
- ≡ **'spiritualiteit en godsdienstigheid'** met referentiemogelijkheden naar geloven, zinbeleving, innerlijkheid, liturgie, gebed,...
- ≡ **'werkzaamheid'** met als mogelijke accenten: taakinzet, engagement, ambitie, verantwoordelijkheid, arbeidsethiek,...
- ≡ **'zelfbeheersing'** met als mogelijke benaderingswijzen: geduld, wilskracht, zelfkennis, wijsheid, soberheid,...
- ≡ opvoeding tot **'wellevendheid'** met aandacht voor de levensstijl, de beleefdheid, de hoffelijkheid, de cultuur, vergevingsgezindheid,...
- ≡ **'eerbied'** in de kijker met als mogelijke toegangspoorten: respect, tact, waardering, verwondering, verdraagzaamheid of tolerantie, aanvaarding,...
- ≡ **communicatie**, naar het taalgebruik en specifiek naar het gebruik van het 'Nederlands', onze moedertaal, met als mogelijke aandachtspunten de mondigheid, de taalvaardigheid, de contactvaardigheid,...
- ≡ **'eerlijkheid'** met onder andere focus op: fair-play, oprechtheid, gerechtigheid, waarachtigheid, vertrouwen, trouw,...
- ≡ het belang van de **'zelfstandigheid'** of de autonomie gekoppeld weliswaar aan verantwoordelijkheid.

Volgens Otto Scharmer is het mogelijk om nieuwe waarden en normen aan te nemen die ons in staat stellen om te veranderen en ons eigen gedrag aan te passen. We moeten daarbij niet focussen op wat de ander er aan kan doen, maar wat je er zelf kunt aan doen. Dat vraagt kijken met een open geest, open hart (voldoende empathie met anderen), en open wil: echt zien dat de

H. VINCENTIUS A PAULO

Op 27 september is het naamfeest van de H. Vincentius a Paulo. Hij is een grote Franse heilige uit de 16e eeuw, geboren in 1581, bij Dax in de Franse Landes, in een groot en christelijk gezin. Vincent is een Gasconjer en een boer. Hij heeft het geluk te kunnen studeren en zijn geloof te verdiepen. Hij wordt priester gewijd in 1600. Na een periode van rondzwerven op zoek naar een 'behoorlijk inkomen', vestigt hij zich in Parijs. Onder leiding van kardinaal de Bérulle geeft hij zich aan God en God zal hem aan de armen geven. Voor de verworpenen van de samenleving (zieken, galeigevangenen, vluchtelingen, analfabeten, vondelingen) sticht hij Caritas-Broederschappen, de Congregatie van de Missie (Lazaristen) en de Dochters der Liefde. Totaal uitgeput overlijdt hij te Parijs in 1660. Nu nog is hij inspiratiebron voor heel wat organisaties. Vincentius verkoos de radicale inzet voor de materiële en morele noden van de armen boven een kommerloos burgerlijk leventje.

Voor hopelozen bracht hij menselijke behandeling en aanmoediging tot beter leven. Zijn woord en voorbeeld bezielde velen om zoals hij, brood en leven te delen met bejaarden en zieken. Hij werkte aan de opvoeding van kinderen en volwassenen en had een wereldwijde blik; onder zijn impuls kozen enkelen het harde missieleven.

Hij hield het vol de nadruk te leggen op de gratuïteit in onderwijs en missie, in zorg voor bejaarden en steun aan gevangenen. Onder zijn invloed vonden medewerkers de innerlijke rust om uit zichzelf te treden in diepere vrijheid. Vincentius had in regelmatig gesprek met zijn zusters aandacht voor elke mening. In gebed vond hij de kracht te leven in opgeruimdheid en zachtheid. Hij vond in het evangelie de bron voor een leven in verbondenheid met Christus en dienst aan de anderen. Hij bestreed de opvatting dat God streng en ongenadig is en legde het accent op Zijn goedheid. Hij zag werkelijk God in de mensen en ontmoette God in de mens. Zo was zijn leven een wonder van geloof en liefde.

Vincent heeft de caritas beleefd en die kan ons vandaag verder op weg zetten om onze eigen caritatieve inzet te bevragen en te toetsen op haar authenticiteit en evangelische gronden. Laten we ons nog raken door het lijden, de armoede van medemensen of sluiten we onze ogen? Zien we in de gebeurtenissen van elke dag de plaats waar de Geest ons oproept? Hoe gaan we om met zieken/bejaarden? Hoe vlug vergeten we dat ook deze mensen nog een eigen mening hebben, een verlangen koesteren naar eigen inbreng. Is ons dienen echt belangeloos? Vincent legt de klemtoon op het beleven van deugden, die vandaag vaak in waarden worden vertaald en zo hun inspiratie verliezen. Nederigheid, eenvoud, zachtmoedigheid, versterking, inzet,... Voor hem is de nederigheid de sleutel van alle andere deugden. Het is door zijn nederigheid, zijn eenvoud en zijn zachtmoedigheid dat hij voortdurend zijn leven kan richten op God en de medemens. Door de klemtoon te leggen op de nederigheid, de zelfverloochening, treedt Vincent in het hart van de evangelische boodschap, waar het voortdurend klinkt dat we onszelf moeten leegmaken om aan God en de anderen ruimte te geven. ■

toekomst anders kan zijn en er ook aan werken zonder verlamd te worden door eigen starheid. Deze drie openheden zijn onscheidbaar en interfereren met elkaar. Leren van het verleden is van belang, maar we moeten juist leren van de toekomst zoals die zich nu al aandient maar onvoldoende zichtbaar en waarneembaar is. Daarnaast komt gedrag ook voort uit wat we belangrijk vinden en veelvuldig doen. In ons opvoedingsproject doen we een poging te formuleren welke waarden, gedragingen we belangrijk vinden en uit te leggen waarom. Het is dus van belang om vanuit die houding een bepaald voorbeeldgedrag te stellen, vooral het gedrag dat we zelf willen stimuleren, zonder dat we steeds de waarden die erachter schuil gaan moeten uitleggen of verdedigen. Concreet betekent dit dat leerlingen op school leren solidariteit belangrijk te vinden door hen voortdurend solidariteit te laten ervaren en betonen.

Vincentius spreekt met deze bewoordingen tot zijn zusters: “Het is uw roeping de armen Gods goedheid te laten ervaren.” Tegelijkertijd weet hij over de nederigheid te zeggen: “Het is mooi om over haar te praten, maar ze is lelijk en veeleisend in de praktijk.” Omdat dit zo moeilijk is voor de mens, omdat de mens het zo snel vergeet zal hij voor iedere handtekening schrijven: “Je nederigste dienaar.”

4.1.4 Door talent- en passieontwikkeling het zelfvertrouwen stimuleren

Niet alleen is elke leerling uniek, hij heeft specifieke talenten en beperkingen die gaandeweg zichtbaar worden. Al te vaak worden tekorten bij kinderen als uitgangspunt genomen voor het plannen van onderwijsactiviteiten. Er wordt te weinig ingespeeld op “wat kan de leerling” of “waar zit zijn passie”. Leerlingen die voortdurend op hun tekorten worden gewezen, verliezen motivatie en passie en krijgen stress. Inzetten op passies en talenten creëert authenticiteit waardoor leerlingen opnieuw goesting krijgen om te leren. Deze positieve aandacht voor kinderen en leerlingen verhoogt het zelfvertrouwen en de motivatie. Om zelfstandige en gelukkige volwassenen te worden, hebben leerlingen nood aan een gerichte ondersteuning.

Goed onderwijs vindt plaats in een lerende organisatie waarin leraren en ouders, maar ook de leerlingen zelf willen weten hoe zij ervoor staan. De keuzes die worden gemaakt ten behoeve van het onderwijsproces en de resultaten worden naar hen verantwoord. Goede onderwijspraktijk is talent- en ambitiegedreven. Leerlingen krijgen de kans te laten zien wat ze kunnen en willen. Niet het tekort op een bepaald domein bepaalt het niveau of de zorg. Zij worden uitgedaagd en ondersteund, afhankelijk van hun mogelijkheden. Elk kind moet zijn eigen talenten maximaal kunnen ontplooiën en inzetten voor de andere door te vertrekken vanuit de eigen mogelijkheden die aanwezig zijn. Door het verder bouwen op datgene wat reeds aanwezig is, wordt de ontwikkeling gestimuleerd.

Talenten bekijken we in de ruimste betekenis van het woord, in elk geval veel ruimer dan vakken. Heel wat talenten kunnen op dit moment vrijwel alleen in de vrije tijd ontwikkeld worden (bv. muziekschool, jeugdbeweging, toneel, fotografie, specifieke sporten...). Leerlingen laten kennismaken met zoveel mogelijk activiteiten, creëert kansen om talenten naar boven te laten komen en zo krijgen ze de kans en de ruimte om dingen uit te proberen, te tonen wat ze graag doen of gepassioneerd goed kunnen. Een talent is dus meer dan een aangeleerd kunstje, maar

ligt veel dieper in de persoon zelf. Het is niet zozeer uiteen te rafelen in deelvaardigheden, maar raakt eerder het geheel van de vaardigheden die tot uiting komen in (nieuwe) complexe situaties. Talenten zijn dan eerder eigenschappen, kwaliteiten of competenties, die blijken uit meerdere situaties en die iemand bijzonder krachtig maken in de omgang met een bepaald domein. Toch biedt dit enige voorzichtigheid omdat een talent op iemand plakken geen etiket zou worden waarmee we leerlingen opnieuw in 'hokjes' zouden vastzetten.

Niet iedereen is op dezelfde manier intelligent. We willen deze meervoudige intelligentie alle kansen geven. In het huidige onderwijssysteem, zeker in het secundair, spreken we kinderen nog vaak te eenzijdig aan op hun cognitieve en verbale intelligentie.

- ≡ verbaal/linguïstische intelligentie (**woordslim**)
- ≡ logisch/mathematische intelligentie (**rekenlim**)
- ≡ visueel/ruimtelijke intelligentie (**beeldslim**)
- ≡ muzikaal/ritmische intelligentie (**muzieklim**)
- ≡ lichamelijke/kinesthetische intelligentie (**beweegslim**)
- ≡ interpersoonlijke intelligentie (**mensslim**)
- ≡ intrapersonlijke intelligentie (**zelfslim**)
- ≡ natuurgerichte intelligentie (**natuurslim**)
- ≡ spiritueel intelligent (**spiritueel slim**)

Flexibilisering en maatwerk zorgen voor een eigen tempo en aandacht voor specifieke mogelijkheden. Elk kind moet op zijn eigen tempo kunnen groeien. Dat geldt voor alle domeinen van de ontwikkeling. Dit wil zeggen dat een kind in de verschillende domeinen van zijn ontwikkeling een verschillende groeisnelheid mag hebben. We kiezen eerder voor een persoonlijk ontwikkelingsplan per kind dan voor een set/collectie eindtermen waaraan een kind volledig moet voldoen vooraleer het naar een volgend jaar/graad mag over gaan. Dit is geen pleidooi voor een strikt individueel traject. Vincentius gaf ons al mee dat het inzicht steeds moet aangebracht worden op een eenvoudige en levensechte manier. Door zijn eenvoud wist hij alles wat schijn was te ontcrachten en trouw te blijven aan de waarheid.

Wanneer leerlingen worden samengezet in functie van talentontwikkeling kan je andere onderwijsvormen (nieuwe stijl) creëren die eerder gericht zijn op het benoemen van het talent dan op de maatschappelijke waardering. Het principe van de meervoudige intelligentie kan als basis gehanteerd worden om talenten in te delen en om de nieuwe onderwijsvormen te benoemen. Vandaag zijn 2 talenten (cognitief en verbaal sterke leerlingen) dominant bij het indelen van onderwijsvormen. De andere talenten dienen zagezegd buiten de schooluren te worden ontwikkeld.

Overgangen kunnen ook vlotter gebeuren wanneer de huidige onderwijsniveaus zich samen verantwoordelijk voelen voor de talentontwikkeling (cf. multidisciplinaire samenstelling). Met begeleiding moet zo vroeg mogelijk begonnen worden, ook met talen (Nederlands en vreemde taal) en techniek of technologie (of technische competenties) kan men reeds op vroegere leeftijd aan de slag om een positievere kijk te krijgen op sommige functies en/of beroepen.

Elk kind moet zich goed voelen (welbevinden) terwijl het zijn talenten ontwikkelt. Naast de eigen

talentontwikkeling wil dat zeggen dat we ook met andere noden van het kind rekening moeten houden (context). Het groepsgevoel – het gevoel deel uit te maken en een plaats te hebben in een groep – mag niet verdwijnen. Jongeren moeten ook geleerd worden om op dat vlak verantwoordelijkheden te nemen t.o.v. van elkaar en ten voordele van elkaar.

4.2 BALANS TUSSEN ONDERWIJS EN ZORG (OP MAAT)

4.2.1 Preventief werken aan een goed, veilig en warm leerklimaat

Het is vanuit het algemene schoolbeleid dat er wordt gestreefd naar een aangenaam, veilig en warm leer- en leefklimaat om zoveel als mogelijk preventief te werk te gaan om leerlingen te begeleiden doorheen hun schoolloopbaan. Om elke leerling optimale groeikansen te geven, plaatsen we zijn onderwijsbehoeften centraal. De leerkracht stimuleert de ontwikkeling van alle leerlingen door een krachtige leeromgeving te creëren. Ze werkt preventief. Ze probeert problemen te voorkomen. Ze versterkt wat goed gaat om te kunnen werken aan wat minder goed gaat. Ze zet de basisdidactiek om in een gestructureerde aanpak. Goede zorg start met goed onderwijs. De leerkracht is de spilfiguur van zorg. Dergelijke aanpak draagt bij tot een goed welbevinden en betrokkenheid van de leerlingen. Zorg besteden betekent niet alleen de nodige ondersteuning geven, maar evenzeer een vertrouwensvolle relatie opbouwen en de interpersoonlijke relaties verzorgen. Zowel met leerlingen als met andere collega's.

Die relaties zijn gekenmerkt door vertrouwen, respect, zorg voor elkaar en komen het samenleven, samenleren en samenwerken ten goede op school. Op die manier kan iedereen op school bijdragen aan een menselijke veelkleurigheid en een warme leef- en leergemeenschap.

4.2.2 Kwaliteitsvol onderwijs en zorg gaan samen

Vanuit de geformuleerde pedagogie van de caritas wordt er in de praktijk veel aandacht besteed aan leerlingenbegeleiding en zorg als onderdeel van kwaliteitsvol onderwijs in het beleid van de school. Een uitgebouwd en gedragen zorgbeleid door samenwerking en overleg met allerlei partners (leerkrachten, directie, CLB, begeleiders, ouders, leerlingen,...) staat garant voor een goede opvang van elke leerling. Samenwerking en overleg zijn cruciaal om groeikansen van leerlingen te optimaliseren. Een brede zorgverlening is niet altijd voldoende voor sommige leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Het gaat dan over leerlingen die nood hebben aan aangepaste schoolorganisatie of aanpak of leerinhouden. Vaak gaat dit gepaard met bijkomende middelen en ondersteuning. Redelijke aanpassingen kunnen die obstakels wegnemen, waardoor een leerling normaal kan participeren aan het schoolgebeuren

Een overaccentuering kan ook averechts werken waardoor een te grote aandacht voor zorgleerlingen het onderwijssysteem onder druk zet. Scholen die aandacht besteden aan zorg kunnen tegelijk ook sterke kwaliteit en prestaties leveren. Alles zal afhangen of de mate van zorgverlening in onderwijs gebaat is bij de juiste oriëntering en capaciteiten van de leerling. Doorheen de school is dit een continu proces. Afhankelijk van de noden en zorgvragen kunnen verschillende

zorgniveaus gehanteerd worden om de leerling een optimale ontwikkelingskans te kunnen bieden. Op elk niveau kunnen daarvoor ook partners en samenwerkingsverbanden ontstaan met de sector welzijn en/of zorg.

- ≡ **Leerzorgniveau 1:** Vanuit het algemene school- en zorgbeleid start deze preventieve fase vooral met goed onderwijs in de klas zelf. Het is de opdracht van de school en elke leerkracht om vanuit de missie en visie de verschillende invalshoeken te bewaken om te zorgen dat de leerling zich goed voelt en verder groeit in zijn ontwikkeling. Het normale zorgbeleid van de school dat voortvloeit uit de begeleiding en talentontwikkeling van de leerling. Dit heeft te maken met de noodzakelijke differentiatie om elke leerling te kunnen uitdagen. Sommige leerlingen (bv. hoogbegaafden, dyslexie,...) worden uitgedaagd anderen hebben nood aan remediëring en extra ondersteuning. In de mate van het mogelijke kan er zelfs flexibel worden omgesprongen met vormen van compensatie zolang het belang van de studie en de (ontwikkeling van de) leerling niet in het gedrang komt.
- ≡ **Leerzorgniveau 2:** Begeleiding met faciliteiten/compensatie/dispensatie, bijkomende ondersteuning van het (multidisciplinair samengesteld) team. In het belang van de leerling kunnen er afspraken worden gemaakt over het verschil in abstractiegraad en zelfs evaluatie. Alle interventies zijn erop gericht dat de leerling de aansluiting met de groep niet kwijtgeraakt.
- ≡ **Leerzorgniveau 3:** specifieke ondersteuning op maat van de leerling voor de leerkracht én de leerling vanuit een expertensetting. Het persoonlijke ontwikkelingsplan van de leerling wordt hier aangevuld met een afspraken rond individuele behandeling en voortgangsmeting. Een uitbreiding van de zorgondersteuning kan leiden tot dermate specifieke ondersteuning dat een heroriëntering zich opdringt.
- ≡ **Leerzorgniveau 4:** blijvende nood aan paramedische en therapeutische omkadering, samenwerking met welzijn. Hier betreft het een meer complexere hulpvraag die ook serieuze aanpassingen aan omkadering en infrastructuur vereist.

Onderwijsbehoeften geven aan wat een leerling nodig heeft om een onderwijsdoel te bereiken. Soms volstaat de brede basiszorg niet of slechts gedeeltelijk om daaraan tegemoet te komen. Het kan gaan om behoeften op het vlak van leren en ontwikkelen als persoon. Hier zijn zorg en ondersteuning in de opvoeding gekoppeld aan de onderwijscontext. Het is belangrijk dat de school rekening houdt met die contextkenmerken en dat elke leerling gelijke kansen krijgt. We weten dat bepaalde socio-culturele kenmerken bepalend zijn. De plaats waar het wiegje staat, kiest de leerling niet. Die context mag geenszins een succesvolle schoolloopbaan doorkruisen.

4.2.3 Elke leerling uitdagen met gelijke kansen

Er is nood aan het tegemoetkomen aan de zorgbehoefte van elke individuele leerling om hem optimale groeikansen te geven. In eerste instantie werden remediëringen, inhaallessen, extra oefeningen,... opgezet naast de klassieke (individuele) gesprekken binnen de socio-emotionele begeleiding. Maar meer en meer wordt ondervonden dat deze individuele

benadering naast de klassikale benadering voor een onhoudbare werkbelasting zorgt en dat deze niet meer te realiseren is voor elke zorgvraag. Immers, naast de zorgvraag van minder- of anders begaafde leerlingen, komt steeds meer de vraag naar extra prikkels en uitdagingen voor de modale en sterker begaafde leerling ten einde deze niet op te zadelen met demotivatie en een dreigend watervalstelsel. Ook deze laatste categorie van leerlingen verdient de nodige aandacht, die niet zo eenvoudig in de klassieke structuur te organiseren is. Het gaat immers niet meer over remediëring en inhaallessen of extra uitleg, maar om méér inhoud (excellentie), stimulansen en prikkels om de motivatie te blijven aanscherpen. Het is eerder een manier van differentiatie en flexibele trajecten voor leerlingen waarbij ze niet méér, maar andere oefeningen en leerinhouden krijgen aangeboden. In onderwijs verwacht men meer en meer dat men uitgaat van de talenten van de leerling en in die zin differentieert en aansluiting probeert te vinden. Ook vanuit pedagogisch-didactisch standpunt refereert men naar meerzijdige intelligentie en wil men – door differentiatie – meer rekening houden met de leerstijl van leerlingen.

In die zin pleiten wij – binnen onderwijs – voor onderwijs met een zorg op maat van de leerling, en durven wij waarschuwen voor het kantelpunt waarbij er vooral zorg wordt verleend met onderwijs op maat. Dit lijkt eerder voorbehouden voor andere sectoren, weliswaar in een nauw samenwerkingsverband om die expertise met elkaar te kunnen delen. Dergelijke houding stelt ons in staat om midden in het bovenstaande spanningsveld te gaan staan en – vanuit de verschillen tussen leerlingen – toch te kiezen voor excellentie.

Het decreet op de flexibele leertrajecten biedt een juridisch kader om in de toekomst flexibeler om te springen met individuele zorgbehoeften van onze leerlingen. De verwachtingen dat het onderwijs dus meer aansluit bij individuele leerwensen en behoeften zijn dus toegenomen.

Ongetwijfeld is de mix van leerlingen een verrijking in het opvoedingsproces en vormt een uitdaging voor de draagkracht van onze scholen. Het is nodig om een voldoende groot en heterogeen (gezonde mix) leerlingenpubliek aan te trekken om de noodzakelijke omkaderingsmiddelen te genereren om de begeleiding te kunnen organiseren. Dat we daarbij moeten nadenken om onze organisatiestructuren aan te passen, spreekt voor zich!

4.3 WENSELIJKE INCLUSIE DOOR DOMEINBREDE EN NIVEAU-OVERSTIJGENDE SAMENWERKING

4.3.1 Verschillen tussen leerlingen zijn een opportuniteit

Een veilig pedagogisch klimaat houdt rekening met verschillen tussen leerlingen. Het gaat daarbij niet alleen om verschillen in culturele en subculturele achtergrond. Het heeft ook te maken met verschillen in fysieke en mentale ontwikkeling, met verschillen in motivatie, leerstijlen, leervermogen en talenten. Kwaliteitsvol onderwijs komt tot stand in een krachtige leeromgeving. Brede basiszorg betekent dat de leerkracht diversiteit als een meerwaarde ziet in een krachtig leerproces. De persoonlijkheid en de vaardigheden van de leerkracht vormen daarbij het uitgangspunt. Hij werkt in een leeromgeving waar fouten maken mag. Aandacht voor het unieke van elke leerling is het uitgangspunt om onderwijs effectief te maken. Ontdekken, ont-

wikkelen en stimuleren zijn kernwoorden in het didactische proces.

Leerkrachten houden rekening met individuele verschillen. Dat kunnen contextkenmerken zijn maar ook verschillen in fysieke en psychologische ontwikkelingen. Het kan zelfs gaan over verschillen in motivatie, leerstijlen, leervermogen en talenten. Deze diversiteit is op school een meerwaarde.

Vershillen tussen leerlingen worden momenteel al te vaak gebruikt om leerlingen te ordenen of in clusters onder te verdelen en in de aanbodgeorganiseerde school probeert men dit vooral te verhelpen door extra lessen, oefeningen of in zijn extreme vorm door vrij te stellen. Vanuit onze inclusiegedachte kunnen we verschillen tussen leerlingen ook zien als een opportuniteit. Unieke persoonlijkheden met verschillende talenten met elkaar samen zetten en de kracht van complementariteit laten ontdekken levert eveneens vaardigheden en attitudes (maar ook kennis) op om zich voor te bereiden op de maatschappij en het levenslang leren. Aansluiting vinden op elkaars sterke kanten leert dat “nobody is perfect, but a team can be”. Wanneer leerlingen volgens cognitief niveau worden samengezet, verkrijgt men homogener klassen, maar wanneer we uitgaan van verschillen tussen leerlingen levert deze vorm van heterogeniteit andere mogelijkheden op. Vanuit deze doelstelling werken betekent dus dat we het sociaal-contextuele leren even belangrijk vinden en leerlingen helpen met een positief zelfbeeld, motivatie, emotionele factoren, persoonsontwikkeling. Daarbij verandert natuurlijk de rol van leerkracht van kennisoverdrager of personal coach naar een (leer-)coach (van groepen) die netwerking bevordert en interactief met leerlingen op pad gaat vanuit normen en waarden.

4.3.2 Vertrekken vanuit eigenheid (inclusie)

Inclusief onderwijs geeft elk kind de kans om – met eigen mogelijkheden en talenten – op een gelijkwaardige manier te participeren aan de maatschappij ongeacht de onderwijsvorm of structuur waarin hij zich bevindt. Het streven naar inclusie betreft alle domeinen van het maatschappelijk leven en beperkt zich dus niet tot onderwijs als maatschappelijk domein. Vanuit ons christelijk wereldbeeld wordt gestreefd naar respect voor de eigenheid en eigenwaarde van elke mens. Elke leerling is voor ons waardevol ongeacht de status, talent, afkomst of context. Een hoge mate aan diversiteit van leerlingen op basis van afkomst, geslacht, geardeheid, leeftijd, mogelijkheden, beperkingen,... is in dit opzicht een verrijking. Het aanvaarden van het anders zijn of van enige vorm van beperking – welke dan ook – geeft garanties tot een waardevolle inbreng in de gemeenschap en een positievere kijk op wereld. Vermits elk kind niet wordt bekeken vanuit zijn beperking maar eerder vanuit zijn eigenheid, heeft het, ongeacht zijn talenten en mogelijkheden, het recht om samen met andere leerlingen te groeien en verdient het dus opvoeding en onderwijs. Een opdeling in groepen van validen/minder validen, minder cognitieven/meer cognitieven is tot nu vrij gebruikelijk, maar niet wenselijk. Het is praktisch niet mogelijk dat alle kinderen van een school samen in één en dezelfde studiegroep zitten, maar idealiter zitten alle soorten kinderen samen op dezelfde school. De studiegroepen die er zijn, zijn dan heteroegen.

Om tegemoet te komen aan deze individuele behoeften en eigenheid zal differentiatie in werkvormen en onderwijsaanbod nodig zijn om flexibel te kunnen omspringen met de leerdoelen,

leerinhouden, instructies, tempo, werkvormen, groeperingsvormen, evaluatie. De diepgang waarmee de leerling de opdracht uitvoert zit in verschillende graden van beheersing, abstractie, analyse en complexiteit.

4.3.3 Naar een wenselijke vorm van inclusie

Als gevolg van onze christelijke visie op de maatschappij en het mensbeeld worden we uitgedaagd om ons aan te passen aan de behoeften om alle leerlingen verder te laten ontwikkelen. De focus is gericht op het weghalen van hindernissen om elkeen te laten participeren binnen onze visie en doelstellingen op onderwijs. Anders samen-werken krijgt dan een belangrijkere betekenis.

Zonder in het therapeutische verhaal te vervallen, hechten wij belang aan de zorg voor elke leerling, inclusief personen met een beperking, die integraal deel uitmaakt van zijn eigenheid en persoonlijkheid. Het blijft een evenwicht zoeken tussen de leerlingen ondersteunen én tegelijk uitdagen om verdere stappen te zetten.

Leerlingen met zorgbehoeften kunnen les volgen mits leercoaches die ondersteuning krijgen binnen het team, aangevuld met de gepaste hulpmiddelen. Het is een misvatting dat leerlingen met grote zorgbehoeften (of handicap) sowieso beter af zijn door een maximale mixiteit te organiseren. Afhankelijk van de zorgvraag is de leerling gebaat bij een zekere vorm van homogeniteit (op vlak van abstractiegraad of ontwikkeling of tempo), maar afhankelijk van de doelen in functie van zijn talentontwikkeling is een heterogene samenstelling van leerlingengroep ook wenselijk. We spreken dus eerder over een wenselijk inclusief karakter over de huidige niveaus in functie van de talentontwikkeling. Een multidisciplinaire leerkrachtenteam is dan best ook samengesteld uit leerkrachten met verschillende competenties op vlak van leerinhoud én zorg (uit zowel gewoon als buitengewoon onderwijs). Niet elke leerkracht moet de beste therapeut zijn, maar evenzeer is elke therapeut ook niet de beste leercoach. Door een sectoroverstijgende samenwerking binnen onze eigen organisatie kunnen de competenties van personeelsleden worden ingezet om een antwoord te bieden aan de vele zorgvragen en ondersteuningsvragen in onderwijs.

Het wordt steeds duidelijker dat de standaardisering van vakken en de vaste curricula plaats maken voor meer flexibilisering en dat gestandaardiseerde schoolsystemen niet altijd compatibel zijn met de nieuwe generatie leerlingen en hun behoeften. In die zin kunnen we ook besluiten dat het leren niet meer verloopt volgens leerjaren, maar eerder volgens ontwikkelingsniveaus en talenten.

4.4 COMPETENTIES ZIJN DRIJVEREN DIE ZIN GEVEN

4.4.1 Waardevol inzetten ten dienste van anderen

Opvoeding en onderwijs bij de Broeders van Liefde beperken zich niet alleen tot kennis bijbrengen, maar impliceren ook competentiegericht werken. Vertrekkende vanuit de sterkten, eigenwaarde en kwaliteiten ook de gepaste attitudes aanleren. Het samenspel van kennis, vaardigheden, attitudes en kwaliteiten leidt tot het ontwikkelen van de gepaste competenties.

Geenszins is het louter een taak om leerlingen voor te bereiden op de zuiver functionele invulling van een job, functie of rol of het instapklaar maken voor de economische realiteit in de maatschappij. Competenties aanleren is een ruim palet aan instrumenten (helpen) ontwikkelen gebaseerd op het versterken en groeien van de kwaliteiten en de eigen-waarde van elk kind. In die zin staan deze competenties niet op zichzelf maar hebben pas zin als deze een drijfveer vormen om daarmee iets (positiefs) te gaan doen in relatie tot de andere in de maatschappij waardoor er iets waardevols mee gedaan wordt. Talenten en competenties ontdekken en inzetten ten dienste van anderen is een belangrijke doelstelling van ons project.

4.4.2 Wie luistert, vergeet; wie kijkt, onthoudt; wie doet, leert (Een citaat van Confucius)

De burger van de 21e eeuw moet uitgerust zijn met vaardigheden om levenslang te leren. Kennis verouderd razendsnel zodat wat je vandaag op school leert over een aantal jaren achterhaald is. Voor inzichten en vaardigheden schat men de gemiddelde levensduur van verworven kennis op 4 jaar, voor ICT op 9 maanden. Bovendien is de hoeveelheid informatie zo groot geworden dat het niet meer menselijk is om te proberen ze te verwerken of te verwerven. Die maatschappelijke evolutie wordt weerspiegeld in de vakoverschrijdende eindtermen waarin leren een belangrijk element vormt.

Al te vaak wordt 'leren' gepercipieerd als het opnemen van kant-en-klare kennis. Ook leerkrachten zijn met dergelijke methodes grootgebracht en afgestudeerd. Ons onderwijs wordt gekleurd door onze eigen subjectieve onderwijstheorie.

Ondanks de gewijzigde context (maatschappij, leerlingen, juridisering,...) blijven we soms informatie/kennis aanbrengen die louter memoriseerd (en geoefend) moet worden.

Wetenschappelijk onderzoek, wetgeving en onderwijsterminologie wijzen op een gewijzigde visie op 'leren' en de daarmee samenhangende nieuwe pedagogisch-didactische werkvormen, nieuwe toetsmethodes, bijhorende kwaliteitseisen, criteria en motivatie-afspraken. We creëren krachtige leeromgevingen die het zelfstandig leren bij leerlingen centraal stelt en waarbij een rol is weggelegd voor de begeleider (leraar, docent). In het continuüm van traditioneel (kennis)leren naar open leren, neemt het begeleid zelfstandig leren (hierna BZL) een middenpositie in tussen begeleid leren en zelfstandig leren. De leerling wordt dus nog gestuurd. Wat meteen de blijvende sleutelrol van de leraar bevestigt, al verschuift die rol van docent naar de actieve begeleider of leercoach. Die verschuiving 'in het leren' is een maatschappelijke evolutie.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat meer zelfstandigheid bij het leren beter is, omdat het geleerde langer blijft. Hoe groter de actieve leertijd, hoe beter de leerprestaties, hoe meer succeservaringen, hoe groter de motivatie. Hoe meer de leerling zelf denkt en betrokken is bij

het leerproces, hoe groter het rendement. Bovendien stijgen de begeleidingskansen voor alle leerlingen omdat er meer kan ingespeeld worden op individuele leerlingenverschillen. Jongeren die verantwoordelijkheid kunnen opnemen voor hun leerproces, hebben meer kansen op een succesvolle studieloopbaan.

Tegelijk willen we waarschuwen om het kind niet met het badwater weg te gooien: het frontale lesgeven is zeker niet altijd uit den boze, doceren/onderwijsleergesprek kan soms de meest efficiënte werkvorm zijn en blijven. We willen waarschuwen voor een overdaad aan activiteiten en zelfstandig werk en schatten de waarde hoog van een goede les van de leraar: het is een misvatting te denken dat leerlingen die luisteren naar de uiteenzetting van de leraar, niet zelfstandig zouden leren. Die misvatting bestaat erin dat men niet erkent – niet wil zien – dat in de geesten van (luisterende) leerlingen heel verschillende zaken gebeuren bij het zogenaamde ‘opnemen’ van de leerstof uit de mond van de leerkracht. Doe als leerkracht of docent trouwens maar eens de test: je zult bij een test meteen vaststellen dat al die leerlingen heel verschillende zaken hebben begrepen en onthouden uit je verhaal. Zij hebben immers allemaal een andere context waarin de nieuw aangebrachte leerstof wordt ingebed. Dat inbedden doen zij alléén, zonder hulp en volledig zelfstandig, hooguit met wat (individuele) begeleiding.

Traditionele werkvormen (en evaluatie) kunnen zeer dienstig en doelmatig zijn, en blijven zelfs belangrijk voor het bereiken van bepaalde (leerplan-)doelstellingen. Maar men zal toch minstens moeten reflecteren over de te bereiken doelstelling en de beste methodiek om deze aan te brengen.

Het belang van een goed evenwicht tussen die kennisreproductie en kennisconstructie is van een groter belang wanneer de vernieuwde en toekomstige geglobaliseerde samenleving als uitgangspunt wordt genomen.

Daarom lijkt het nodig om een zo efficiënt mogelijk onderwijs aan te bieden in functie van competenties en doelen, waarbij de meest gepaste instructies en evaluatiemethodes worden ingezet.

4.4.3 Competenties versus talenten

Intelligentie is enerzijds iets “vast” en duidelijk verbonden met een cognitieve vermogen, doch anderzijds ook ontwikkelbaar wanneer je iets waardevols tot een goed einde hebt gebracht en daarbij al de mogelijkheden tot het uiterste hebt benut. De wil om het te proberen en uit evaluatie en reflectie bij te leren creëren een groot leervermogen.

Werken vanuit talenten betekent dat we geloven in het bijstellen van (meervoudige) intelligentie en het blijven ontwikkelen door aanmoediging van inspanningen en uitdagingen. Door blijvend kansen te bieden aan kinderen in een krachtige leeromgeving kan het potentieel ontkiemen tot een talent. We verleggen het accent van ‘al iets goed kunnen’ naar het ‘vooruit willen’ of betrokkenheid, waardoor het kind in staat is om door te groeien en zich van anderen te onderscheiden. “Een talent is een groeipotentieel, een kiem waarin heel wat mogelijkheden vervat zitten die – mits veel motivatie en stimulansen – kansen bevat om uit te groeien tot een bijzonder iets.” Talentontwikkeling start dus vanuit de leerling zelf en legt nadruk op groei en betrokkenheid en toont dat elk kind een groeipotentieel heeft. Dit vraagt dus dat we op verschillende manieren

naar jongeren/leerlingen kijken. Door dit waardierend kijken verschuift de aandacht van tekorten of fouten naar kwaliteiten of talenten en worden leerlingen gestimuleerd tot zelfreflectie. Op zoek gaan naar wat “echt bij de leerling past” betekent geen verenging tot één talent, maar vooral het ontdekken van drijfveren, interesses voor wat echt relevant is. Kiezen voor talentontwikkeling is dus een fundamentele strategische keuze. Talenten zijn dan eerder eigenschappen, kwaliteiten of competenties, die blijken uit meerdere situaties en die iemand bijzonder krachtig maken in de omgang met een bepaald domein.

Daar waar talenten de sterke punten van een persoon zijn die hem energie geven, vormen competenties eerder de individuele capaciteit om kennis, vaardigheden en attitudes te verwerven en aan te wenden in verschillende (dagelijkse) situaties. De school moet jongeren competent maken om de kwaliteit van leven, en samen leven en werken te verhogen. Daarvoor hebben ze een breed gamma aan kennis, vaardigheden en attitudes nodig die in verschillende situaties kunnen ingezet worden. We kiezen resoluut voor competentie-ontwikkelen waarbij de mogelijkheid wordt geboden dat leerlingen hun eigen leren in handen nemen. Competenties zijn kennis, vaardigheden en attitudes die op een gerichte manier en gepaste wijze kunnen gebruikt worden in maatschappelijke situaties. Niet alleen de context waarin ze ingezet worden, maar evenzeer de verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat iets goed functioneert en de bereidheid om daar verantwoording voor af te leggen, zijn belangrijk. Autonomie wijst dan op de mogelijkheid om zelf beslissingen te (kunnen) nemen. Die zes componenten bepalen de complexiteit van een competentie, afhankelijk van de uitgebreidheid en de moeilijkheidsgraad van de nodige kennis, vaardigheden en attitudes. Het gaat onder meer over persoonlijke, sociale, beroeps- en wetenschappelijke competenties.

Naast klassieke vormen van leren waarbij denkmodellen, referentiekaders en begrippen worden aangeboden, worden ook instrumenten aangereikt om het levenslang leren te bevorderen. Los van vakinhoudelijke contexten wordt ook geleerd om te leven binnen netwerken (vriendengroepen), voortdurend keuzes te leren maken en om te gaan met allerlei ICT-toepassingen. De context waarin de leerling zich bevindt, maakt het leren complex. Leren kijken vanuit verschillende invalshoeken, theorie en praktijk met elkaar combineren en leerinhouden uit verschillende contexten met elkaar verbinden zorgen ervoor dat de vakken geen eilandjes meer zijn, maar dat er meer geïntegreerd wordt gewerkt. Het bewust omgaan met die contexten zorgt voor een transfer van kennis, vaardigheden en attitudes naar nieuwe situaties. Zo worden de vakken meer als een samenhangend geheel gezien, wat normaliter ook gefaciliteerd wordt door multidisciplinaire leerkrachtenteams. Hiermee wordt voornamelijk bedoeld dat de verschillende vakdisciplines elkaar ontmoeten binnen het team en dat men zich integraal en gezamenlijk verantwoordelijk voelt voor de begeleiding van de leerling. Multidisciplinariteit wordt dus anders gedefinieerd dan in de andere sectoren wel zijn en zorg. Ook in de rest van die tekst blijven we deze omschrijving hanteren.

Als school bied je geen goed onderwijs door alle regels te aanvaarden en te zorgen dat je daarmee in orde bent. Durf, lef en moed zijn soms nodig om vanuit een visie pro-actief te handelen en te zoeken naar nieuwe oplossingen. Het louter uitvoeren van voorgeschreven didactische wenken, handleidingen en handboeken moet plaats maken voor creativiteit en vormen van co-creatie. De leerkracht wordt opnieuw regisseur van het lesgebeuren.

4.4.4 Welke competenties geven zin aan de toekomst?

Competentie-ontwikkelen betekent dat we vooruitkijken en leerlingen voorbereiden op de uitdagingen van de toekomst. Het moet de bedoeling zijn elke leerling competenties aan te leren en deze vooral te leren inzetten met het juiste doel voor ogen.

- ≡ Creativiteit stimuleren en inzetten ten dienste van de anderen geeft zin aan het leven. Door anderen te helpen ontwikkelen, werk je ook aan je eigen ontwikkeling. Het kan helpen om samen de juiste oplossingsweg te zoeken en een stap vooruit te zetten.
- ≡ Kennis (feiten, data, informatie, theorieën, ervaringen,...) opdoen en inzetten om complexe problemen op te lossen. Leerinhouden kunnen via vakken, vakoverstijgend of via projecten worden aangeboden.
- ≡ Out of the box-denken daagt leerlingen uit om creatief te werk te gaan en levert innovatieve ideeën op, zowel voor producten als processen. We kunnen niet blijven oplossingen bedenken voor problemen door enkel systemen te gebruiken die tot de problemen hebben geleid.
- ≡ (Sociale) relaties aangaan en netwerken om in verbondenheid met de andere te kunnen samen-leven, samen-leren, samen-werken,... Samen zorg dragen voor elkaar is een collectieve verantwoordelijkheid waarbij de individuele leden een zekere conflictvaardigheid moeten bezitten om in vertrouwen met elkaar te kunnen samenwerken, samenleven, samen leren.
- ≡ Technologie en techniek exploreren. Leerlingen moeten niet alleen leren over technologie, maar moeten ook kunnen leren met technologie. Het leren en werken verloopt steeds meer 'digitaler' waarbij een zeker kritische houding tegenover bronnen op zijn plaats is. Anderzijds kan de inzet van technologie het proces aangepaster maken aan de behoeften.
- ≡ Leren omgaan met veranderingen, weerstanden om sterk(er) te staan in een steeds evoluerende maatschappij. Een zekere flexibele en wendbare houding zorgt voor een harmonie tussen het verleden en de toekomst.
- ≡ De kracht van het leren ontdekken en inzetten om de eigen ontwikkeling en die van anderen te kunnen vooruithelpen. We zetten in op het aanleren van leerstrategieën en attitudes die het levenslang leren kunnen bevorderen.
- ≡ Een lerende houding aannemen om te ontdekken welke unieke sterktes en zwaktes je als leerling bezit, welke talenten en doelen je voor jezelf formuleert en de kracht om op een zelfstandige en weloverwogen manier zelf beslissingen te kunnen nemen zonder anderen te beletten om ook te groeien.
- ≡ Samen overleggen en open communiceren betekent dat we vanuit een vertrouwensvolle relatie werken aan respectvolle verbindingen tussen mensen en afspraken maken hoe het samen-leven, samen-leren en samen-werken optimaal kan worden geregeld. Het zijn gedragen regels die in onderlinge relatie tot stand komen en worden vastgelegd. Het zijn aanvaarde afspraken waar we elkaar – in goede verstandhouding – kunnen en mogen op aanspreken. Onderwijs biedt in de school daarvoor een ideale oefenplaats in een soort mini-maatschappij.

ONZE AANPAK: OPEN ONTMOETING

Een open en ontmoetende leerkrachtenstijl is noodzakelijk om onze doelstellingen te kunnen realiseren. Open verwijst naar een houding zonder vooroordelen in de manier hoe we naar leerlingen kijken. Die openheid zorgt voor een goede pedagogische relatie om vanuit de behoeften en leerstijl van de leerling te kunnen vertrekken om een passende onderwijsstijl te hanteren. Het ontmoeten kenmerkt dialoog en communicatie in die pedagogische relatie. Een effectieve didactische aanpak is hierbij nodig.

$$14 - 4 = 10$$
$$14 - 10 = 4$$
$$11 - 1 = 10$$
$$11 - 10 = 1$$
$$13 - 3 = 10$$
$$13 - 10 = 3$$

6-7-8-10-11 = haken
rekenblad
schryfblad: 1 bus

7
zeven

7 7 7 ✖

1 Aanscherpen van intrinsieke motivatie als noodzakelijk voorwaarde

---

1.1 VRIJHEID EN ZELFVERANTWOORDELIJKHEID

Indien we meer rekening houden met die gewijzigde contexten, nieuwe wetenschappelijke inzichten inzake pedagogisch-didactisch handelen, dan wordt leren een actief en constructief proces waarbij de leerling zelf kennis en betekenis opbouwt.

Nieuwe informatie wordt ingebed in reeds aanwezige kennis, inzichten en vaardigheden. Leerlingen bouwen zelf actief hun kennis op in interactie met de omgeving. Het komt er dus op aan de lerende begeleidend te leren zelf zijn leerproces te sturen en de nadruk, die lang op de vakinhoudelijke component (het *WAT*) gelegen heeft, te verschuiven naar te verwerven leervaardigheden (het *HOE*). In tegenstelling tot de aan kennisveroudering onderhevige vakinhoud blijven die competenties immers altijd bruikbaar en dus valabel.

Het begeleiden van leerlingen betekent in grote mate dat de leerling niet alleen zelf voorwerp is, maar ook het proces zelf in handen moet nemen (zelfverantwoordelijkheid). Leerlingen moeten kunnen oefenen en ervaren in realistische contexten. In die zin verloopt het leren niet meer exclusief binnen de schoolmuren en schooluren, maar ook via stages of werkplekleren, sportclubs, muziekscholen, jeugdverenigingen, sociale engagementen,... Ook vanuit het perspectief van multi-culturaliteit en diversiteit verloopt dit leren meer en meer internationaal. Contacten met andere scholen, culturen kunnen inspirerend en verrijkend werken.

Die zelfverantwoordelijkheid voor het leren gaat gepaard met de nodige maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid. Naarmate vormen van vrijheid toenemen, neemt ook de graad van verantwoordelijkheid toe. Niet alleen ten opzichte van zichzelf, maar ook ten opzichte van anderen of ten opzichte van materialen en de omgeving. Respect voor eigen en andermans goederen, lichaam en omgeving betekent dat men leerlingen opvoedt om ook verantwoordelijkheid in en buiten de school te dragen.

Leerkrachten mogen gerust (hoge) verwachtingen stellen, want dit getuigt van vertrouwen in het leren van de leerling. Toch moeten die ambities gezond en haalbaar zijn en aansluiten bij de realistische situatie en aanleg. Het in kaart brengen van deze beginsituaties en het vaststellen van potentieel en vorderingen gebeurt door overleg en is gebaseerd op een grote deskundigheid van leerkrachten.

1.2 INZICHTELIJKE WERKEN EN REFLECTEREN DOOR INTERACTIE EN ONDERSTEUNING

Naast het louter reproductieve, streven we ook naar het productieve door voldoende inzicht bij te brengen en de zin van de geleerde inhoud te laten ervaren. Reflecteren over waarmee men bezig is en trachten te begrijpen is een noodzakelijke voorwaarde om het aangeleerde in te zetten in nieuwe contexten. Zo maken we ook kennis overdraagbaar en breed inzetbaar als voorbereiding op toekomstige uitdagingen. Leren is dus een interactief en communicatief gebeuren.

Die interactie kan bevorderd worden door het kiezen voor alternatieve werkvormen en vormen van coöperatief leren. De kwaliteit van samenwerken gebeurt door een strikte begeleiding en nodigt de leerlingen ook uit om veel van elkaar te leren.

Deze aanpak functioneert best wanneer de leerling in een krachtige leeromgeving terecht komt die authentiek, reëel is en waar samenwerking en overleg centraal staan zodat zij hun vaardigheden en attitudes kunnen toepassen. Het spreekt voor zich dat louter doceergedrag niet uitsluitend kan gebruikt worden, maar dat er steeds meer beroep zal gedaan worden op activerende werkvormen waarbij verschillende competenties aan bod komen (bv. discussies, groepswerken, casestudies, openleercentrum, presentaties, zelfstandig werk,...). In dergelijke context is het evenmin raadzaam om alleen opneembare leerstof aan te bieden. We streven meer naar het zelfverantwoordelijk leren van de leerling die dus autonoom zijn eigen leerproces voedt. Door deze ontwikkeling verandert de rol van leerkracht als docent, meer in de richting van coach, begeleider, organisator, mentor, instructeur, deskundige, inspirator,... Beiden rollen (van leerkracht en leerling) zijn dus minder op voorhand gedefinieerd en voorspelbaar en verdienen dus oefening en ondersteuning.

1.3 LEERLINGEN ALS PARTNER IN EVALUATIE

Evaluatie kan niet gezien worden als een stok achter de deur, maar maakt integraal deel uit van de positieve waardering en duiding van leervorderingen. Zowel evaluatie van medeleerlingen als vormen van zelfreflectie en zelfevaluatie kunnen bestaande externe evaluatievormen aanvullen. Op die manier formuleren we “evaluatie” als een noodzakelijke meerwaarde om te leren en het leerproces te begeleiden.

In die zin streven wij naar een evaluatiecultuur waarbij testen niet op zich staan, maar deel uitmaken van een heel proces. Leerkrachten dienen – voor een optimale begeleiding – de remmende factoren op cognitief, socio-emotioneel, fysiek en spiritueel vlak te detecteren en te beïnvloeden om het leervermogen aan de gang te houden. Het analyseren van evaluaties moet immers leiden tot een bijsturing en kwaliteitsverhoging van het onderwijs voor de leerling en tot het benoemen en aanduiden van wat een leerling (al) kan/kent en dus goed in is, welke zijn doelen zijn, welke zijn inspanningen zijn,... Evaluatie is dan niet enkel een eenrichtingsverkeer, maar een tweerichtingsverkeer waarbij leerlingen systematisch en transparant (positieve) feedback krijgen op hun leervorderingen en resultaten. Zowel op het vlak van het (eind-)product als op vlak van het proces van de taakuitvoering, maar ook op vlak van teamwerk, creativiteit, aanpak, verantwoordelijkheid,... Wanneer alle richtlijnen van de visie voldoende ingang vinden in ons onderwijs, dan zal de evaluatiecultuur niet zozeer enkel een individuele aangelegenheid meer zijn, maar

komt teamwerk meer bovendien. Hiervoor worden procedures en instrumenten ingezet die aanzetten tot zelfreflectie, peerevaluatie en groepsevaluaties. Het evaluatiegebeuren nodigt dan uit tot het leren van iedereen en zo leert iedereen van elkaar. Zo krijgen ze zicht op verscheiden leerstrategieën en verwerven ze inzicht in de effectiviteit van de eigen en andermans strategieën. Dit is geen uitnodiging voor méér testen en toetsen, maar wel voor het samenstellen van een soort evaluatieportfolio om méér mét die evaluatie te gaan doen of om het anders aan te pakken. Het monitoren van die vooruitgang kan leiden tot een hoger rendement van de leerinspanningen.

1.4 POSITIEVE PEDAGOGISCHE RELATIE TUSSEN DE LEERLING EN LEERKRACHT

Niet alleen de strikt persoonlijke eigenschappen van de leerling zijn van belang, maar evenzeer de positieve pedagogische relatie tussen de leerling en de leerkracht. De leerling opent zijn venster naarmate de emotionele verbondenheid met de leerkracht een feit is. De leerkracht realiseert passend onderwijs en levert daardoor een cruciale bijdrage aan een positieve ontwikkeling door het aanbieden van een passende ondersteuning. Onze leerkrachten brengen het beste in de leerling naar boven. Het zijn professionals met de nodige onderwijsstrategieën en vakkennis die door dialoog en observatie dagelijks beslissingen nemen mét de leerlingen vanuit een professionele houding en veel liefde voor de leerling.

1.5 VERBINDINGEN TUSSEN ALLE DIMENSIES VAN DE COMPLETE MENS

Dit betekent dat het leren te maken heeft met het leggen van verbindingen. Die verbondenheid is te merken in het cognitieve aspect bij leren waarbij door prikkels de voorkennis van de leerlingen wordt geactiveerd en waardoor de verbinding wordt gelegd tussen datgene wat men al weet en welke informatie men al dan niet nog nodig heeft om een link te leggen met het nieuwe (oplossing).

Eerder al beschreven we dat niet enkel het cognitieve aspect van belang is, maar de harmonie met de andere ontwikkelingen op emotioneel, sociaal en spiritueel vlak (zie complete mens Stephen Covey en kadertekst mensbeeld). Van zodra de leerling zich niet enkel op cognitief vlak engageert, maar dus ook op die andere vlakken, zal een grotere succesbeleving en zinervaring gelden waardoor er een rijkere leerervaring zal plaatsvinden. “Met andere woorden, leren wordt bevorderd als leerlingen ook socio-emotionele verbindingen aangaan met wat ze willen of moeten leren, en als ze zich socio-emotioneel goed voelen bij de activiteit die ze uitvoeren en waarvan ze zouden kunnen leren (Kris Van den Branden, *Duurzaam onderwijs voor de 21ste eeuw*, p. 4)”.

2 Externe motivatie verhogen door professioneel onderwijs

2.1 POSITIEVE AANDACHT

Een cultuur van fouten toelaten of mislukken in een leerproces is onontbeerlijk en is vooral een positief gegeven. In de plaats van te focussen op wat leerlingen niet (goed) kunnen, wordt gezocht naar ondersteuning in wat leerlingen nodig hebben om te voldoen aan de leerbehoefte (mediëren). Al te vaak zorgen remediëringen voor demotivatie omdat ze leerlingen verplichten tot zaken die ze niet kunnen. Eigenlijk is het de bedoeling om te vertrekken vanuit een standpunt wat de leerling zoal nodig heeft. Daarbij gaan we uit van een fundamenteel vertrouwen in de leerling. Daarom moeten we aanpakken bij succeservaringen bij de leerling.

- ≡ Aandacht voor het positieve en de sterke kanten biedt tegengewicht tegen een te negatief beeld.
- ≡ Positieve kenmerken van de leerling en ook situaties waarin de problemen niet voorkomen, bieden aangrijpingspunten om te handelen.
- ≡ Het positieve versterken, leidt tot betere resultaten dan het zwakke of negatieve ombuigen.

2.2 MULTIDISCIPLINAIRE BENADERING

In ons onderwijs streven wij er naar om stap voor stap mee te evolueren en tijd vrij te maken voor een meer integrale aanpak. Het verlaten van een exclusieve vakbenadering maakt plaats voor een meer multidisciplinaire en zinvolle geïntegreerde opdrachtenbenadering (cf. supra):

- ≡ waarbij leerlingen samenwerken om een uitdagend doel te bereiken;
- ≡ waarbij ze moeten omgaan met verschillende meningen en perspectieven, en met informatie die uit verschillende bronnen afkomstig is;
- ≡ waarin directe instructie en de expliciete aandacht voor deelvaardigheden en elementen verbonden wordt met een betekenisvolle activiteit;
- ≡ waarbij leerlingen feedback krijgen op de kwaliteit van hun werk en de vooruitgang die ze maken;
- ≡ waarbij leerlingen, terwijl ze complexe taken uitvoeren, ook leren hoe ze problemen (van sociale, cognitieve, affectieve of andere aard) kunnen oplossen.

2.3 VERWONDEREN DOOR UITDAGENDE LESSEN TE BOUWEN ROND LEERINHouden

Onderwijs is het systematisch en planmatig met leerlingen op pad gaan om aan competentie-ontwikkeling te doen (kennis, vaardigheden, attitudes, autonomie,... overdragen). Daarom moet er een breed gamma aan werkvormen gehanteerd worden om leerlingen actief aan te zetten tot reflecteren en daarmee in te spelen op specifieke leerstijlen en talenten van leerlingen.

De lespraktijk wordt afgesteld op de specifieke behoefte van wat de leerling nodig heeft. In de dialoog tussen leerling en leerkracht wordt de nodige inspraak van de leerling voorzien inzake leerinhoud, context en aanpak. Dit betekent geenszins dat de lat lager wordt gelegd voor bepaalde categorieën van leerlingen. Het is immers een *selffulfilling prophecy* wanneer leerkrachten verwachtingen laten dalen en daardoor de uitdaging voor de leerling in de kiem smoren. Elke leerling een realistische uitdaging bezorgen en ze – volgens de zone van de naaste ontwikkeling – één haalbaar stapje hoger aanbieden, zorgt voor motivatie en brandstof om vooruit te gaan. Leerlingen laten doen wat ze (goed) kunnen en hen daarin verder uitdagen werkt positief.

Anderzijds is een overaccentuering een grote demotivator wanneer leerlingen langdurig worden blootgesteld aan buitensporige opdrachten. Het is immers onze betrachting om alle leerlingen hoogstaand en uitdagend onderwijs aan te bieden.

Leerlingenbegeleiding kan het leerproces van leerlingen versterken. Niet zozeer voorgekauwd onderwijs geven, maar samen met leerlingen zoeken naar passende antwoorden daagt de motivatie van leerlingen uit. Samen onderzoeksvaardig worden bevordert hun leerstrategie. Op die manier haalt men het beste uit de leerling naar boven en groeien leerkrachten uit tot ware begeleiders of coaches die actief op zoek gaan naar de mogelijkheden van de leerlingen om hun talenten te ontdekken, te ontwikkelen en te stimuleren.

2.4 CONTEXTUALISEREN EN WERKELIJKHEIDSNABIJ ONDERWIJS

Contextualiseren van abstracte kennis en leerinhouden naar de leer-, leef- en ervaringswereld van de leerlingen. Oefenen betekent dan ook dat dergelijke leerinhouden in verschillende levensechte situaties uitprobeerd kunnen worden om de materie tot leven te zien komen. Zo worden ook de nodige verbindingen tot stand gebracht om die leerinhouden in te zetten voor de eigen ontwikkeling of de ontwikkeling van de anderen. Door de werkelijkheid op te zoeken buiten de klas via allerlei media, projecten en excursies, kan de gepaste onderwijscontext gecreëerd worden om het leren meer betekenis te geven. Problemen en situaties die aansluiten bij de eigen ervaringswereld bevorderen de motivatie en impliciet ook het leren.

2.5 BRUGGEN BOUWEN TUSSEN SCHOOL EN BUITENWERELD

Leren gebeurt niet alleen binnen de schoolmuren en de schooluren, maar eveneens daarbuiten in allerlei jeugdbewegingen, sportclubs, gezinsverband, muziekscholen, sociale contacten,... De lokale gemeenschap of de thuissituatie biedt eveneens mogelijkheden om te oefenen en verbindingen te leggen tussen leerinhoud en context. Naast de fysieke leerplaatsen is ook de

digitale multimediale wereld in één klik binnen handbereik waardoor opnieuw verbindingen ontstaan met andere data en informatie die de leerling in staat stellen bij te leren.

2.6 LEREN EN WERKEN IN TEAM

Door de technologische ontwikkelingen ontstaan alsmaar meer mogelijkheden om samen aan projecten te werken en samen te leren. Dergelijke vorm van teamleren levert een positieve bijdrage tot enkele sociale aspecten zoals communicatie, overlegcultuur, samen verantwoordelijk zijn, elkaar ondersteunen, conflicten oplossen,.... Leren is dus duidelijk geëvolueerd naar leren samen denken, leren samenwerken, leren samenleven en leren samen leren. Het spreekt voor zich dat team niet noodzakelijk slaat op klas, maar er eveneens klasdoorbrekend andere samenstellingsvormen zijn om samen te leren en te werken in groep. Ook de spiritualiteit van de Broeders van Liefde is gebonden aan het samenzijn.

2.7 DIFFERENTIËREN EN EFFECTIVITEIT VAN LEREN VERHOGEN

Eerder gaven we al aan dat een zekere flexibilisering in tempo en aanbod mogelijk is om aansluiting te vinden bij de unieke situatie van de leerling. Vermits iedereen ook talenten en werkpunten heeft, is het duidelijk dat niet iedereen even warm loopt voor bepaalde uitdagingen. Ook het verschil in voorkennis kan verschillend zijn, waardoor de leerkracht genoodzaakt is om differentiatie in te bouwen in de leerstof zelf, in de manier van aanbieden en begeleiden van leerstof én in het evalueren van de leerdoelen.

2.8 FLEXIBILITEIT IN DE SCHOOLORGANISATIE

De schoolorganisatie wordt uitgedaagd om zich aan te passen zodat leerkrachten in staat kunnen gesteld worden om – los van bestaande systemen en gewoonten – te differentiëren in werkvormen, klas- en groepssamenstellingen en in ondersteuningsvormen.

2.9 STRUCTUUR EN WARME DUIDELIJKHEID BIEDEN

Hoe kan een leerkracht tegelijk zacht maar toch krachtig zijn? Duidelijkheid en structuur in tijd en ruimte geeft houvast voor onze leerlingen. Zowel in de klas, bij het klasmanagement, door het samen-leven, het samen-werken en het samen-leren bieden we duidelijkheid voor de leerlingen. Regelmaat, orde, duidelijkheid en veiligheid zorgen voor geborgenheid zodat elkeen in zijn eigen waardigheid tot volle ontplooiing kan komen zonder belemmering van anderen. Warmte biedt een veilig gevoel; het creëert een sfeer waarbinnen de leerlingen zich goed voelen, een gevoel van aanvaarding ervaren, waarbij de leerlingen dus mogen zijn wie ze zijn. Het is rekening houden met anderen, blijven geloven in de opbouwende mogelijkheden van de leerling, het tonen van begrip voor de situatie waarin hij verkeert. Het geeft hem een veilig gevoel door onzekerheid weg te nemen en terug te kunnen vallen op afgespro-

ken regels. Die regels, die in dialoog overlegd en tot stand gekomen zijn, zorgen voor structuur en geven een veilig gevoel. Het positieve contact bij de naleving zorgt voor een warme opvoedkundige grondhouding, werkt ondersteunend en bevordert een goede vertrouwensrelatie. Een warme aanpak brengt met zich mee dat we blijven zoeken naar de meest adequate manier om de leerling zo goed mogelijk te begrijpen en te laten groeien.

Met behulp van de schoolagenda wordt gebruik gemaakt van een dag- en weekplanning zodat een zekere rust wordt bijgebracht en de leerling dan weet wat hem te wachten staat.

3 Streven naar procesgericht organiseren

In onze traditionele manier van organiseren gaan we uit van een strikte opdeling in vakken en leerjaren en trachten we onze huidige manier van werken aan te passen aan de vele uitdagingen en trends. De school organiseren is hier dikwijls bijna doel op zich geworden. De leerling wordt als het ware geloodst doorheen leervakken en leerjaren met veel afstemming en coördinatie tot gevolg. De leerling centraal stellen betekent dat we in onze manier van school organiseren wijzigingen aanbrengen om te kunnen vertrekken vanuit de noden van de leerling. De school organiseren is een middel om onze visie te realiseren. Wat heeft een leerling allemaal nodig? Welke organisatievorm past best bij het leerlinggericht organiseren? Daarbij gaan we uit van een reeks bij-elkaar-horende activiteiten die een leerkrachtenteam ontwikkelt rond de behoeften van de leerling. Dit duiden we met de term ‘procesgericht organiseren’. Dit is vandaag nog lang geen feit. Wijzigingen in het onderwijs verlopen langzaam. Het is evenwel een nobel doel om – vertrekkend vanuit de visie op onderwijs – een structuur op te bouwen waar niet alleen de leerkrachten en personeelsleden zich steeds moeten aanpassen aan nieuwigheden, maar ook de totale schoolstructuur, de schoolcultuur en de gehanteerde systemen worden aangepast ten einde de leerlingen zo ver mogelijk te brengen. We formuleren dus graag dit procesgericht organiseren en het wegwerken van de breuklijnen (zie volgend punt) als een droombeeld, een streven in het belang van de leerlingen.

De vakkencultuur waarbij de normen per vakdiscipline bijna een gegeven op zichzelf zijn geworden, maakt plaats voor meer vakoverschrijdende benaderingen. Wanneer we talenten van leerlingen willen ontwikkelen dan lijkt het eerder nodig om na te gaan welke processen er allemaal plaatsvinden om een zekere toegevoegde waarde aan de leerling te bieden om zijn talent te ontdekken en verder te ontplooiën. Daarbij houden wij de mogelijkheid open om af te stappen van arbitraire indelingen in leerjaren of klassystemen en zoeken wij naar alternatieve mogelijkheden om leerlingen te begeleiden door een team van leerkrachten. Hierbij wordt rekening gehouden met de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling en gezocht naar een passende structuur om iedereen de juiste ondersteuning en uitdaging te geven.

De school als vroegere leerplek bij uitstek met aandacht voor concentratie en studie wordt meer en meer een open leercentrum waarbij leerlingen zich in verschillende ruimtes/klaslokalen bewegen om samen te werken en te leren aan diverse projecten. Een gedifferentieerde aanpak vraagt immers een meer open benadering van de klassieke groeperingsvormen. Als we leerlingen complexe taken leren uitvoeren, dan moet het mogelijk zijn om verschillende talenten en intelligenties te laten samenzitten om levenschte problemen op te lossen die de gezamenlijke expertise en creativiteit ten goede komt.

In tegenstelling tot een zuivere aanbodstructuur met een hoog aantal studierichtingen zou de school beter meer autonomie verkrijgen om leerlingengroepen samen te stellen volgens talenten. Hierbij gaan we uit van een continuüm van 2,5 tot 18 jaar (en langer) en willen we de huidige

school- of graadovergangen vlotter laten verlopen (bv. overgang van kleuter naar lager, van lager naar secundair, van secundair naar hoger onderwijs). Tevens is het een noodzaak om het aantal studierichtingen te beperken.

Vlotte overgangen kunnen eveneens bevorderd worden door het versterken van de (studie-)keuzebekwaamheid van leerlingen. Het aantal mislukkingen in het eerste jaar hoger onderwijs kan worden beperkt door leerlingen te leren kiezen en ze daarbij te laten terugvallen op een evaluatiesysteem dat niet zozeer vakgericht is en met punten werkt, maar eerder een portfolio is van competenties, sterktes en zwakten. Het invoeren van een verplichte eindejaarsproef of een veralgemeende ingangsproof in het hoger onderwijs lijkt ons geen goed idee en staat teveel als doel op zich. Het portfolio bevat het gehele begeleidingsproces, vorderingen, resultaten, talenten, sterktes en zwaktes, extra's, remediëringen,... en geeft dus een vrij volledig beeld op cruciale momenten van studiekeuze of overgang. Hieruit vloeit voort dat het zittenblijven en/of jaarlijks delibereren en attesteren (met A, B of C-attesten) minder zinvol wordt. Werken met een portfolio biedt mogelijkheden om leervorderingen en talenten te bespreken en aan de hand van feedback ook werkpunten bespreekbaar te maken. De portfolio kan als uitgangspunt gebruikt worden voor studiekeuzebegeleiding wanneer door wijziging in belangstelling of socio-economische achtergrond leerlingen moeten geheroriënteerd worden.

4 Breuklijnen wegwerken

In het verlengde van procesgericht organiseren besteden we bijzondere aandacht aan het wegwerken van huidige – maar evenzeer toekomstige nieuwe – breuklijnen in dit onderwijscontinuüm van 2,5 tot 18 jaar (en verder).

Tegemoetkomend aan vele uitdagingen en vertrekkend vanuit het competentie-ontwikkelen leren heeft een andere visie op onderwijs zijn invloed op het traditionele onderwijsconcept. Vermits het uitgangspunt “de leerling” is, verschuift de klemtoon van leerkracht als kennisoverdrager naar leerkracht als coach. Hij is dan de bezielende begeleider om het beste uit die leerlingen te halen.

De verantwoordelijkheid komt dichterbij de leerling zelf te liggen en zal moeten worden aangeleerd doorheen de onderwijsloopbaan in interactie met zijn omgeving. Sleutelbegrippen op het einde van de loopbaan (creativiteit, ondernemingszin, zelfvertrouwen, persoonlijkheid, attitude, zelfkennis, respect, nieuwsgierigheid,...) zijn zaken die vanaf de kleuterschool uitgebouwd moeten worden. Dus ook vanuit het kleuteronderwijs worden hogere doelen nagestreefd. Vermits er (meestal) een grote sociale ongelijkheid is, moet de eerste opdracht toch zijn om kleuters in groep te leren leven/leren en te werken aan taalontwikkeling. Het een kan niet zonder het ander in deze eerste fase van persoonsontwikkeling.

In de voorgestelde visie is het zinvoller om van buiten naar binnen te organiseren en het onderwijssysteem aan te passen aan de leerlingen. Iedere leerling zijn eigen tempo, voorkeuren, talenten,... laten ontwikkelen gebeurt nu eenmaal niet gelijkmatig. Ontwikkelingen in leerjaren onderverdelen en verwachten dat alle leerlingen op eenzelfde manier ontwikkelen is niet realistisch wanneer je talentontwikkeling van leerlingen centraal stelt. Het is vooral een zoeken naar een nieuwe organisatiestructuur waarbij er meer rekening kan worden gehouden met de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling. De manier van organiseren hangt voor een groot deel af van de lokale context, als er maar een inzet is om breuklijnen tussen “vormen en niveaus” weg te werken. De traditionele breuklijnen zijn algemeen gekend (basis/secundair/hoger) maar hier willen we toch expliciet wijzen op de breuklijnen tussen het huidige gewoon en buitengewoon onderwijs. Deze tekst overstijgt de breuklijnen en vertrekt vanuit de leerling ongeacht leeftijd of onderwijsvorm/niveau.

Toch durven we voorstellen om op termijn het jaarsysteem te doorbreken en per fase van 4 jaar leerlingen op eigen tempo en los van jaarklassen de eindtermen te laten bereiken. In elk geval moet het de bedoeling zijn om het aantal breuklijnen in de schoolloopbaan te vermijden, maar evenzeer bewaken dat er nieuwe breuklijnen ontstaan. Afstappen van het traditionele leerjarensysteem daagt ons uit om na te denken hoe 3 jaar kleuter, 6 jaar basisonderwijs en 6 jaar secundair onderwijs kan omgevormd worden tot een andere indeling dat beter aansluit bij motivatie en de ontwikkeling van leerlingen. Een streven naar een 4 maal 4 jaar structuur is een mogelijk alternatief dat nauwer aansluit bij de ontwikkeling van de leerlingen.

Zo krijgen leerlingen ook de verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces op een begeleide manier. De evoluties worden gecommuniceerd via de portfolio. Falen kan niet meer, maar leerlingen kunnen wel sneller of trager evolueren om de competenties te bereiken. Leerlingen blijven in hun eigen leeftijdscategorie en werken verder tijdens de momenten waarop geen instructie wordt gegeven aan uitdagende leerinhouden of het inhalen van leerachterstanden. Het komt er op aan voortdurend de aandacht te prikkelen door in te spelen op talenten en interesses. Desinteresse, demotivatie, frustratie,... bekampen met steeds striktere regels en sancties leidt niet tot de gewenste vorm van motivatie. In de plaats daarvan moet men eerder stimuleren, elke leerling uitdagen om nog meer te kunnen/weten. Het systeem van bissen of zittenblijven, dat zorgt voor veel frustratie bij leerlingen en ouders omdat het de structuur, enthousiasme en interesse ondermijnt, verdwijnt hiermee helemaal. Naarmate de leerlingen ouder worden stijgt de mate van zelfstandigheid, creativiteit, verantwoordelijkheid,... zodat dit systeem in elke fase kan gehanteerd worden. We gaan hierbij uit van een getrappt studiekeuzeprocess en willen leerlingen niet te snel in een fuik dwingen zonder de mogelijkheid om een overstap te realiseren. Bij het begin van de ontwikkeling probeert ons droomonderwijs het volledige spectrum van talenten te activeren. Naarmate het kind zijn specifieke sterkten leert ontdekken, kan dat spectrum versmallen. Het kind besteedt dan in totaal nog steeds evenveel energie aan zijn ontwikkeling, maar die is meer geconcentreerd op minder domeinen uit het spectrum.

Het spreekt voor zich dat onderwijs voorbereidt op enerzijds vormen van voortgezet onderwijs en levenslang leren, maar anderzijds ook op de arbeidsmarkt. Hierbij is aansluiting naar hoger onderwijs en de arbeidsmarkt absoluut nodig. Onderwijs moet bijdragen tot levenslange ontplooiing, zodat toekomstige werknemers zich voldoende wendbaar en flexibel kunnen opstellen om verschillende rollen te vervullen. In tegenstelling tot het louter voorbereiden op jobs of functies houden we hier een pleidooi om elke leerling voldoende competenties aan te leren zodat hij een attitude ontwikkelt van leergierigheid en leervaardigheid. Daarbij nodigen wij evenzeer de sociale partners en de bedrijfsleiders uit om werk te maken van een echt loopbaan debat zodat toekomstige werknemers uitzicht krijgen op langere termijn loopbanen waarin ze verschillende rollen kunnen opnemen. Onderwijs dient niet zozeer om leerlingen specifiek voor te bereiden op de knelpunten van vandaag die misschien anders liggen in de verre toekomst. Naast de inhoudelijke voorbereiding voor een perfecte aansluiting van talenten en vaardigheden in onderwijs aan deze in de ondernemingswereld, zal onderwijs ook inzetten op algemene waarden en opvoeden.

ONZE BOUWSTENEN

Bepaalt de cultuur van de caritas waarom we liefdevol met leerlingen omgaan, dan bepaalt de missie ons professioneel handelen. Willen we leerlingen liefdevol opvoeden tot waardige wereldburgers, dan moeten we zorgen voor mensgerichte, participatieve organisatiestructuur, een optimale omkadering en vooral ook een hoge professionaliteit, gericht op nieuwe noden. Kortom onze leerlingen worden op de best mogelijke, professionele manier omkaderd. Verschillende betrokkenen werken hier samen aan dezelfde opdrachten. Niet alleen het welbevinden van leerlingen, maar ook het welbevinden van leerkrachten speelt een belangrijke rol. Om van de school een (h)echte werkgemeenschap te maken is het ook belangrijk dat de organisatiestructuur en de leerkrachten een (h)echt team vormen waarbij gezamenlijke doelgerichtheid en samenhangigheid belangrijk zijn. Daarom investeert de school en zijn leiding best in het beleidsvoerend vermogen opdat het leren van elke leerling en het welbevinden van alle medewerkers optimaal zou verlopen.

1.1 KOMPAS VAN DE LIEFDE: LEERLING GRAAG ZIEN ALS VOORWAARDE

De leerling centraal stellen in onze scholen betekent dat we leerlinggericht werken en een leef- en leerklimaat creëren waarin elke jongere zich thuis kan voelen, zich gelukkig kan voelen en graag naar school komt. Wij voelen ons uitgedaagd om samen gelukkig te zijn als de leerling ook gelukkig is, maar ook om samen bezorgd te zijn als wij bezorgdheden, pijn en verdriet vaststellen bij onze leerlingen. Het is een kwestie van onze leerlingen écht graag te zien en er te zijn als ze ons nodig hebben. Wij durven ons hart laten spreken in de omgang met onze leerlingen. Iemand graag zien, betekent de andere tot in zijn kern raken en in een veilige omgeving de nodige geborgenheid en het nodige vertrouwen kunnen geven om – ondanks alle hindernissen en moeilijkheden – samen op pad te gaan. Die kwetsbaarheid wordt dikwijls in groep gecamoufleerd, toch blijft het een zaak om als leerkrachtenteam voldoende open te staan met heel ons hart om daardoor te kijken en ons niet van de wijs te laten brengen door oppervlakkige signalen. Dit is geen gemakkelijk proces en het blijft een constant zoeken. Liefde is de warme kracht die energie geeft en hoopvol doet uitkijken naar het verdere leven.

Vanuit het christelijke perspectief gaan we de dialoog aan met onze leerlingen en worden leerlingen aanvaard zoals ze zijn. De uniciteit van elke jongere vraagt onze dagelijkse en zorgzame aandacht. Het persoonlijke contact tussen leerling en leerkracht wordt als zeer belangrijk ervaren om onze jongeren te motiveren en te stimuleren om zich in alle veiligheid te kunnen ontwikkelen. Scholen blijven vooral experimenteerplaatsen waar kinderen fouten mogen maken en daarbij begripvol begeleid worden. Uitgaande van de sterktes en het positieve is het de bedoeling om waarderend te werk te gaan en fouten vooral in dialoog recht te zetten. Met gepaste feedback begeleiden we hen tot kansrijke jongeren die met het nodige zelfvertrouwen in het leven staan. Later kunnen zij op hun beurt die geborgenheid en liefde ook weer doorgeven. Daartoe is het essentieel om onze leerlingen vooral graag te zien, ongeacht of iemand verbaal sterk of minder sterk is, of iemand attractief of minder attractief is, moeilijker gedrag stelt of niet, (emotionele) problemen heeft of niet,... Vanuit onze pedagogische context en opvoedkundig project kan een leerling graag zien op duizend-en-één manieren gebeuren en in respect met alle voorgeschreven ethische gedragscodes. Vanuit de missie en de christelijke opvoeding koesteren we eerbied voor kansarmen in de brede zin van het woord, namelijk elke jongere die behoefte heeft aan een zekere mate van zorg. In het eerste deel beschreven we uitgebreid de weerhoudende liefde. Ons onderwijs heeft niet als doel om elitair te zijn, maar toch om elke leerling uit te dagen zijn grenzen te verleggen. Daarom is een degelijke observatie nodig om een aangepaste vorming te kunnen geven. Een hoge professionaliteit en teamgerichte aanpak staan garant voor de noodzakelijke differentiatie.

1.2 BELEIDSVOEREND VERMOGEN VOOR EEN GOED GEORGANISEERDE GEMEENSCHAP

Het beleidsvoerend vermogen duidt op de manier waarop de organisatie in staat is om zelfstandig een beleid te voeren rekening houdend met overheid en eigen doelen in functie van het realiseren van het hogere doel (missie/visie). Iedereen – zowel medewerkers als leidinggevenden én de organisatie – wordt uitgedaagd om te groeien in zijn rol en functie en zich leerbaar op te

stellen. Dit proces kent een continu karakter van proberen, reflecteren, evalueren en bijsturen waarbij alle onderdelen van effectief leiderschap aan bod komen:

- ≡ heldere missie, visie en ambitieuze doelen: kernwaarden en hogere doelen
- ≡ planmatig en systematisch organiseren en managen: PDCA (Plan–Do–Celebrate–Accelerate)
- ≡ leiding geven aan teamprocessen: inspireren-mobiliseren-waarderen-reflecteren
- ≡ effectief sturen op kwaliteitsgegevens (monitoring): leerdoelen, leerlijnen
- ≡ leiding geven aan professionalisering: professionele dialoog

De ondernemende school streeft naar een integraal beleid in de bouwstenen van de organisatie, eerder dan een aspectmatige besturing. De zes domeinen van beleidsvoerend vermogen zijn dan:

- ≡ visiegedreven organiseren (cf. deel 1): een visie hebben (van waar komen we en naar waar gaan we) getuigt van een groot responsief vermogen en een bereidheid om erover na te denken;
- ≡ lerende organisatie: samen reflecteren zorgt voor het nodige eigenaarschap om ook als organisatie te (blijven) leren en ontwikkelen;
- ≡ professionele en innovatieve cultuur met een sterk persoonlijk en professioneel engagement;
- ≡ duurzame verankering;
- ≡ binding en verbondenheid;
- ≡ resultaatgericht werken: het ontwikkelen en leren in de brede zin van het woord van de leerling gaat erop vooruit.

Deze zelfsturende organisatievorm streeft naar het aanwenden van de beschikbare beleidsruimte en streeft naar meer autonomie voor scholen. Zij legt zichzelf een vorm van outputcontrole op en stelt de resultaten die men met leerlingen bereikt voorop. Via PDCA werkt zij planmatig en systematisch aan haar processen om te sturen op kwaliteitsindicatoren met als doel het verbeteren van haar onderwijskwaliteit en het bereiken van opgelegde doelen en eigen doelen. Decretale doelen worden door de inspectie gecontroleerd en zijn juridisch afdwingbaar, maar daarnaast vertoont een beleidseffectieve school ook eigen doelen in functie van haar missie en visie en vervult zij interne verwachtingen en verwachtingen van haar belanghebbenden. Deze laatste worden niet decretaal opgelegd en zijn niet juridisch afdwingbaar.

1.3 WEGENKAART VAN DE DESKUNDIGHEID

De kwaliteit van ons onderwijs hangt af van de (kwaliteit) van de leerkracht en zijn toewijding. Ook voor onze leerkrachten is het van belang om een blijvende lerende houding te kunnen aannemen en mee te evolueren. Daartoe moet er ook over waken dat de drijfveren om in onderwijs te werken aangewakkerd blijven zodat ze de nodige energie blijven aan de dag leggen om dagelijks met passie in het vak te staan. Niet in het minst moeten er voldoende materiële omstandigheden en de werkmiddelen ter beschikking zijn om hun opdracht te volbren-

gen. Naast een puur financieel materieel beleid is evenzeer een aangename werkomgeving van belang waarbinnen leerkrachten onderling voldoende met elkaar kunnen overleggen om als een (h)echt team te kunnen functioneren.

Het is de taak van het leerkrachtenteam om een goed werk- en leefklimaat te creëren om (in groepsverband) deze uitdaging waar te maken. Zij biedt daartoe als coach van de leerlingen op een systematische en planmatige manier de nodige kennis, vaardigheden en attitudes aan conform de vastgelegde afspraken. Het gaat over taken die betrekking hebben op alles wat als vanzelfsprekend bij het lerarenberoep hoort, vertrekkend vanuit de brede professionaliteit van de lesgever. Tot deze geïntegreerde lerarenopdracht behoren de volgende taken:

- ≡ verzorgen van het leerproces en voorbereiden van de evaluatie van leerlingen;
- ≡ begeleiden van studie-oriëntering en talentontwikkeling met passie;
- ≡ begeleiden van leerlingen met leerhindernissen ten einde het leer- en ontwikkelingsvermogen te stimuleren;
- ≡ goed leer- en leefklimaat creëren.

1.4 GEMENGDE ZELFSTURENDE TEAMS ALS BOUWSTENEN

Een vaste groep van leerkrachten is samen en integraal verantwoordelijk voor het totale leerproces, inclusief de begeleiding van de kinderen en de relatie met de ouders. De teams kennen een sterke onafhankelijkheid. Vanuit de visie over onze kernopdracht is het duidelijk wie met wie samenwerkt om samen een groep leerlingen te begeleiden. Het team is onafhankelijk en heeft gestructureerde vrijheid om het onderwijsproces in goede banen te leiden. Wat de kwaliteit van hun werk sterk beïnvloedt, kunnen zij zelf beslissen zonder leiding of ondersteunende diensten. De leerkrachtenteams zijn gemengd en bevatten meerdere vakgebieden. Ze werken zelfsturend, zelforganiserend en zelflerend.

De gemengde teams nemen zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid om het eigen werk te regelen om de doelstellingen met de leerlingen te bereiken. Zij leggen tegenover elkaar verantwoording af over het bereikte resultaat en geven feedback over de vorderingen aan de leerlingen (en de ouders). Individuele leerkrachten weten zich door die multidisciplinaire samenstelling ondersteund en gesteund in hun opdracht.

Het is een absolute noodzaak dat de leerkrachten meer betrokken raken bij de strategische besluitvorming op schoolniveau.

Vanuit het vakgericht organiseren, zijn vakleerkrachten in de verleiding om vrij solistisch te werk te gaan en vooral met gelijkaardig opgeleide leerkrachten tot vermeende samenwerking te komen. Leerkrachten worstelen met hun taakbelasting wanneer de vele (hierboven geschetste) uitdagingen van bovenaf opgelegd worden. De taak is eigenlijk te complex om door één persoon uitgevoerd te worden. Teams van leerkrachten waar meerdere specialismen samengebracht worden (zowel naar vakcompetentie als vakoverstijgende competentie) die zorg dragen voor een groep leerlingen om hun talenten maximaal te ontdekken, te ontplooien en op te volgen vormen een haalbaar alternatief.

Om tot resultaten te komen met leerlingen heeft iedereen elkaar nodig. Leerkrachten leren van elkaar en zijn samen competent om de talenten van leerlingen te ontwikkelen. Teams werken heel kindgericht en hechten belang aan kwaliteit van onderwijs. Zij organiseren het werk- en leerproces zo efficiënt mogelijk. Tijdens het werk houden ze de missie en visie voor ogen en handelen integer vanuit de geformuleerde waarden. De teams zijn verantwoordelijk voor hun eigen (leer)proces, zorgen voor een evaluatie van de effectiviteit en efficiëntie en sturen bij.

1.5 BEZIELDE PROFESSIONELE EN COLLEGIALE SAMENWERKING

Wij geloven dat didactiek, klasmanagement en vakkennis enerzijds onontbeerlijk zijn, maar anderzijds onvoldoende zijn. Onderwijs is mensenwerk en in heel wat gevallen maakt de leerkracht als mens in de klas het verschil. Door professionaliteit vast te leggen in functiebeschrijvingen, vergeten we dat amateurisme in de betekenis van liefhebber niet te vatten is in geschreven regeltjes. De liefde voor je vak, voor je klas, voor je leerlingen, voor je collega's, de drive en betrokkenheid waarmee je je relaties op school verzorgt en door de schoolgebouwen flaneert, zijn eveneens zichtbare kenmerken van een motiverende leerkracht. Aandacht voor datgene wat de leerkracht drijft en inspireert zorgt voor de nodige bezieling. Toewijding, inzet en enthousiasme werken ongetwijfeld aanstekelijk voor collega's en leerlingen. Gepassioneerde leerkrachten die hun ego laten varen ten voordele van de school, de klas en hun leerlingen beperken zich niet tot de les (en leerstof) en doen de leerlingen boven zichzelf uitstijgen door hun talenten aan te spreken en te ontwikkelen. Deze houding creëert ook ruimte voor emotie en tijd om te reflecteren. Het is een ideaal uitgangspunt om over het muurtje te kijken en zich te profileren als teamspeler. Daarom verschuift het zwaartepunt van de professionele groei van de leerkracht naar de vakgroepwerking en deze van de directeur naar de complementaire kracht binnen het directieteam. Vernieuwing op klas- en schoolniveau kan enkel maar slagen door een vorm van samenwerking waarbij we vooral met en van elkaar leren.

De identiteit van de school staat duidelijk beschreven in het opvoedingsproject. Willen leerkrachten school maken dan wordt verwacht dat zij zich verder verdiepen in hun professionele identiteit en hun persoonlijke identiteit. Een gericht professionaliseringsaanbod gaat niet alleen over pedagogisch-didactische aspecten maar evenzeer over de nodige verdieping in bezieling om de eigen beroepsspiritualiteit te optimaliseren.

Naast een degelijke basisvorming en opleiding van leerkrachten geënt op meer inzicht in pedagogisch-didactische werkvormen, ICT-vaardigheid, onderwijsorganisatie en onderwijsculturen, is het een zaak om leerkrachten blijven te vormen voor toekomstige uitdagingen. Daartoe dient een systeem van hoger onderwijs opgezet te worden dat meer aansluit op het teamwerk en organisatiecultuur. Daarnaast blijft elke leerkracht binnen de onderwijsteams verantwoordelijk voor het "samen competent" zijn.

Teams creëren die aandacht voor bezielde professionalisering hebben, kunnen maar indien ze voldoende middelen en autonomie krijgen om die vele afwezigheden en vervangingen zelf te regelen zodat de continuïteit van het onderwijs niet in het gedrang komt. Een aangepast human resourcebeleid op niveau van de school, maar ook in het team, is een absolute voorwaarde. Daar-

toe moet het leidinggevend kader de nodige ondersteuning, autonomie en middelen krijgen om dit te kunnen organiseren.

Er worden teams gecreëerd met eigenaarschap om zoveel mogelijk teamverantwoordelijkheid op te nemen om zelf overleg te plegen en contact te nemen met ouders, leerlingen of externe instanties. Klassieke globale personeelsvergaderingen, oudercontacten, klassenraden,... worden door elk team opgenomen en ingepland in functie en volgens noodzaak van de evolutie van het leerproces.

Leraar en leerling zijn full partners in leren. De een is er niet zonder de ander. Zij zijn beiden verantwoordelijk voor proces en resultaat hoewel op verschillende wijzen. Goede match van 'vraag en aanbod' vraagt om actieve leerlingen die hun leraren informeren over wat zij nodig hebben en die terugkoppelen. Het vraagt om leraren die hun leerlingen aanvaarden en verstaan.

Het is onmogelijk de professionaliteit van leerkrachten te bespreken zonder de lerarenopleiding te aanschouwen en de systemen van aanwerving, selectie en benoeming te duiden. Wanneer leerkrachten in teams werken worden ook andere competenties van leerkrachten verwacht. Werken in team vraagt hogere eisen aan persoonlijke en interpersoonlijke vaardigheden. Vorming en coachingsmogelijkheden kunnen leerkrachten aanzetten stappen te zetten in die richting wanneer ze voldoende werkzekerheid hebben en begeleid kunnen worden. In die zin is het ideaal om een cultuur te creëren die gericht is op het inzetten van talenten in de plaats van diploma's, wil men verder creativiteit en innovatie in onderwijs ondersteunen.

1.6 ROL VAN DE OUDERS/VOOGD EN OUDERPARTICIPATIE

Niet alleen het standpunt van leerkrachten en de maatschappelijke perceptie over onderwijs, maar eveneens de betrokkenheid van ouders bij de schoolloopbaan van hun kind spelen een grote verbindende rol. Van de ouders wordt natuurlijk niet hetzelfde verwacht als van leerkrachten, maar toch kunnen zij hun rol spelen. De opvoedingsplicht komt in de eerste plaats toe aan het gezin, maar ze zijn evenwaardige partners in het leerproces van hun kind gericht op een optimale ontwikkeling en opvoeding. In die zin is het goed om met elkaar in dialoog te gaan over het welbevinden, vooruitgang, gevoelens, talenten, hindernissen,... Bovendien kunnen beide partijen elkaar perfect aanvullen omdat ouders dikwijls niet weten hoe het er op school aan toe gaat en kunnen leerkrachten niet weten hoe het er thuis aan toe gaat. Dergelijke dialoog kan een dam werpen tegen de toenemende juridisering en conflictsituaties. Ouders worden best sensibiliseerd om hun opvoedingstaak op te nemen en in dialoog met de school hun kind zo goed mogelijk te ondersteunen bij keuzes, talenten of problemen. Ouders worden regelmatig uitgenodigd op school om de ontwikkelingen en de toekomstmogelijkheden van hun kind te bespreken. Een regelmatige aanwezigheid en contact met de school is aangewezen omdat we partner zijn in de opvoeding van hun kind. We zijn er van overtuigd dat een evaluatiecultuur op school die gericht is op het benoemen en versterken van de talenten en de werkpunten een positieve stimulans betekent voor een goede betrokkenheid van de ouders.

Dit houdt uiteraard in dat de school voldoende garanties in zijn beleid inbouwt zodat ouders op een laagdrempelige en toegankelijke manier contact met de school kunnen op nemen. Als

school kunnen we niet de ambitie hebben om problematische opvoedingssituaties zelf op te lossen, maar wel partner te zijn in de begeleiding van het kind. We voeren op school een actief beleid door ouders te betrekken en in de school binnen te krijgen ter preventie van mogelijke problemen. Hoe beter de ouderparticipatie en dialoog (oudervereniging, schoolraad,...) vanuit een gelijkwaardig partnership, hoe minder noodzaak er is om anderen ter verantwoording te roepen. Het blijft immers de verantwoordelijkheid van de school om feedback te geven over de leerlingen, het welbevinden en de leervorderingen, ook wanneer de dialoog moeilijk is geworden. Om de beschreven rol van ouders te bewerkstelligen, is de rol van de kinderen/jongeren zelf even zo belangrijk.

1.7 ROL VAN DE JONGEREN EN OUD-LEERLINGEN

Kinderen en jongeren hebben recht op inspraak, gehoord en betrokken te worden bij het beleid op school. Ook zij worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid. Het bestaan van leerlingenraden op zich is geen voldoende garantie voor echte participatie in het schoolbeleid. De werking en de doorstroming van informatie naar alle leerlingen is van cruciaal belang. Participatie is meer dan praten. Leerlingen kunnen ook doe-gericht aan het schoolleven participeren. Permanente en tijdelijke werkgroepen (afval op school, middagactiviteiten, de schoolspeelplaats herinrichten) zijn een uitstekend middel. Ze sluiten nauw aan bij de interesses, zijn themagericht en hebben een lage drempel. Ook de mate waarin in de klas zelf met de leerlingen overlegd wordt over bv. planning van toetsen of opdrachten, groepswerken,... zijn mooie voorbeelden.

Door hen actief te betrekken bij het opstellen van leefregels en afspraken, het inrichten van ruimtes, aanschaffen van (spel-)materiaal, organiseren van activiteiten,... wordt een verantwoordelijkheidsgevoel en eigenaarschap gecreëerd wat resulteert in een meer verantwoorde en respectvolle houding tegenover regels, afspraken, materialen en situaties.

Belangrijk daarbij is om geen valse verwachtingen te creëren maar duidelijk de grenzen aan te geven binnen welk kader die leerlingenparticipatie zal geschieden. Voldoende vrijheid en verantwoordelijkheid geven, creëert een vertrouwensvolle sfeer voor het uitbouwen van een goed en participatief leerlingenklimaat.

Goede relaties onderhouden met de leerlingen zorgt ervoor dat tevreden klanten graag terugkomen. Oud-leerlingen blijven welkom in onze scholen. Daarom is het nodig voldoende aandacht te besteden aan de relatie met de oud-leerlingen. In het kader van getuigenissen omtrent beroepen en verdere studiekeuzes, spelen oud-leerlingen een bevoorrechte rol omdat de voorbereiding en de verwachtingen perfect kunnen worden geplaatst en ingeschat. Ook inzake public relations kunnen oud-leerlingen een grote rol spelen in het uitdragen van de missie, opvoedingsproject en visie van de school. Ze dragen de goede naam en faam van de school en de organisatie verder uit. In vele gevallen – afhankelijk van de lokale context – kan dit nog een bron van recrutering betekenen wanneer men in dezelfde streek is blijven hangen.

Toch is het noodzakelijk om voldoende aandacht te besteden aan een lokale oud-leerlingenwerking zodat samen met directie én leerkrachten de band kan behouden blijven. In het volle besef dat ook oud-leerlingen hier een verantwoordelijkheid dragen om dit verder gestalte te geven

en uit te dragen, is het een goede zaak dat de lokale oud-leerlingenwerking zich kan richten op jong-afgestudeerden én de oudere oud-leerlingen. Al te vaak ontstaat een kloof tussen deze beide groepen oud-leerlingen dat geenszins een nadeel hoeft te zijn. Het streven naar een echte betrokken oud-leerlingenwerking is meer dan een feestcomité en dus een hele uitdaging.

1.8 ROL VAN HET SCHOOLBESTUUR EN PEDAGOGISCHE BEGELEIDING

Het schoolbestuur is de initiatiefnemer van onderwijs, tegelijk de werkgever van alle personeelsleden uit onze scholen en dus de eindverantwoordelijke. De Vlaamse Gemeenschap betaalt de personeelsleden en verschaft werkingstoelagen aan onze scholen. Het is het schoolbestuur “vzw Provinciaaloot der Broeders van Liefde” die de juridische, administratieve, organisatorische, pedagogische en financiële verantwoordelijkheid draagt. Een aantal van die bevoegdheden en verantwoordelijkheden inzake het dagelijks en lokale beleid worden gedelegeerd naar de lokale directieteams van de school. Het beleid gebeurt in optimaal overleg met alle belanghebbenden (ouders, directies, leerkrachten,...).

De betrokken schoolleiding speelt in het beleid een cruciale rol. Zij wordt door het schoolbestuur gemandateerd om de dagelijkse leiding van de school op te nemen. Dit gebeurt overeenkomstig de missie en visie en appelleert op een sterk bezielende en persoonlijke betrokkenheid. Het schoolbestuur formuleerde de grondhoudingen van het gedeelde en coachende leiderschap in een leiderschapscharter:

- ≡ dragers van christelijke waarden;
- ≡ begeesterende leidinggevenden van de school;
- ≡ inspiratoren en begeleiders binnen een lerende organisatie;
- ≡ coaches van onze medewerkers.

Het schoolbestuur van de Broeders van Liefde heeft een eigen pedagogische begeleidingsdienst die handelt in opdracht van de raad van bestuur en zorgt voor de implementatie van de regelgeving en het opvoedingsproject in onze scholen. De werking is gebaseerd op de decreetale opdracht en handelt onder de koepel VSKO. De pedagogische begeleidingsdienst verstrekt informatie, geeft advies en biedt ondersteuning bij onderwijskundige en pedagogische materies. Het kan gaan om zowel schoolgebonden als schooloverstijgende begeleiding, klasgebonden en teamgerichte begeleiding. De bevordering van de onderwijskwaliteit van de instellingen en de versterking van de beroepsbekwaamheid van de personeelsleden staan hierin centraal. Prioritair in het begeleidingswerk is de aanwezigheid in de scholen zelf.

Externe pedagogische begeleiding wordt opgevat als een coachings- en leerproces, zowel individueel als in team (lerende organisatie). Werken aan kwaliteit en verbeteringsprocessen ondersteunen is de kern van de opdracht. Begeleiden als coaching betekent leerkrachten/directieleden bevestigen wat goed is en hen begeleiden in het zoeken naar wat nog beter kan.

De laatste jaren hebben scholen geïnvesteerd in allerlei vormen van interne begeleiding: mentoren of coaches, leerlingenbegeleiders, coördinatoren, vakverantwoordelijken,... Bij contacten met de externe begeleiding zijn dit bevoorrechte partners voor efficiënte beleidsinterventies.

Vanuit de schoolcontext weet dit middenkader namelijk heel snel knelpunten of actiepunten in de school bespreekbaar te maken. Bovendien zijn zij voor directe opvolging van afspraken bijzonder goed geplaatst. Samen kunnen wij onderzoeken welke strategieën opportuun zijn om kwaliteitsvol onderwijs te garanderen.

1.9 AANGEPASTE INFRASTRUCTUUR EN EIGENTIJDSE WERKOMGEVING

Modern onderwijs met inzet van flexibele en ondersteunende ICT-systemen kunnen zorgen voor een goede pedagogisch-didactische aanpak als de context uitnodigend is om deze optimaal te kunnen inzetten. Zo wordt er aangedrongen op een aangepaste en moderne schoolinfrastructuur die uitgebouwd wordt volgens de noodwendigheden. Alternatieve opstellingen van leerhoeken, bureaumateriaal, aansluitingen voor allerlei apparatuur en internet,... dienen als uitgangspunt voor het ontwerpen van de juiste lokaalindelingen. Een aantrekkelijke en veilige omgeving biedt kansen voor meer uitdagende leervormen en motivatie bij leerlingen en leerkrachten.

Een aangepaste manier van onderwijs biedt ook mogelijkheden om meer plaats- en tijdsonafhankelijk te werken en te leren. Leerlingen leren niet alleen meer tijdens de normaal vastgelegde schooluren, maar leren evenzeer buiten de schoolmuren en -uren. Het integreren van deze context leidt tot andere en flexibele vormen van leren (en werken) waarbij contact tussen leerling en school ook van op afstand kan buiten de schooluren. De school blijft een ideale plaats om de ontmoetingen te stimuleren tussen de vrager van onderwijs (leerling of andere) en de aanbieder van onderwijs (leercoach) waarbij leerkrachten niet alleen de kennis overdragen maar ook het leerproces en de leerstrategieën ondersteunen.

1.10 DUIDELIJK TOEGANKELIJKE EN BETAALBARE SYSTEMEN

Om scholen op een resultaatverantwoordelijke manier kwaliteitsonderwijs te laten bieden zijn er efficiëntere en flexibelere systemen nodig waarover medewerkers kunnen beschikken om met de nodige accurate informatie de juiste beslissingen te kunnen nemen om de dienstverlening en kwaliteit te kunnen sturen zodat de leerling er beter van wordt.

Een onderwijshervorming is geen doel op zich. Anderzijds zijn er nog maar weinig grootschalige hervormingen in onderwijs succesvol doorgevoerd wanneer deze van bovenaf opgelegd zijn of een aardverschuiving op de werkvloer teweegbrengen.

1.11 MINIMALE, KRITISCHE PROCEDURES, SYSTEMEN EN AANGEPAST JURIDISCH KADER

De overheid biedt het kader maar laat voldoende autonomie om zelf de doelen uit te werken en te realiseren. In die zin vormen goed opgestelde en brede eindtermen voldoende mogelijkheden om een eigen beleid te voeren. We moeten de overheid waarschuwen om niet teveel te willen regelen en op te leggen zodat de creativiteit, autonomie en het beleidsvoerend vermogen niet wordt gefnuikt.

Het is duidelijk dat de regelgeving omtrent individuele functiebeschrijvingen en –evaluatie soms gedrag veroorzaakt dat haaks staat op het samenwerkingsprincipe in teams. Daarom wordt voorgesteld om eerder te evolueren naar teambeschrijvingen, engagementen en bespreking van de rollen in het team.

We staan voor scholen met een sterk beleidsvoerende vermogen en een aanpak gebaseerd op een onderwijsvisie. Het onderwijsbeleid is gedreven door een grote vrijheid voor en ondersteuning van scholen. Alleen doelstellingen van het onderwijs – in eindtermen gedefinieerd – komen de overheid toe. Scholen en leerkrachten beschikken over een zeer grote onafhankelijkheid en autonomie om die doelstellingen met hun leerlingen te halen.

1.12 MAATSCHAPPELIJKE WAARDERING EN AUTONOMIE OM EIGEN WERK TE REGELEN

Het primaire proces (onderwijzen, leren, opvoeden) moet voldoende speelruimte krijgen voor het ontwikkelen van creativiteit. Leerkrachten, als hoog opgeleide professionals, hebben een grote autonomie nodig om hun werk te regelen en om de doelen te kunnen bereiken. Voldoende autonomie zorgt voor betrokkenheid en werkvreugde, en stelt hen in staat om zelf te beslissen over werkwijze, middelen, tijdsindeling, leerresultaten, evaluatie, feedback,... Vandaag genieten leerkrachten een groot vertrouwen in hun deskundigheid, kennis, engagement,... Het onderwijsbeleid, de scholen én de schoolteams genieten van een zeer grote maatschappelijke waardering en ondersteuning, niet alleen van de overheid maar ook van sterk betrokken en veeleisende ouders.

Volgens de beschreven toegewijde inzet en visie van de organisatie en school betekent coach zijn van leerlingen een ruime beschikbaarheid, verantwoordelijkheid en engagement. De opdracht van een leerkracht is niet te vatten in lesuren maar dient globaal omschreven te worden in een vorm van schoolopdracht met teamverantwoordelijkheid. Al te vaak ontstaat de indruk dat taken die behoren tot de kernopdracht van leerkracht, maar buiten de opdrachtbreuk vallen, een indicator zijn voor de werkbelasting. Het idee van de vlakke loopbaan en de mogelijkheid tot vaste benoeming zorgt voor een rigide systeem waarbij personeelsleden dit als doel op zich zetten en dit al te vaak gebruiken als een vangnet. Het uitwerken van mogelijkheden om neveninstromers in onderwijs op te vangen, maar evenzeer een vorm van outplacement voorzien is nodig. Dit moet het mogelijk maken om het aantal verlofstelsels te rationaliseren zonder te raken aan faciliteiten voor het bekomen van een betere levenskwaliteit of combinatie werk/privé.

1.13 PARTICIPATIEF MANAGEMENT EN EMPOWERMENT

Leerkrachten laten zich niet graag managen, zij managen liever zichzelf. Formele machtsinstructies en sancties leiden tot demotivatie en het cultiveren van ongewenst en onprofessioneel gedrag. Professionals hebben eerder nood aan autonomie om het werk te regelen, aan warme waardering voor het geleverde engagement en aan zin en betekenis van datgene waarmee men bezig is. Professionals laten zich wel inspireren door goede argumenten en visies. Een evenwicht tussen strategische doelen van de organisatie en verwachtingen van teams/leerkrachten zorgt

voor de nodige betrokkenheid bij het geheel. Die (pedagogische) betrokkenheid is nodig om de organisatie voldoende wendbaar, flexibel, productief en menswaardig te houden. In die zin is het talent van iedereen even belangrijk en dient het schoolbeleid (en de overheid) zich bewust te zijn van het aanwezige human capital. Om zorg te kunnen dragen van mensen wordt best geïnvesteerd in leiderschap.

Door een open communicatie met alle onderwijsbetrokkenen creëren wij een participatieve schoolcultuur voor, door en mét onze leerlingen waardoor samenwerking bevordert wordt. Daarom geven wij een plaats aan elke leerling die het opvoedingsproject en schoolreglement onderschrijft. Zoals hierboven beschreven kan dit gestalte krijgen door een ruime betrokkenheid en participatie in een oudervereniging of leerlingenraad, maar meer dan dat is de dialoog met elke betrokkene van belang.

Werken in team vraagt vooral een uitwisseling van informatie en inzichten. Een echte open dialoog tussen leerkrachten onderling, maar evenzeer tussen leerling en leerling zorgt voor een wederzijds begrip en verstandhouding. Door samen oplossingen te zoeken voor (hulp-)vragen en conflicten leren we elkaar kennen en appreciëren. Dit is een absolute noodzaak wanneer scholen meer vraag georiënteerd georganiseerd worden om de behoeften van leerlingen (en ouders) en andere stakeholders te kennen.

Door het creëren van de nodige beleidsruimte aan de hand van de vorming van een leidinggevend kader, moet er meer aandacht komen voor personeelsbegeleiding. Een cultuur van inspraak en waardering moet zorgen voor een warme en respectvolle school. Dit kan alleen met een enthousiast leidinggevend kader.

1.14 (EXTERNE) OPENHEID EN MAATSCHAPPELIJKE PERCEPTIE OVER RANGORDE

In onze maatschappij is het verleidelijk om in schuifjes te denken en een maatschappelijk ordeningskader te creëren waaraan een graad van belang wordt toegekend. Het klassieke watervalsysteem, waarbij leerlingen eerst zo hoog mogelijk mikken om daarna “af te zakken”, kan onmogelijk (alleen) via een verandering in structuur worden doorgevoerd, maar moet tegelijk gepaard gaan met een actieplan omtrent de maatschappelijke perceptie en rangorde van onderwijsvormen, studierichtingen en beroepen.

Zoals hierboven beschreven is het van belang om zo vroeg mogelijk de talenten van de leerlingen te ontdekken en deze verder te ontwikkelen om demotivatie en een watervaleffect te vermijden. Elke studierichting waarbij leerlingen worden uitgedaagd om zich te ontwikkelen, is nodig. De waardering zit dan niet in het aanzien van een studierichting op zich, maar in de fundamentele waardigheid van elke leerling die daaraan gestalte geeft. Wie je bent is dan belangrijker dan wat je doet. We gaan uit van talentontwikkeling, maar de waardebeoordeling zit in de mens zelf. De talentontwikkeling is gericht op het welzijn van het kind.

Werk maken van een positieve benadering van technische beroepen, die een verschillende abstractiegraad kunnen hebben, is een strategische keuze.

1.15 CULTUUR VAN VERBONDENHEID EN BETROKKENHEID

Het creëren van een positief gevoel moet de gezamenlijke doelgerichtheid helpen realiseren. Het ultieme doel van ons opvoedingsproject en onderwijs is uiteindelijk dat elkeen een belangrijke betekenis kan vervullen in de maatschappij. In die zin streven we naar een verbonden maatschappij waar die integratie en diversiteit is voltrokken en waar de waardering van iemands persoon – ongeacht zijn talent – sowieso tot uiting komt. Het streven naar verbondenheid en betrokkenheid op elk niveau is een tegengif voor cynisme en negativisme en zet de (positieve) band tussen leerling en personeel extra in de verf. Dit heeft tot gevolg dat de leerkrachtenstijl wordt aangepast aan de leerstijl van leerlingen en dat er vanuit een realistische context inhouden worden aangebracht waarbij tal van activiteiten, projecten geïntegreerd worden in de lessen. Dit leidt tot gedifferentieerd werken en coachen van leerlingen en hun talenten. Wij gaan ervan uit dat wij onze leerlingen verder brengen in hun ontwikkeling en dragen zorg voor elk individu en elke klasgroep.

Het welslagen van heel wat aanpassingen in ons onderwijs zal voornamelijk gebaseerd zijn op het tot stand brengen van een gepaste schoolcultuur.

Yves Demaertelaere

Namens werkgroep onderwijsvisie/onderwijshervorming/opvoedingsproject

BRONNEN

- ≡ Broeder dr. René Stockman, generale overste Broeders van Liefde (Rome, 10 oktober 2009), *Identiteit van een katholieke school van de Broeders van Liefde*
- ≡ Broeder dr. René Stockman, generale overste Broeders van Liefde (maart 2014), *De doos van Pandora*, Halewijn, p. 62-64
- ≡ Marc Willems et al, (februari 2013), *Aanvulling van ideeën uit diverse vergaderingen en werkteksten van de werkgroep “opvoedingsproject” (2009-2012)*
- ≡ Kris Van den Branden (2013), *Duurzaam onderwijs voor de 21ste eeuw*
- ≡ Yves Demaertelaere & Tom Van Acker (2013), *Teksten inzake KWIC-ondernemerschap*
- ≡ Yves Demaertelaere & Tom Van Acker (2014), *Scholen slim organiseren*, uitgeverij Lannoo campus

Hoe het groeide doorheen de jaren

Een opvoedingsproject is steeds een tijdsgebonden document dat zoekt naar een evenwicht tussen nieuwe inzichten in opvoeding en onderwijs, afgewogen tegen de dragende waarden van de congregatie. In de loop van jaren is het opvoedingsproject telkens hertaald. We vinden het belangrijk dat de lezer deze verhaallijn meekrijgt.

1810-1810

Jan Bertyn, kandidaat broeder, was portier in het klooster van de Oude Bijloke. Buiten zag hij heel wat aan hun lot overgelaten kinderen die voor de poort speelden. Jan Bertyn was door hun nood bewogen en riep ze binnen om een kom soep en een stuk brood te eten. Nadien stuurde hij ze terug de straat op waar ze verkleumd tegen de huizen leunden of allerlei kattenkwaad uithaalden. Stilaan groeide bij

hem de wens om deels als tijdverdrijf en deels om hen te emanciperen hen onderwijs aan te bieden. Met de goedkeuring van Triest werd een klein schooltje opgericht, dat heel snel groot werd. Triest deelde aan de postulanten mee dat “de opvoeding van aarme kinders” één van de doelstellingen zou zijn van de congregatie.

1815-1816

Rond 1815-1816 werd een heuse school op het Bijlokeplein opgericht. Het onderwijs werd verzorgd door een broeder onderwijzer en door een tuchtbroeder. Die broeders hadden geen pedagogische opleiding genoten en de nood daartoe werd sterk gevoeld. Ook al omdat het ministerie van onderwijs vereiste dat de leerkrachten aan de vereisten van opleiding en diploma beantwoorden. In 1816 werd een Rijksnormaalschool opgericht in Lier waar naast “zielkunde” ook “klasmanagement” en andere disciplines werden onderwezen. Die opleiding was trouwens noodzakelijk om van enige subsidie te kunnen genieten. Maar welke lessen geef je en hoe waarborg je de christelijke grondslag van dit onderwijs?

De “Broeders van de Christelijke scholen” ontwikkelden de een basis handvest: “CONDUITE DES ÉCOLES CHRÉTIENNES”. Het werd in 1704 geschreven door hun stichter Jean-Baptiste de La Salle. De onderwijzer kreeg daarmee een leidraad : In een eerste deel besprak men alle (godsdienstige) oefeningen van ’s morgens tot ’s avonds waarmee de dag kon gevuld worden, In een tweede deel werd het klasmanagement besproken, Een derde deel richtte zich tot de leerkrachtenopleiding en de inspectie, Kanunnik Triest gaf reeds inspiratie in 1823: “Laat geen talent verloren gaan” en bij zijn overlijden “Geef en u zal gegeven worden”.

1825

De “Conduite” werd in 1825 door broeder Benedictus Van der Sluyse vertaald en inhoudelijk aangepast voor de scholen van de Broeders van Liefde. In feite vormde de vertaling van deze “conduite des écoles Chretiennes” een eerste opvoedingsproject.

De congregatie was steeds aangegrepen door de zorg van de behoeftigen en om die reden werden rond 1825 ook scholen voor het buitengewoon onderwijs opgericht. De eerste school voor bijzonder onderwijs was de dovenschool in de Bijloke die later naar Gentbrugge zou verhuizen.

1878

Met de vertaling van de “Conduite” gaven de Broeders ook een eigen richting aan hun onderwijs en voelden ze de nood aan een eigen normaalschool. In 1878 werd die

opgericht als bovenbouw van een secundaire school met lagere cyclus in Mol. De opleiding tot onderwijzer werd er gekoppeld aan een juvenaat-noviciaat.

1911

De protestantse pedagoog Friedrich Wilhelm Foerster schreef het boek “School en Karakter”. Daarin nam de

zelftucht en karaktervorming een belangrijke plaats in.

1920	In 1920 ontstond de eucharistische kruistocht die de communiedecreten van Paus Pius X meer ingang wou doen vinden. Dit werd gekoppeld aan de karaktervorming van Foerster. Naast de wekelijks communiegang werden de	kinderen gestimuleerd om offertjes te brengen en sterk te worden. Vooral Priester Poppe promoveerde de kruistocht in onze streken. Priester Poppe was trouwens oud-leerling van onze school in Temse.
1922	Ook in het buitengewoon onderwijs werd verder gewerkt aan specifieke methoden. Broeder Ebergiste De Deyne (1887-1943) schreef het boek "L'éducation sensorielle chez les enfants anormaux ». Een baanbrekend werk dat vooral	een handreiking was naar de didactiek van het buitengewoon onderwijs. Maria Montessori zou later ook kennis nemen van die didactiek.
1936	Broeder Frederik (1874-1941) maakte een eerste synthese van gevoeligheden: dingen die men zeker bij de leerling wou bereiken: orde, netheid, godsdienstigheid... Hij goot die waarden netjes in een opvoedingsplan. De basisgedachte achter dat plan was dat als je aan die waarden jaarlijks aandacht besteedde, ze uiteindelijk verinnerlijkt zouden worden bij de jeugd.	Was het werk van Broeder Frederik eerder naar opvoeding gericht, later werd ook aandacht besteed aan didactiek. De broeders ontwikkelden een eigen schrijf-, lees- en rekenmethodes, zowel voor het gewoon als buitengewoon onderwijs. De technische school in Tessengerlo werkte samen met de procureur voor de uitgifte van de boeken. In de ateliers werd ook didactisch materiaal gemaakt. Vakanties waren de uitgelezen periodes voor de Broeders leraars en onderwijzers om hun materiaal creatief te ontwerpen.
1970	In 1970 diende zich terug een hertaling aan naar de geest van de tijd. Broeder Berchmans was de sturende kracht. Onder zijn impuls ontstond een nieuw opvoedingsproject. De waarden van Broeder Frederik leken het nog best te	doen voor het basisonderwijs, maar in het SO werd dit verbreed. Nieuw was vooral de aandacht voor een brede familiale opvoeding en co-educatie.
1989	Broeder Laurent Pielael herwerkte het opvoedingsplan van Broeder Frederik voor de basisscholen. Een werk waar een	nieuw elan uit sprak, aangepast aan de tijdsgeest en waaraan een hele werkgroep aan werkte.
2000	In 2000 herschrijft Broeder Aimé het opvoedingsproject voor het secundair onderwijs. Er wordt meer aandacht besteed aan de statements uit de algemene missie en	gesteund op de visie van kardinaal Cardijn. Nu duikt de samenwerking met de ouders en de zorg voor de oud-leerlingen op.
2005-2009	Internationale congressen Gent, Zuid-Afrika en Indonesië Van 14 tot 25 november 2005 organiseert het Internationaal Instituut Kanunnik Triest in Gent een internationaal congres over het opvoedingsplan van de scholen van de Broeders van Liefde. Deelnemers komen uit alle werelddelen. Tijdens dit congres zal Broeder René Stockman, generale overste van de Broeders van Liefde de spiritualiteit van de Broeders van Liefde vertalen naar het onderwijs toe en hieruit het spiritueel profiel schetsen voor medewerkers werkzaam in de scholen van de Broeders van Liefde. Deelnemers spreken over waardenopvoeding in Europa en wijzen op de band met zingeving, onderwijsstructuren én vrijheid van onderwijs. Tien dagen interculturele dialoog en een afwisseling van inhoudelijk aanbod, creatieve verwerking en bezoeken aan interessante initiatieven is het doel van dit internationaal onderwijscongres. De Broeders van Liefde hebben van meet af aan een eigen specificiteit	in hun onderwijs gelegd, die zich nog het sterkst toont in de radicale optie voor de arme, in de breedst mogelijke betekenis, d.w.z. niet alleen socio-economisch, maar ook op andere kansvlakken, zoals fysiek en psychisch welzijn. Dit congres past ook in de vraag hoe het katholiek opvoedingsproject ge(her)formuleerd wordt in het licht van een voortdurend evoluerende samenleving en dus ook veranderend onderwijs. Hieromtrent loopt binnen de Broeders van Liefde (International Institute Canon Triest) een onderzoeksproject: 'Identiteit-Dialoog-Katholiek-Onderwijs'. Dit komt tijdens het congres ook aan bod. Ook in Zuid-Afrika (2008) en Indonesië (2009) werd deze dialoog gehouden ter voorbereiding van het internationale opvoedingsplan voor de scholen van de Broeders van Liefde.

Dankwoord

Met een bijzondere dank aan de leden van de werkgroep (zie hieronder), de leden van de pedagogische begeleiding gewoon en buitengewoon basis en secundair onderwijs, de directieteamleden van het basis en secundair (gewoon en buitengewoon) onderwijs, de generale en provinciale overste en alle beleidsverantwoordelijken binnen de groep Broeders van Liefde in België.

Een bijzondere dank gaat naar Marc Willems die de aanzet heeft geformuleerd. Dorien Veltens van onze dienst identiteit en Mattias Devriendt van de dienst communicatie die gezorgd hebben voor syntheses en bevattelijke zinsneden. Annelies Naert en Lieven Claeys voor de grafische verwerking.

Ook Jacques Van Daele en Broeder Dirk Beirnaert willen we uitdrukkelijk danken voor het mee helpen verwoorden van de link met de inspiratie van de congregatie Broeders van Liefde.

Tevens is dit opvoedingsproject het resultaat van intensief werk door verantwoordelijken binnen de sector onderwijs en de dienst communicatie Broeders van Liefde.

Werkten mee:

Yves Demaertelaere, Marc Willems, Kris Van Landeghem, Wim Tratsaert, Nicolas Vandeweerd, Broeder Dirk Beirnaert, Broeder Veron Raes, Broeder Marc Bittremieux, Griet Geysels, Jacques Van Daele, Claudine De Norre, Sanju Gielen, Yvan Lemmens, Lowie Nijs, Steven Van Heesvelde, Astrid De Troch, Marc Keuleneer, Wim Depoorter, Annick Vreys, Katrijn Nys, Rony Van Hecke, Erik De Keyser, Walter Verniers, Benjamin Rombaut, Christa Vanpoucke, Paul Helsen, Marit Coels, Kris Van Lent, Rosy Van den Berge, Kris Demeter, Lieve Verhaert, Peter Bocken, Lieven Claeys, Annelies Naert, Mattias Devriendt, Isabelle D'haeyer.

